UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Helena Krejčí

Severská mytologie v díle Neila Gaimana a její didaktické využití

Olomouc 2024 doc. Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Severská mytologie v díle Neila Gaimana a její didaktické využití vypracovala sama s použitím literatury, která je uvedena v seznamu zdrojů. Na některé parafráze byl použit ChatGPT.

V Olomouci dne 15. 4. 2024 Bc. Helena Krejčí

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat doc. Mgr. Jaroslavu Valovi, Ph.D. za jeho ochotu, vstřícný přístup, odborné vedení a cenné rady poskytnuté v průběhu psaní této diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za jejich trpělivost a podporu. Nakonec bych chtěla poděkovat ještě panu řediteli Základní školy Boženy Němcové v Zábřehu Mgr. Pavlu Nimrichtrovi a pedagožce Mgr. Alžbětě Reliové, kteří byli vstřícní a umožnili mi provést ověření vypracovaných pracovních listů.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Helena Krejčí
Katedra:	Český jazyk a literatura
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Severská mytologie v díle Neila Gaimana a její didaktické využití
Název v angličtině:	Norse mythology in the work of Neil Gaiman and it's didactic use
Zvolený typ práce:	Diplomová práce
Anotace práce:	Tato diplomová práce se zaměřuje na severskou mytologii v díle Neila Gaimana a její didaktické využití. Práce je rozdělena do dvou částí. V první části se zabývá severskou mytologií a autorem Neilem Gaimanem. Druhá část je zaměřena již na konkrétní knihy od tohoto autora.
Klíčová slova:	Severská mytologie, mytologie, bohové, didaktická interpretace, Neil Gaiman
Anotace v angličtině:	This thesis focuses on Norse mythology in Neil Gaiman's work and its didactic use. The thesis is divided into two parts. The first part deals with Norse mythology and the author Neil Gaiman. The second part focuses on specific books by this author.
Klíčová slova v angličtině:	Norse mythology, mythology, gods, didactic interpretation, Neil Gaiman
Přílohy vázané v práci:	Návrhy pracovních listů a ukázky vypracovaných pracovních listů.
Rozsah práce:	84
Jazyk práce:	Čeština

OBSAH

ÚVOD 7

TEORETICKÁ ČÁST 9

1 DŮLEŽITÉ LITERÁRNÍ ŽÁNRY 9

1.1 Mýtus a mytologie 9

1.2 Pohádka 12

1.3 Fantasy 14

2 SEVERSKÁ MYTOLOGIE 16

2.1 Historie 16

2.2 Edda 18

2.3 Mytologické postavy božského původu 20

2.4 Mocné předměty 24

2.5 Stvoření a zánik světa podle severské mytologie 25

2.5.1 Stvoření 25

2.5.2 Zánik 27

2.6 Kosmologie 28

2.7 Runové písmo 29

3 AUTOR – NEIL GAIMAN 32

3.1 Neil Gaiman 32

3.2 Tvorba 34

PRAKTICKÁ ČÁST 37

4 DIDAKTICKÁ INTERPRETACE VYBRANÝCH KNIH NEILA GAIMANA 37

4.1 Didaktická interpretace textu 37

4.1.1 Funkce didaktické interpretace 40

4.1.2 Zásady didaktické interpretace 42

4.2 Děj vybraných knih 43

4.2.1 Děj knihy Odd a mraziví obři 43

4.2.2 Děj knihy Severská mytologie 44

4.3 Časoprostor a místo vybraných knih 48

4.3.1 Časoprostor a místo knihy Odd a mraziví obři 48

4.3.2 Časoprostor a místo knihy Severská mytologie 49

4.4 Kompozice vybraných knih 49

4.4.1 Kompozice knihy Odd a mraziví obři 49

4.4.2 Kompozice knihy Severská mytologie 50

4.5 Motivická a tematická výstavba vybraných knih 50

4.5.1 Motivy a téma u knihy Odd a mraziví obři 51

4.5.2 Motivy a téma u knihy Severská mytologie 55

4.6 Postavy vybraných knih 56

4.6.1 Postavy knihy Odd a mraziví obři 57

4.6.2 Postavy knihy Severská mytologie 58

4.7 Vypravěč vybraných knih *60*
4.8 Jazyková stránka knih *61*
5 NÁVRHY PRACOVNÍCH LISTŮ 64
5.1 Pracovní list č. 1 ..... *64*
5.2 Pracovní list č. 2 ..... *67*
5.3 Pracovní list č. 3 ..... *69*
5.4 Pracovní list č. 4 ..... *71*
6 OVĚŘENÍ NAVRŽENÝCH PRACOVNÍCH LISTŮ 74
6.1 Ověření pracovního listu č. 1 ..... *74*
6.2 Ověření pracovního listu č. 3 ..... *76*
ZÁVĚR **79**
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ **81**
SEZNAM PŘÍLOH **84**
PŘÍLOHY **85**

ÚVOD

Severská mytologie je fascinujícím komplexem příběhů, bohů a symboliky, které se promítají do kultury, umění a literatury po staletí. I když v posledních desetiletích se stala inspirací pro mnoho moderních umělců, spisovatelů a tvůrců, mezi něž patří i britský spisovatel Neil Gaiman, jenž se významně zapsal do literárního dění svou schopností propojovat klasické mýty s moderním pohledem a stylem vyprávění. Severská mytologie není příliš známým tématem ve společnosti natož ve školním prostředí. Když se někomu zmíníte o bozích Ásgardu, Tórovi či Lokim, převážné většině dotazovaných se vybaví tyto známé postavy a jejich dobrodružství zprostředkované pomocí filmů, které produkuje americké filmové studio Marvel studios. Málokdy dojde k propojení s pojmem severské mytologie.

A proto tato diplomová práce se zaměřuje na využití severské mytologie v dílech Neila Gaimana a její potenciál v kontextu didaktiky. Hlavním cílem této práce je návrh pracovních listů, v nichž budou využity texty vybraných knih Neila Gaimana, které by byly využitelné v praxi a mohly by sloužit jako didaktický nástroj pro vzdělávání a osvětu v rámci hodin literatury na základních školách.

První kapitola této práce se věnuje základním literárním pojmům jako jsou mýtus a mytologie, pohádka a fantasy. Druhá kapitola se zaměří na samotnou severskou mytologii, kde budou probírány její historické souvislosti, bohové a další mytologické bytosti, které jsou součástí severské mytologie. Dále se podíváme na význam run. A nakonec si představíme kosmologické představy včetně konceptů stvoření a zániku světa.

Následující kapitola bude věnována autorovi Neilu Gaimanovi a jeho tvorbě. Zde se budeme zabývat jeho životem, literárními inspiracemi a přístupem k severské mytologii. Kapitola po ní se zaměří na konkrétní analýzu vybraných Gaimanových knih, které obsahují motivy severské mytologie.

Poslední část této práce se bude věnovat didaktickému využití severské mytologie na druhém stupni základních škol. Pro tyto potřeby budou také vytvořeny pracovní listy, na základě analýzy a interpretace vybraných Gaimanových děl, obsahujících prvky severské mytologie, které budete moci naleznout v přílohách této diplomové práce. Ke každému návrhu pracovního listu bude zpracována metodika, která je velmi důležitým nástrojem pro naplánování a realizaci výuky. Poskytuje totiž informace o tom, pro jaký

ročník je pracovní list vytvořen, jaká bude jeho časová náročnost nebo co za pomůcky budeme potřebovat. Zároveň uvádí, jakým způsobem má být pracovní list prezentován, jaké metody a formy práce byly použity, aby se dosáhlo stanoveného cíle.

Cílem této diplomové práce není pouze interpretace vybraných Gaimanových knih s prvky severské mytologie, ale také přispění k rozvoji metodiky výuky literatury a mýtů v prostředí školního vzdělávání. Doufáme, že výsledky této práce poskytnou inspiraci pro pedagogy, kteří hledají nové způsoby, jak zprostředkovat bohatství severského mytického dědictví a podnítit zájem žáků o literaturu a kulturu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Důležité literární žánry

V této kapitole se budeme věnovat třem základním literárním žánrům, které jsou stěžejní pro naši práci. Nejprve si definujeme mýtus a s ním spojenou mytologii, jelikož celá tato práce se bude zabývat severskou mytologií, je potřeba znát, čím je charakteristická. Druhým literárním pojmem, který zde uvedeme je pohádka. Na první pohled se může sice zdát, že mýtus s pohádkou nemá nic společného, ale jak se níže dozvíte, mají mezi sebou určité spojení. Za prvé, oba dva jsou žánry, které byly nejprve předávány ústní lidovou slovesností a podstupovaly podobné procesy modifikace. Za druhé, některé pohádky dokonce vycházely přímo z archaických mýtů. Posledním zmíněným žánrem bude fantasy, které souvisí s druhou částí diplomové práce, ve které budeme pracovat s knihami od autora Neila Gaimana, které do tohoto žánrů patří.

1.1 Mýtus a mytologie

Mýtus (řecky mýthos = vyprávění). Mýtus je tedy vyprávění, které současně zobrazuje a řídí víru a řád dané společnosti.[1] Mýtus můžeme ještě rozdělit na archaický a literární.

Jako první se budeme věnovat archaickému mýtu. Jedná se o anonymní kolektivní příběh, který byl vytvořen ústní tradicí, na které se podílely celé generace. Z tohoto důvodu je obtížné určit jeho původ. Tyto příběhy vyprávějí o událostech, které předcházely dějinám. Mýtus pro dané společenství představuje stálou a neměnnou pravdu, i když nerozlišuje mezi pravdou a fikcí, ale obyvatelé příslušné kultury, k níž se mýty vztahují, je považují za pravdivé a posvátné, čímž se liší od jiných lidových vyprávění, která vznikala převážně pro zábavu. Jeho strukturu bychom mohli popsat jako dvojnou a asymetrickou, která se člení na dvě oblasti – přirozenou, nad níž mají vládu nadpřirozené bytosti božského a démonického původu a nadpřirozenou, kde tyto bytosti

[1] PAVERA, Libor a VŠETIČKA, František. Lexikon literárních pojmů. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN isbn80-7182-124-1., s. 240

žijí. Hrdiny mýtů bychom mohli popsat jako osoby něčím výjimečné, které jsou nadřazeny přírodním zákonům a jednají na základě pohnutek.[2]

Další dělení těchto mýtů spočívá v tématech a otázkách, které jsou v nich zpracovány. Můžeme je tedy rozdělit na kosmologický, který objasňuje původ a vznik světa, teogonický, který se zabývá původem a zrozením bohů, etiologický se zabývá příčinami, původem a podstatou různých objektů, zvyků a jevů, a nakonec heroický mýtus, který vysvětluje původ a založení dané kultury. Mýty se v rámci jednotlivých kultur rozrůstaly a spojovaly v soubory, které nazýváme mytologie. Ty v rámci jednoho takovéhoto souboru obsahovaly všechny podstatné životní otázky. Na základě toho mýtus plní několik funkcí – mystickou, stimulační, integrační a stabilizační.[3] Jelikož mýtus odpovídal na tyto klíčové otázky, můžeme v něm nalézt prvotní zárodky filozofie a pozdějších věd.[4]

Nyní se budeme věnovat literárnímu mýtu. Ten se snaží pomocí poetických prostředků a vlastní autorskou fabulací dosáhnout celistvosti a plnosti, která je charakteristická pro archaické mýty. Mezi nejrozšířenější motivy, které jsou zde zpracovány jsou stvoření a konec světa. V mýtech vystupují nadpřirozené bytosti, které se v západní mytologii dělí na kladné a záporné, kdežto v jiných kulturách jsou vnímány jako ambivalentní a nevyhraněné. Charakteristická je také spřízněnost mezi lidmi, zvířaty a rostlinami. Dalším charakteristickým rysem je aktualizace klasických mytických syžetů a motivů. Původní mýtus se proti jeho adaptacím jeví jako stálý a neměnný.[5]

Mýty v průběhu let prošly různými adaptacemi, parafrázemi, aktualizacemi a interpretacemi. Přičemž to nejsou jediné procesy, kterými procházely, jelikož absolvují neustálý proces demytizace a remytizace. S tím souvisí i proces literalizace, což je proces,

[2] MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. Encyklopedie literárních žánrů. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X., s. 400-401

[3] MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. Encyklopedie literárních žánrů. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X., s. 400-401

[4] PAVERA, Libor a VŠETIČKA, František. Lexikon literárních pojmů. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN isbn80-7182-124-1., s. 240

[5] MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. Encyklopedie literárních žánrů. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X., s. 401-402

kdy se z původního orálního a variabilního mýtu stává jednotný a pevně zafixovaný slovesný tvar.[6]

Nakonec bychom ještě uvedli názor Cotterella, který obsah mýtů shrnuje těmito svými slovy: „Objevuje se v nich síla lásky, doprovázená strachem a žárlivostí; konflikt mezi starou a novou generací; násilí na bitevním poli nebo v boji muže proti muži; darebáctví výtržníka znuděného pomalým během každodenního života; smutek způsobený nemocí nebo náhodným zraněním; mystérium smrti s řadou alternativ posmrtného života včetně znovuzrození; vliv kouzel na tělo i mysl; výzva v podobě neznámého; ohrožení člověka v boji s nestvůrou i souboj ve stínání hlav; smutek z proradnosti a zrady v rodině i družině přátel; cyklus plodnosti lidí i zvířat, vzrůst rostlin; hrůza šílenství, způsobující zpřetrhání mezilidských vztahů; zásah štěstí nebo neštěstí téma osudu; vztah mezi lidským a posvátným, mezi lidstvem a bohy; stvoření světa i původ lidské společnosti; a v neposlední řadě i povaha a uspořádání vesmíru.“[7]

To vše je možné najít ve všech souborech mytologií různých národů. Proto není překvapením, že je nalezneme i v severské mytologii. Stvoření světa, lidí a uspořádání vesmíru se dá považovat za jakýsi základní stavební kámen každé mytologie a jejich výklady jsou rozdílné. Každý národ má svůj vlastní výklad mytologie. V severské mytologii je vesmír vyobrazen jako devět světů navzájem propojených, stvoření světa a lidí se od ostatních mytologických výkladů výrazně liší. Jelikož v tomto pojetí veškerý svět vznikl z velkého obra, lidé pak byli stvořeni prvními bohy. Když budeme pokračovat dál největší boj v severské mytologii je zastoupen zároveň s výkladem konce světa tzv. ragnarökem, při němž se uskuteční největší bitva. Loki je jedinečným a originálním úkazem onoho výše zmíněného výtržníka, který veškeré své proradné činy koná z nudy, možná by se dalo spekulovat, jestli rovněž nevychází už z jeho podstaty a svým způsobem jsou do jisté míry neovlivnitelné. Smrt a posmrtný život může nabývat mnoha podob. V severské mytologii se se smrtí setkáváme poměrně často, nejprve bychom zmínili Valhalu, která je znázorněním posmrtného života pro Ódinovi bojovníky a proti němu svět Hel, do něhož přicházejí rovněž zemřelí. Další, co bychom mohli zmínit je smrt a zároveň i zrození Kvasiho, jednoho z bohů, se smrtí rovněž souvisí i skonání Baldra, kvůli

[6] Tamtéž s. 402

[7] COTTERELL, Arthur. Encyklopedie mytologie: antická, keltská, severská. 2. vyd. Četlice: Rebo Productions, 2000. ISBN 80-7234-139-1., s. 6

němuž ostatní trpí smutkem nejen z jeho ztráty, ale také kvůli tomu, jakým způsobem k tomu došlo. Sehrála zde roli proradnost, důvěřivost. Takto bychom mohli pokračovat stále dál a vyjmenovávat příklady jednotlivých oblastní zmíněných v citátu výše. Ale to není naším současným cílem, proto bychom mohli považovat tento rozsah a objasnění za dostačující.

Mytologie (řecky mýthos = vyprávění, logos = slovo). Mytologii můžeme chápat ve dvou významech. Tím prvním, jak už bylo zmíněno, je soubor veškerých mýtů odkazujících k jednomu určitému kulturnímu společenství (např. řecké, římské, germánské…). V tom druhém významu ji můžeme považovat za specializovanou disciplínu, která se zaměřuje na systematické zapisování a studování mýtů z různých dob a lokalit.[8] Tato věda vznikla až v období osvícenství a romantismu. V průběhu 20. století, se v mytologii objevuje několik směrů: sociologismus, funkcionalismus, psychologismus, symbolismus, strukturalismus a marxismus.[9]

Nakonec zprostředkujeme slova Tadeusze Margula, který definuje mytologii jako: „Systém prvotní civilizační prazáklad společenské organizace, světového názoru, morálky, ideologie práva. Je to ještě nediferencovaná prafilozofie a zároveň praprávo, praetika, praideologie a praliteratura.“[10]

Mýty byly po staletí jedinými a hlavními záznamy literární tvorby napříč literárními druhy, v nichž se uchovaly pro další generace.[11]

1.2 Pohádka

Pohádka je literární žánr, ve kterém se příběh odehrává v čarovném světě, který se řídí svým vlastním řádem a je od vnější reality izolovaný. Řadí se k starobylým slovesným žánrům objevujícím se již v předantických kulturách.[12]

---

[8] PAVERA, Libor a VŠETIČKA, František. Lexikon literárních pojmů. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN isbn80-7182-124-1., s. 240

[9] KULCSÁROVÁ, Zsuzsa. Světové mytologie: náboženstvo mytologické systémy národů světa. Pyramida (Orbis). Praha: Orbis, 1973., s. 13

[10] Tamtéž s. 13-14

[11] MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. Encyklopedie literárních žánrů. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X., s. 404

[12] Tamtéž s. 472 a 474

V příběhu se objevují převážně kouzelné motivy a samotný příběh přiznává svou vymyšlenost. Děj se odehrává v neurčitém prostředí, které není ani z hlediska času vymezeno a zpravidla v něm vždy vítězí dobro nad zlem.[13]

Pro tento žánr je charakteristické užívání stereotypních formulí, a to hlavně na začátku a na konci (např. bylo nebylo, zazvonil zvonec a pohádky je konec…), magických čísel 3, 7, 9. Kromě toho se zde často objevují kouzelné předměty, zaklínadla a jiné světy.[14]

Postavy, které v pohádce vystupují, by se daly charakterizovat několika znaky. Jsou často nadpřirozené, antropomorfizované, groteskně zkreslené, plošné a nápadně typizované podle určitého znaku či role, kterou v příběhu zastávají. Většinou je rozlišujeme na kladné a záporné.[15]

Podle původu můžeme pohádky rozlišit na lidové, u nichž není znám autor a pohádky autorské, které byly uměle vytvořeny a svého autora mají a je znám i veřejností. Lidové nebo také folklorní pohádky byly původně neintencionální a spíše byly určeny pro dospělé. Jejich jádrem jsou kouzelné pohádky, které vycházely z archaických rodových mýtů. Naopak v autorské pohádce jsou hlavně zastoupeny reálné a aktualizační prvky. Kouzelné motivy, které se objevují obecně ve všech typech pohádek jsou v této variantě součástí reality. Od lidové pohádky se také liší svojí kompozicí, která je složitější a volnější.[16]

Pohádky byly zkoumány z důvodu používání stejných motivů objevujících se u různých národů. Z tohoto bádání vzniklo několik teorií vysvětlující tento úkaz odlišnými způsoby. Jako první uvedeme mytologickou teorii, podle které jsou pohádky pozůstatkem univerzálního indoevropského mýtu. Naopak migrační teorie předpokládá vznik určitých typů pohádek na jednom místě, z něhož byly dále šířeny. Tomuto názoru se vyhraňuje antropologická teorie, která zamítá vznik pohádek z jediného ohniska a tvrdí, že pohádkové motivy se zpracovávaly izolovaně nezávisle na sobě. A jako poslední v psychoanalytických interpretacích jsou pohádky pojímány jako dědičné archetypy.[17]

---

[13] Tamtéž s. 472-473

[14] Tamtéž s. 472-473

[15] Tamtéž s. 473

[16] MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. Encyklopedie literárních žánrů. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X., s. 473

[17] Tamtéž, s. 474

Pohádky nebyly po dlouhá léta zapisovány a předávaly se ústní lidovou slovesností.[18] Proto i u tohoto žánru docházelo, podobně jako u mýtů, ke změně její podoby a vytváření dalších alternativ. Díky tomu mohla vyjadřovat názory, životní pravdy, sny a touhy daného společenství.[19]

1.3 Fantasy

Poslední žánr, který zde přiblížíme je fantasy, jelikož knihy, se kterými budeme pracovat v další části práce spadají do tohoto žánru.

Tento termín se objevuje od 50. let 20. století a je protikladný k žánru sci-fi, se kterým sice má některé společné charakteristické rysy, ale můžeme jej odlišit podle motivů a východisek. Fantasy se soustřeďuje hlavně na minulost, magii a mystiku a upřednostňuje citovost a pohádkovost. Postavy vystupující v tomto žánru jsou jakési archetypy, které tvoří ustálenou sestavu. Nejčastěji se jedná o hrdinu, ke kterému náleží postava druha, který hrdinu doprovází na jeho cestě. Dále pak mistr, sexuální objekt a fantastické stvoření.[20]

Charakteristické pro fantasy jsou jiné dimenze (světy), které jsou založeny na magii a mezi nimiž během příběhu putujeme. Tyto světy mohou být vytvořeny několika způsoby:

1. vytvoření imaginárního světa,
2. vytvoření paralelního světa s naším reálným světem,
3. vstup do pseudohistorie našeho světa.[21]

Ústředním motivem je v tomto žánru cesta, kterou podniká hlavní hrdina. Mezi další motivy, které se zde objevují patří motivy intimní a mytologické. Ve fantasy se mohou objevovat intertextové odkazy k mýtům a pohádkám, jelikož z těchto zdrojů vycházejí.

[18] Tamtéž, s. 472-481

[19] PAVERA, Libor a VŠETIČKA, František. Lexikon literárních pojmů. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN isbn80-7182-124-1., s. 280

[20] MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. Encyklopedie literárních žánrů. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X., s. 187-188

[21] Tamtéž s. 188

Kromě již zmíněných se mohou mezi těmito zdroji objevit i také žánry z dobrodružné literatury, legenda, gotický román atd.[22]

Existují tři žánrové varianty, které můžeme rozlišovat.

- Jako první je epická fantasy, která čerpá ze středověkých legend.
- Pak je tu hrdinská fantasy, která vychází z heroických mýtů.
- A nakonec science fantasy, která jak již její název napovídá, se pohybuje na hranici mezi těmito dvěma žánry.[23]

Fantasy není pouze klasickým literárním žánrem. Ale naopak ve stejném duchu vznikají také deskové, karetní a počítačové hry, které jsou jím inspirovány. Anebo málo známé knižní hry, tzv. hry na hrdiny, mezi něž bych mohla uvést Dračí doupě nebo jeho alternativu Dungeons and Dragons.[24]

[22] Tamtéž s. 188

[23] Tamtéž s. 188

[24] Tamtéž s. 188

2 Severská mytologie

V této kapitole si uvedeme několik informací týkající se již severské mytologie a jejího společenství, ke kterému tyto mýty náleží. Uvedeme si, kdo to byli Germáni a z jakých pramenů se dozvídáme o severské mytologii. Poté se zaměříme na charakteristické mytologické postavy a předměty, jak je v jejich mýtech popisován vznik a konec světa společně s vesmírem. A nakonec se něco málo dozvíte o runovém písmu, které je pro Germány typické a používali ho před přijetím křesťanství.

2.1 Historie

Germáni byli součástí Indoevropanů. Za jejich území je považována střední část Severoněmecké nížiny, Jutský poloostrov, dánské ostrovy a jižní nížinné oblasti Skandinávie. To se časem rozšiřovalo dále na jih až na území mezi Vislou a Rýnem, dalšímu rozšíření zabránilo až římské impérium. Germáni zasáhli částečně i do naší historie, jelikož území našeho státu bylo dříve obydleno jejich jednotlivými kmeny a patřilo jim až do stěhování národů. I poté na tomto území ještě někteří Germáni přebývali do doby příchodu Slovanů, jimiž se posléze přizpůsobili. Jejich kmeny se rozvíjely na základě tří hlavních skupin, na severní, východní a západní.[25] Vývoj těchto kmenů probíhal hodně rozdílně. Například kmeny osidlující území poryní a podunají se střetly s římskou civilizací a následně s křesťanstvím mnohem dříve než kmeny severních Germánů, u kterých se také nejdéle zachovala jejich kultura a víra. Proto jsou jedním z nejdůležitějších pramenů záznamy severních Germánů, kteří poté, co přijali křesťanskou víru a osvojili si písmo, zapsali mýty a bohatýrské báje.[26]

Proto bychom mytologii severní a východní Evropy mohli dále rozdělit na dvě skupiny. Na mýty germánských národů, pocházející z území dnešního Německa, Nizozemska, Dánska, Norska, Islandu, Anglie atd. Do druhé skupiny patří mýty slovanského původu, tedy z oblasti Ruska, Srbska, Chorvatska, Bulharska, Česka, Slovenska a Polska. K tvorbě této mytologie přispěly také obyvatelé Pobaltí (Prusové,

[25] VLČKOVÁ, Jitka. Encyklopedie mytologie germánských a severských národů. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-91-5., s. 14

[26] KULCSÁROVÁ, Zsuzsa. Světové mytologie: náboženstvo mytologické systémy národů světa. Pyramida (Orbis). Praha: Orbis, 1973., s. 217

Litevci, Lotyši), Finové a Laponci. Většina mýtů, která se zachovala ze severní a východní Evropy je skandinávského a islandského původu.[27]

Pramenů, ze kterých by bylo možné čerpat poznatky o germánské mytologii je velice málo. Jedním z prvních byl archeologický nález tzv. slunečního vozu z Trundholdu, který byl objeven v Dánsku. Z hlediska literárních zdrojů je to ještě horší, jelikož písemnictví u germánských kmenů začíná až s přijetím křesťanství. Do té doby byly veškeré literární památky psané runovým písmem. Z této doby se zachovaly runové nápisy Anglosasů a Skandinávců.[28]

Z tohoto důvodu se důležitými zdroji o germánské mytologii staly zápisy řeckých a římských autorů. Například v díle Gaia Julia Caesara v Zápiscích o válce gallské je poprvé popsán, i když s nepřesnostmi svět germánských bohů. Naopak v díle O původu, sídlech, mravech a kmenech Germánů od římského dějepisce Publia Cornelia Tacitua se můžeme dozvědět o západogermánských poměrech. Tito autoři nejsou však jediní, kteří zaznamenali informace o germánské mytologii. Další můžeme najít v dílech a spisech raně křesťanských autorů jako byl například Jordanes, Řehoř Tourský, Fredegar, Pavel Diacon či Widukind. Ale také od knížat a vysokého duchovenstva, kteří se vyhranili proti pohanské víře a jejich zvykům.[29]

Ze samotných literárních památek odkazujících ke germánské literatuře se zachovaly převážně hrdinské pověsti a písně o bozích z doby počátku christianizace západní a střední Evropy. Jako první bychom sem mohli zařadit anglosaský epos Beowulf, což je nejstarší dochovaná epická báseň, která dále sloužila jako vzor pro další díla opěvující germánské hrdiny. Jedním z těchto děl je také hrdinská pověst Píseň o Hildebrandovi, která byla nalezena v 2. polovině 8. století.[30]

[27] COTTERELL, Arthur. Encyklopedie mytologie: antická, keltská, severská. 2. vyd. Četlice: Rebo Productions, 2000. ISBN 80-7234-139-1., s. 174

[28] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 19-20

[29] Tamtéž s. 20-21

[30] Tamtéž s. 22

2.2 Edda

K nejvýznamnějším dílům germánské mytologie patří dvě díla se shodným názvem Edda. K jejich rozlišení se proto používá Starší a Mladší Edda.[31]

Ve Starší Eddě nalezneme sbírku písní o bozích a hrdinech a samotný rukopis vznikl ve 13. století díky opisování starších předloh. Do současnosti se dochovaly pouze dva exempláře ve dvou rukopisech.[32] Skaldská poezie, která se zde nachází, svým užitým metrem navázala na dříve tradovanou ústní lidovou slovesnost pocházející ze Severu z dob pohanství.[33]

Prvním je Codex regius, který obsahuje celkem dvacet devět písní s tématikou germánských pověstí, v nichž vystupují bozi a hrdinové. Z tohoto rukopisu také pochází nejslavnější a nejzajímavější píseň - Vědmina píseň skládající se ze 64 strof, z nichž 2 jsou zachyceny v druhém rukopise s názvem Hauksbók. Tato píseň zaznamenává stvoření světa, dějiny, nejstarší dějiny, ale také zánik a stvoření světa nového.[34] Tento tzv. Královský rukopis byl zaslán jako dar s několika dalšími rukopisy v roce 1662 dánskému králi Frederikovi III. od skálholtského biskupa Brynjólfura Sveinssona.[35] V Eddě nelze přímo sestavit mapu světa, v němž se její mýty uskutečňují, jelikož území nejsou nijak konkretizovány vůči světu, zemi ani obloze.[36]

Mladší Eddu sepsal Snorri Sturluson, a proto je také někdy nazývaná jako Snorriho Edda či prozaická Edda. Skládá se ze tří částí. V první s názvem Gylfovo oklamání, je nám představena severská mytologie, v druhé části nazývané jako Poetika básnického umění skaldů je poté znázorněno jazykové umění skaldů, což byly staroseverští básníci a dvorní poetové. Jejich díla byla charakteristická bohatými metaforami, kenningy,

[31] Tamtéž s. 22

[32] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 22-23

[33] STURLUSON, Snorri. Edda a Sága o Ynglinzích. Přeložil Helena KADEČKOVÁ. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-458-8., s. 7-29

[34] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 23

[35] STURLUSON, Snorri. Edda a Sága o Ynglinzích. Přeložil Helena KADEČKOVÁ. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-458-8., s. 7-29

[36] STEBLIN-KAMENSKIJ, Ivan Michajlovič a MUNZAR, Jiří. Mýtus a jeho svět. Přeložil Libuše KOZÁKOVÁ. Pyramida (Panorama). Praha: Panorama, 1984., s. 42

víceslovnými poetickými opisy pojmů. Tvorba skaldů byla velmi uznávanou a patří k nejstarším pramenům literatury. V poslední části s názvem Háttatal se nachází soupis metrických forem. Mladší Edda byla sepsána na Islandu kolem roku 1220.[37]

Poetická část Eddy se stala cenným materiálem pro badatele. Zajímavé je, že není možné ji přeložit v celém rozsahu. To však nebránilo, aby se její metrická výstavba veršů stala vzorem pro pozdější básníky. Tím také položila základ tradici, v níž se se starogermánská aliterace považovala za povinnou stavební jednotku islandského verše.[38] Aliterace je zvuková figura užívaná nejčastěji v lyrických básních, ale i v próze. Mohli bychom ji charakterizovat jako opakování hlásek nebo skupiny hlásek, které buď stejně nebo podobně znějí na začátku slov po sobě následujících.[39] Veršová forma zvaná jako dvorské metrum, je jedna z nejrozšířenějších a je charakteristická strofou skládající se z osmi řádků, kdy každý řádek je tvořen šesti slabikami. Aliteraci zde nalezneme mezi první přízvučnou slabikou v sudém verši a dvěma přízvučnými slabikami, nacházejících se ve verši sudém. Samotné čtení skaldské poezie je pro čtenáře velice obtížné, jelikož je užit volný slovosled a složité básnické opisy. Tyto básnické opisy bychom dále mohli rozlišit na dva druhy – heiti a kenningy (termín vytvoření Snorrim Sturlusonem). Heiti jsou jednoslovné substantivní poetismy tvořené například z archaismů. Kenningy jsou naproti tomu složitější. Skládá se minimálně ze dvou členů, a to ze dvou substantiv, z nichž jedno je základní a druhé determinující v druhém pádu nebo složenině. Jejich zvláštnost spočívá v tom, že buď jeden nebo oba jeho členy se mohou dále opisovat.[40]

Mladší Edda však není jediným dílem Snorriho Sturlusona, které odkazuje ke germánské mytologii. Dalším je sága Heimskringla. Ságy jsou považovány rovněž za jeden z důležitých pramenů pro poznání severské mytologie.[41]

---

[37] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 26

[38] STURLUSON, Snorri. Edda a Sága o Ynglinzích. Přeložil Helena KADEČKOVÁ. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-458-8., s. 7-29

[39] LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie. Praha: Nakladatelství H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6., s. 13

[40] STURLUSON, Snorri. Edda a Sága o Ynglinzích. Přeložil Helena KADEČKOVÁ. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-458-8., s. 7-29

[41] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 26-27

Nesmíme zapomínat na to, že mýty byly nejprve předávány ústně a jejich pozdější písemné zachycení mohlo být subjektivně ovlivněno, změněno či v rukopisu narušeno, což mohlo vést k omylu při opisu.[42]

2.3 Mytologické postavy božského původu

V severské mytologii se setkáme s řadou bytostí různého původu. Hlavně s velkým množstvím bohů a bohyň, kterým byly přisuzovány vlastnosti, jež náležely pozemským hrdinům.[43] Bohy můžeme rozdělit do dvou skupin – Ásové a Vanové, kteří žijí v odlišných světech a vyznačují se rozdílnými charaktery. Pro Ásy bylo typické především vítězství v bojích.[44] Ale jsou považováni také za rozněcovače nepokojů. Byli to převážně bohové války a vlády, bohové válečné knížecí družiny.[45] Žijí ve světě zvaném Ásgárd a patřil mezi ně například Ódin, nejvyšší z bohů, nebo Thor, bůh blesku.[46]

Naopak Vanové jsou spojováni s plodností a prosperitou. Byli to bohové rolnictva, u nichž byly povoleny sňatky mezi sourozenci. Žijí ve světě Vanaheim a nejvýznamnějším bohem patřícím k Vanům je Frey, bůh plodnosti.[47] [48]

Nyní se pojďme trochu blíže podívat na nejznámější bohy a bohyně, se kterými se v severské mytologii můžeme setkat.

Jako prvním a nejdůležitějším bohem je Ódin, nejvyšší a nejstarší z bohů, ale zároveň také bůh větru a bouře. Bývá charakterizován jako jednooký muž, oděný v tmavém plášti, jehož tvář je skryta pod kloboukem a jež oplývá mocí měnit svoji podobu na lidskou či zvířecí. Byl považován za pána nad životem a smrtí, z tohoto důvodu mu kmeny přinášely

[42] Tamtéž s. 27

[43] Tamtéž s. 53

[44] VLČKOVÁ, Laura. Severská mytologie - textilní objekt [online]. Liberec, 2022 [cit. 2024-02-05]. Dostupné z: https://theses.cz/id/qcpcvi/ . Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta textilní. Vedoucí práce doc. ak. mal. Svatoslav Krotký., s. 11

[45] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 33

[46] VLČKOVÁ, Laura. Severská mytologie - textilní objekt [online]. Liberec, 2022 [cit. 2024-02-05]. Dostupné z: https://theses.cz/id/qcpcvi/ . Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta textilní. Vedoucí práce doc. ak. mal. Svatoslav Krotký., s. 11

[47] Tamtéž s. 11

[48] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 33

lidské oběti. Kromě toho mu byly přisuzovány i role ochránce setby a ohnišť. Někdy byl označován jako Woden nebo Wotan a zasedá ve Valhale.[49] Cotterell k Ódinovu vzhledu ještě doplňuje, že měl šedé vousy a oplýval velkou moudrostí, pro kterou byl ochoten se obětovat, a kouzly.[50] Ke kouzelné moci se dále vyjadřuje i Vlčková, která zmiňuje, že měl být původně vynálezcem run, se kterými je spojována určitá magie. Ódin také měl věštecké schopnosti podporované holí, kterou si často brával s sebou na cesty.[51]

Ódinovým synem je bůh Tór, který si vzal za manželku krásnou bohyni Sif. Tór bývá popisován jako rudovousý, vysoký a silný mladý muž, s pronikavým pohledem, který vládne hromu a oplývá neuvěřitelnou silou. Jeho jméno může nabývat i tvaru „Thor". Jeho typickou zbraní bylo kouzelné kladivo Mjöllni, jehož vlastností bylo nikdy neminout mířený cíl a vždy se vrátit zpátky.[52] V jeho výzbroji ještě byly železné rukavice a pás, který mu dodával sílu.[53]

Frey je bůh deště a slunečního svitu. Je jeden z Vanů, proto je mu přisuzován mír, blahobyt, bujnost a rozkoš.[54] Podle Snorriho se jedná o nejvznešenějšího mezi bohy. S čímž souhlasí i Cotterel, který ho řadí mezi jednoho z hlavních bohů. Kromě toho ještě uvádí, že vládl také nad růstem a mírem.[55] Od Vlčkové se můžeme dozvědět více informací o vlastněných předmětech boha Freye. Jako první vlastnil kance se zlatými štětinami, který byl rychlejší než kterýkoli kůň a mohl s ním běhat jak vzduchem, tak po vodě. Dalším předmětem, který vlastnil rovněž od trpaslíků byla kouzelná loď, která se

[49] Tamtéž, s. 54-57

[50] COTTERELL, Arthur. Encyklopedie mytologie: antická, keltská, severská. 2. vyd. Četlice: Rebo Productions, 2000. ISBN 80-7234-139-1., s. 211-215

[51] VLČKOVÁ, Jitka. Encyklopedie mytologie germánských a severských národů. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-91-5., s. 166-167

[52] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 59-61

[53] COTTERELL, Arthur. Encyklopedie mytologie: antická, keltská, severská. 2. vyd. Četlice: Rebo Productions, 2000. ISBN 80-7234-139-1., s. 230

[54] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 61

[55] COTTERELL, Arthur. Encyklopedie mytologie: antická, keltská, severská. 2. vyd. Četlice: Rebo Productions, 2000. ISBN 80-7234-139-1., s. 190

mohla složit do měšce a během jakékoli plavby měla vždy příznivý vítr.[56] Nakonec vlastnil ještě kouzelný meč, který mohl sám bojovat s protivníkem, ten však bůh obětoval kvůli své lásce.[57]

V neposlední řadě si představíme Lokiho, který je v současnosti postaven do role záporné postavy. Je to nejobtížnější postava na její představení, jelikož různé zdroje uvádějí rozdílné informace. Neulehčuje to ani samotná Lokiho povaha, která je charakteristická svou rozpolceností, kdy jednu chvíli je hrdinou a přítelem bohů a vzápětí se z něj stává podvodník a nepřítel.[58] Cotterell ohledně Lokiho zmiňuje jeho původ. Byl synem obrů Farbautiho a Laufey. Byl dvakrát ženatý. Poprvé s obryní Angrbodou, se kterou zplodil tři potomky: Fenriho, Jörmunganda a Hel. Podruhé to bylo se Sigyn, se kterou pak měl další dva syny.[59] Avšak ani Cotterell se k Lokiho vzhledu nijak nevyjadřuje a žádné informace nenajdeme ani v díle Vlčkové. Od Kulcsárové se můžeme dozvědět, že postava Lokiho byla často ztotožňována s ohněm, který je také zároveň užitečný, ale i obávaný živel.[60]

Jako první z bohyň si uvedeme bohyni Frigg, která je nejvyšší bohyní a zároveň manželkou boha Ódina. Někdy je zaměňována s bohyní Freyjou. Mezi její schopnosti bylo léčení nemocí a zranění, dokázala také předpovídat budoucnost, a to bohů i lidí, avšak ne v takovém rozsahu jako norny (o kterých se zmiňujeme níže). Frigg byla uznávaná jako bohyně plodnosti.[61]

Z bohyní je potřeba zmínit ještě Freyju, která je popisována jako nejkrásnější z bohyní, avšak vyskytuje se pouze v norsko-islandských pramenech. Je sestrou boha Freyje, takže stejně jako on pochází z rodu Vanů. Byla považována za bohyni plodnosti,

[56] VLČKOVÁ, Jitka. Encyklopedie mytologie germánských a severských národů. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-91-5., s. 70

[57] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 61

[58] Tamtéž, s. 62-63

[59] COTTERELL, Arthur. Encyklopedie mytologie: antická, keltská, severská. 2. vyd. Četlice: Rebo Productions, 2000. ISBN 80-7234-139-1., s. 206-207

[60] KULCSÁROVÁ, Zsuzsa. Světové mytologie: náboženstvo mytologické systémy národů světa. Pyramida (Orbis). Praha: Orbis, 1973., s. 224

[61] VLČKOVÁ, Jitka. Encyklopedie mytologie germánských a severských národů. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-91-5., s. 74-75

která cestuje vozem taženým kočkami. Kromě toho vlastnila také sokolí roucho, které jí umožňovalo přeměnu v sokola a náhrdelník Brísingamen.[62] Cotterell ještě uvádí, že byla původně čarodějkou.[63] Vlčková k ní uvádí, že polovina padlých hrdinů v bojích patřila jí a polovina Ódinovi. Padlým, které si Freyja vybrala pak bylo předurčeno zasednout v její síni Fólkvang.[64]

U božských bytostí ještě nějakou dobu zůstaneme. Nedílnou součástí každé mytologie jsou postavy, zajišťující osud druhých, jsou nazývány různými jmény. Například v řecké mytologii to byly moiry v římské mytologii parky a my je známe hlavně z pohádek pod označením sudičky. V germánské mytologii jsou norny dcerami obrů božského původu. Každá z nich byla vládkyní jiného časového období: Urd panovala nad minulostí, Verdandi nad přítomností a Skuld nad budoucností. Dvě z nich byly považovány za dárkyně dobra a třetí za zlou, která nakonec každému ukončila jeho nit života.[65]

Dalšími obávanými bytostmi byly Valkýry. Ty byly původně vyobrazovány za démony smrti kroužící nad bojištěm a určující osud bojovníků, které poté odváděly do nebeského útočiště. Byly vyzbrojeny oštěpem, štítem, přilbicí a krunýřem a jezdily na koních po bitevním poli, odkud odváděli mrtvé. Vidět je však mohli pouze ti, kteří se zasvětili smrti.[66] Později byly líčeny romantičtěji – jako líbezné panny, které se často zamilovávaly do smrtelníků a byly mnohem zranitelnější. Tuto alternativu je možné nalézt ve Völsungské sáze a v Písni o Nibelunzích.[67]

Kromě již zmíněných bytostí se v mýtech objevují duchové přírody, kteří jsou ztělesňováni jako mraziví, bouřliví nebo ohniví obři a představují nepředvídatelné síly přírody. Jejich protipólem byli duchové země tzv. landvaettir, kteří byli naopak laskaví,

[62] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 67-68

[63] COTTERELL, Arthur. Encyklopedie mytologie: antická, keltská, severská. 2. vyd. Četlice: Rebo Productions, 2000. ISBN 80-7234-139-1., s. 190

[64] VLČKOVÁ, Jitka. Encyklopedie mytologie germánských a severských národů. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-91-5., s. 73

[65] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 68-69

[66] Tamtéž, s. 69-70

[67] COTTERELL, Arthur. Encyklopedie mytologie: antická, keltská, severská. 2. vyd. Četlice: Rebo Productions, 2000. ISBN 80-7234-139-1., s. 212

nápomocní a starali se o dobro země. Nakonec v podzemních jeskyních nalezneme trpaslíky, kteří těžili klenoty s drahými kovy a vyráběly z nich nejrůznější předměty.[68]

Obři podle germánské mytologie byli prvními bytostmi na světě ještě před bohy. Spáčilová a Wolf je popisují jako mohutné, prostoduché bytosti hrubé síly, ohromné velikosti, s nesmírnou chutí k jídlu, s těžkopádným vzhledem a stejně těžkopádným vystupováním. Podle některých pověstí byl obrům přisuzován vznik údolí, řek a hor.[69]

Skřítky elfy, nebo také alby Snorri rozdělil do následujících skupin: světlí albové, kteří byli přívětiví a krásní, temní albové s démonickým a černým vzezřením, a nakonec černí albové, které považoval za trpaslíky. Tito skřítci jsou většinou charakterizováni jako přívětivé bytosti, které pomáhají lidem, i když je občas rádi škádlí. Když jsou však uraženi, chovají se zlomyslně a pomstychtivě.[70]

Trpaslíci, jak již bylo uvedeno výše, se nacházeli v podzemí a měli přístup k rudám a kovům, věděli také o různých pokladech, které se ukrývali v podzemí a znali tajemné síly přírody. I přes jejich vzhled, který se vyznačoval malým vzrůstem, ošklivostí, vrásčitými tvářemi a velmi pokročilým věkem, oplývaly tyto bytosti velkou moudrostí, zručností a bystrým rozumem. Díky nim vznikaly mnohé klenoty, které hojně bohové využívaly.[71]

2.4 Mocné předměty

Jak bylo řečeno výše, trpaslíci patřili k významným osobnostem severské mytologie, jelikož vyráběli pro bohy, ale i hrdiny různé poklady a talismany. Jejich výtvory byly krásné, některé se dokonce vyznačovaly nadpřirozenou mocí. Trpaslíci jsou charakterizováni jako nejproslulejší severští řemeslníci, kteří oplývají tajnou moudrostí a nadlidským nadáním.[72] K jejich nejznámějším výtvorům patří například:

[68] Tamtéž, s. 186

[69] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 73-74

[70] Tamtéž, s. 74-75

[71] Tamtéž, s. 75-76

[72] COTTERELL, Arthur. Encyklopedie mytologie: antická, keltská, severská. 2. vyd. Četlice: Rebo Productions, 2000. ISBN 80-7234-139-1., s. 196

Kladivo Mjöllni = kouzelné kladivo patřící bohu Thorovi, které sloužilo jako spolehlivá ochrana proti nepřátelům; jednalo se o nástroj s ničení, plodnosti a vzkříšení.[73]

Kopí Gungni = kouzelné kopí, které bylo vyrobeno pro boha Ódina; bylo štíhlé, silné a nikdy neminulo cíl.[74]

Kanec Gullinbursti = vyroben pro boha Feye; se zlatými štětinami, které zářily takovou silou, že prozářily i tu největší temnotu.[75]

Sifiny zlaté vlasy = byly darem pro Thorovu manželku Sif, kterou Loki připravil o její vlasy; tyto vlasy Sif přirozeně dorůstaly.[76]

Prsten Draupni = symbol hojnosti a moci, každou devátou noc z něj vypadlo dalších osm podobných prstenů; tento prsten patřil Ódinovi a díky němu a ostatním prstenům mohl zajistit své bohatství a panování nad devíti světy.[77]

2.5 Stvoření a zánik světa podle severské mytologie

2.5.1 Stvoření

O stvoření se můžeme dočíst ve Vědmině písni z Eddy. V ní je uvedeno, že na počátku bylo vakuum, prázdnota, která měla dva konce. Na prvním konci, na severu, se nacházel svět Niflheim plný mlhy, zimy, ledu a temnoty. A právě v tomto světě se nacházela studna, ze které vytékalo dvanáct ledových proudů, ze kterých měl údajně vzniknout první život. Na opačném konci, na jihu, se rozkládal svět Múspellsheim, ohnivý svět, z něhož vycházelo světlo a teplo a jehož vládcem byl obr Surt. Ze vzájemného působení těchto dvou světů vznikl svět a život. Tak se zrodil praobr Ymi, kterému následně zpod ruky vyrostli muž se ženou. Pak ještě z jeho nohou zplodil syna.

[73] Tamtéž, s. 208

[74] Tamtéž, s. 194

[75] VLČKOVÁ, Jitka. Encyklopedie mytologie germánských a severských národů. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-91-5., s. 74

[76] COTTERELL, Arthur. Encyklopedie mytologie: antická, keltská, severská. 2. vyd. Četlice: Rebo Productions, 2000. ISBN 80-7234-139-1., s. 196

[77] Tamtéž, s. 236

A z těchto potomků, pocházeli obři, jejichž svět byl od světa lidí oddělen a nazýval se Jötunheim.[78]

Zrození bohů proběhlo následujícím způsobem. Jelikož nebyla tráva, musela prakráva jménem Audhumla, jejímž mlékem se živil praobr Ymi, lízat slané ledové kry. Z nichž během tří dnů vznikl krásný, vysoký a silný muž jménem Búri, který ze sebe zplodil syna, který si vzal za ženu dceru obra a měli spolu tři syny. Známého Ódina, pak ještě Viliho a Véa, což byli první bohové z rodu Ásů.[79]

Svět byl poté stvořen z již zmíněného praobra Ymiho. „Bohové stvořili z jeho těla svět. Z Ymiho krve se stalo moře a řeky, z jeho potu vznikla jezera, z jeho masa země, z kostí hory, ze zubů a rozbitých kostí byly vytvořeny skály. Jeho lebka se stala oblohou, z jeho vlasů vznikly stromy. Mozek vyhodili bohové do vzduchu, a tak vznikly mraky. Z Ymiho obočí byl stvořen Midgard.“[80] Ten byl světem lidí.[81]

Lidé byli stvořeni zmíněnými třemi bohy, kteří je vytvořili ze dvou kmenů. Dostali jména Ask a Embla.[82]

Se stvořením světa souvisí i rozdělení společnosti do různých společenských tříd. Ty měly údajně vzniknout díky bohu Heimdallovi, který po třikrát v převlečení cestoval a pokaždé přenocoval tři noci u dobročinných lidí, kteří ho nechali u sebe přenocovat. Pokaždé se jednalo o páry a po devíti měsících od Heimdallovi návštěvy se každému páru narodil syn. První ho nechali přenocovat u Aie a Eddy, jež ho skromně uctili chlebem a polévkou, narodil se jim syn Thrael, který byl ošklivý, s tmavou pletí a všichni jeho potomci se stali otroky. Podruhé Heimdall našel příbytek u Afi a Amma, kteří ho pohostili masem. I jim se narodil syn, jménem Karl, se světlýma očima a byl rolníkem a řemeslníkem, jeho potomci byli svobodnými muži. Nakonec byl Heimdall ubytovaný v honosném domě u Fadira a Modir, kteří ho pohostili přepychovou hostinou. Jejich syn

[78] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 31-32

[79] Tamtéž, s. 32

[80] Tamtéž, s. 35

[81] Tamtéž, s. 35

[82] Tamtéž, s. 39

se světlou kůži a stejně světlými vlasy a se zářícíma očima, dostal jméno Jarl a byl předkem šlechty.[83]

2.5.2 Zánik

Stejně tak jako všechna náboženství a mytologie mají svou vlastní verzi o stvoření světa a jejich obyvatel, mají i předurčený zánik, který jednoho dne nastane a je nevyhnutelný, neodvratitelný.

V severské mytologii to začalo první válkou mezi rody bohů Ásy a Vany, kterou rozpoutali Ásové, kvůli údajnému bohatství Vanů, jež měli vlastnit. O bohatství jim řekla kouzelnice Gullveig z rodu Vanů, kterou nechali následně třikrát upálit.[84]

Konec světa v severské mytologii nese označení ragnarök, v překladu konečný osud bohů, během něhož budou zničeni nejen bohové, země, ale také příroda vlivem klimatické katastrofy, kdy nastane zima třikrát po sobě. Podle mýtu „spolknou slunce vlci, nebeská tělesa se zatemní, svět zpustne. Stromy budou vyvráceny z kořenů a rovněž strom světa Yggdrasil se otřese. Hory se zřítí, země se bude otřásat a propadne se do oceánu, rozbouřeného hadem Midgardem. Tento netvor vystoupí z mořského dna a bude bojovat proti bohům. Každý bude válčit s každým, všechny mezilidské vztahy se zhroutí.“[85] Most Bifröst, jenž spojoval svět bohů Ásgard se světem lidí Midgardem se zřítí pod nástupem vojska obra Surta a vlk Fenri, který byl kvůli své nebezpečnosti bohy spoután roztrhne svá pouta.[86]

Místem posledního střetnutí, poslední bitvy se stane pole Vigrid, kde se shromáždí všichni Ásové v doprovodu dvaceti sedmi valkýr a nejslavnějších pozemských bojovníků. Proti nim je shromážděno vojsko vedeném Lokim, vlkem Fenringem a hadem Midgardem. Následně proběhne celkem šest bojů, v nichž se utkají jednotliví členové vojsk.[87]

---

[83] AUERBACH, Loren, COTTERELL, Arthur (ed.). Mytologie: bohové, hrdinové, mýty. Praha: Slovart, 2007. ISBN 978-80-7209-778-4., s. 117

[84] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 43

[85] Tamtéž, s. 45

[86] Tamtéž, s. 44-46

[87] Tamtéž, s. 46

V prvním boji se utká Ódin s vlkem Fenrim, který boha spolkne a Ódin tak zahyne. Po jeho smrti se země propadá do praoceánu. Druhý souboj vede Tór s hadem Midgárdem, nad kterým sice zvítězí, ale následně umírá v důsledku jeho smrtícího jedu. Ve třetí bitvě mezi Freyjem a obrem Surtem padne Frey. Čtvrtý boj se odehrává mezi Lokim a Heimdallem, kdy jde o souboj dvou živlů, ohně a deště, končí smrtí obou účastníků. Stejně končí i pátá bitva, v níž se utkal bůh Týr a pes podsvětí Garm. V posledním šestém souboji se utkají vlk Fenri s Vídarem, kterému se podaří vlka zabít. Po všech bojích obr Surt rozpoutá zkázonosný oheň, kterým celý svět spálí.[88]

Tento konec světa však není definitivní, jelikož se z moře zvedne nová země s nebem a sluncem. Z větví svatého stromu vyleze lidský pár, který se v nich ukryl a bohové, kteří přežili začínají s obnovou svého světa v novém nebi. Nově vzniklé světy bohů a lidí, tak nakonec spolu žijí v harmonii, kde panuje věčný mír.[89]

2.6 Kosmologie

Podle severské kosmologie existuje celkem devět různých světů. Dva z nich již byly zmíněny – Ásgárd a Vanaheim. Celkový obraz těchto světů a jejich spojení je těžké utvořit z důvodu diferenciací informací z různých zdrojů, avšak jejich společným znakem, který tyto světy spojuje je strom Yggdrasil. Mezi další světy patří:

Álfheim – země světlích elfů - álfů

Helheim – tomuto světu vládne bohyně Hel a jedná se o podsvětí a zemi mrtvých

Jotungeim – země obrů

Midgard – svět lidí

Múspellheim – ohnivý svět, jehož vládcem je obr Surtr

Niflheim – svět plný vody a ledu

Svartálfheim – svět skřítků a temných álfů[90]

---

[88] Tamtéž, s. 46-48

[89] Tamtéž, s. 48-49

[90] VLČKOVÁ, Laura. Severská mytologie - textilní objekt [online]. Liberec, 2022 [cit. 2024-02-05]. Dostupné z: https://theses.cz/id/qcpcvi/ . Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta textilní. Vedoucí práce doc. ak. mal. Svatoslav Krotký., s. 11-12

Proč je těžké vylíčit představu světa a vesmíru bylo zmíněno už výše. Dokladem tomu může být i to, že i ve třech mýtech ze starší Eddy je pojímán vznik světa vždy trochu jinak. Naopak v mladší Eddě je stvoření světa popsáno kombinací vyprávění ze starší Eddy, k nimž byly přidány další informace, ale už z neznámých zdrojů. Avšak v žádné z písní není zrod světa uveden jako stvoření celku. Každá z nich obsahuje popis vzniku jednotlivých částí, a to hlavně lidského světa, Midgardu.[91]

Auerbachová a Cotterell ve své společné publikaci uvedli obraz, jakým si Germáni měli představovat zemi a celkové sestavení všech devíti světů. Celkový obraz se skládá ze tří úrovní nad sebou propojených mohutným stromem jasanu Yggdrasilu, jehož kořeny měly pronikat všemi úrovněmi. V první, nejvyšší úrovni se nacházel Ásgard s Vanenheimem, v němž žili bohové a Álfheim s elfy. Na druhé úrovni se rozprostíral Midgard, svět lidí, který byl propojen se světem bohů pomocí mostu Bifröstu. Kromě Midgardu sem patřily také světy Jotungeim, Černý Alfheim a Nidavellir. Na poslední, nejnižší úrovni se rozkládal Nebelheim.[92]

V severské mytologii mělo významné postavení číslo devět, to lze doložit například tím, že Heimdall měl devět matek, Ódin visel devět nocí na jasanu, aby se naučil stejný počet kouzelných formulí a z jeho prstenu se každou devátou noc vytvořilo nových osm prstenů. Takových příkladů bychom mohli najít ještě spoustu, ale pro představu nám postačí těchto několik.[93]

2.7 Runové písmo

Runy = (rún = tajemství) „germánské znakové písmo, které se poprvé objevuje ve 2. století n. l. na zbraních a sponách. O jejich původu existují různé teorie, z nichž jedna uvádí, že „většina znaků vznikla pravděpodobně odvozením ze severoetruských abeced, které se používaly od 5. do 1. století n. l.“ Podle jiné teorie runy vznikly z latinské majuskule, popř. z řecké a latinské kurzívy. Runová abeceda byla nazývaná Futhark. Tento název byl odvozen od prvních šesti run. Celá abeceda se pak skládala ze

[91] STEBLIN-KAMENSKIJ, Ivan Michajlovič a MUNZAR, Jiří. Mýtus a jeho svět. Přeložil Libuše KOZÁKOVÁ. Pyramida (Panorama). Praha: Panorama, 1984., s. 44

[92] AUERBACH, Loren, COTTERELL, Arthur (ed.). Mytologie: bohové, hrdinové, mýty. Praha: Slovart, 2007. ISBN 978-80-7209-778-4., s. 117

[93] Tamtéž, s. 117

čtyřiadvaceti znaků, z nichž patnáct bylo odvozeno z etruského písma.[94] Tyto znaky runové abecedy byly dále rozděleny do tří skupin nazývaných aetty.[95] Každá runa nese určité označení a vyjadřovala určitý pojem a zároveň první jeho hlásku. Runy byly ryty do nejrůznějších materiálů a předmětů. Ať už se jednalo o kámen, kosti, kovy nebo dřevo. Samotné rytí run a runové nápisy měly údajně propůjčovat předmětům magickou moc.[96] Podle Spáčilové a Wolfové ke vzniku tohoto písma přispěly i předrunové symbolické znaky jako je například svastika.[97]

Mladší verze Futharku, která obsahovala pouze šestnáct znaků, se používala ve Skandinávii a vznikla v 8. století po Kr. Výše zmíněná starší verze byla používána u všech germánských národů. V témže století zanikla anglosaská varianta runového písma používaná v Anglii, která obsahovala celkem 32 znaků. Skandinávská verze futharku byla upravována z důvodu měnícího se jazyka, a tak její užívání bylo prodlouženo až do 13. století, kdy následně prodělala další změnu a v některých oblastech Švédska se tak užívala až do 19. století.[98] Runová abeceda vymizela s nástupem latinského písma spojeného s příchodem křesťanství.[99]

Nejstarší nápis zapsaný starším futharkem se nám dochoval na kostěném hřebenu z Vimose, na kterém bylo nalezeno slovo harja, což by se dalo interpretovat dvěma způsoby. Buď jako epiteton k bohu Ódinovi – „válečník“, nebo jako „hřeben“. Celkem se nám dochovalo kolem 260 objektů, na nichž se nacházely nápisy ve starším

[94] VLČKOVÁ, Jitka. Encyklopedie mytologie germánských a severských národů. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-91-5., s. 183-184

[95] LUKEŠOVÁ, Pavlína. Proměny futharku v souvislosti s vývojem runové švédštiny Online. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. 2015. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/ya5qx/ ., s. 12

[96] VLČKOVÁ, Jitka. Encyklopedie mytologie germánských a severských národů. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-91-5., s. 183-184

[97] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 19-20

[98] KÉKI, Béla. 5000 let písma. Praha: Mladá fronta, 1984., s. 113-117

[99] SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. Germánská mytologie: [svět germánských božstev]. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9., s. 20

futharku, z oblastí Skandinávie. Zajímavé na futharku je, že si nezachoval posloupnost znaků podle nějaké předdefinované předlohy jako jiné evropské abecedy.[100]

[100] LUKEŠOVÁ, Pavlína. Proměny futharku v souvislosti s vývojem runové švédštiny Online. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. 2015. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/ya5qx/ ., s. 12-13

3 Autor – Neil Gaiman

V této kapitole, jak už její název napovídá se zaměříme na autora Neila Gaimana, který se ve svých dílech inspiruje severskou mytologií. Nejprve k tomuto autorovi uvedeme základní biografické údaje, na které navážeme jeho tvorbou. Veškeré informace k této kapitole budeme čerpat převážně ze tří zdrojů. Dva tvoří internetové stránky, z nichž jedna je oficiální stránkou Neila Gaimana[101] a druhá je jemu plně věnovaná[102]. Třetím zdrojem je bakalářská práce Aleny Šimmerové[103].

3.1 Neil Gaiman

Neil Gaiman je anglický spisovatel narozený 10. listopadu v roce 1960 v Hampshire, který od roku 1992 žije ve Spojených státech amerických poblíž Mineapolis. Je považován za spisovatele, v jehož dílech se prolínají různé žánry, a jimiž si získává publikum všech věkových kategorií. Proto se v současné době řadí k nejprodávanějším spisovatelům.[104]

Neil byl nejstarší ze tří dětí. Na rozdíl od svých rodičů a sester, kteří vyznávali židovské náboženství, se on k žádnému náboženství nehlásil. Už od dětství se velmi zajímal o různé příběhy, dokonce se pokoušel vymýšlet i vlastní, které diktoval matce, jelikož neuměl psát a neznal abecedu. Později se z něj stal vášnivý čtenář.[105]

Ovlivnila ho díla například J. R. R. Tolkiena, C. S. Lewise, Rudyarda Kiplinga a dalších spisovatelů. A knihovna se v podstatě stala jeho druhým domovem, jelikož v ní trávil skoro veškerý svůj volný čas až do pozdních hodin. Tvořil své vlastní povídky a komiksy, které dokonce sám ilustroval. Během školních let se přihlásil na několik

[101] Meet Neil Gaiman. MouseCircus.com . (nd). MouseCircus.com - Oficiální webové stránky Neila Gaimana pro mladé čtenáře. https://www.mousecircus.com/about

[102] Neil Gaiman. Online. Životopis. B. r., 31. 1. 2024. Dostupné z: https://www.neilgaiman.com/About_Neil/Biography.

[103] ŠIMMEROVÁ, Alena. Imaginace a realita v díle J.R.R. Tolkiena a Neila Gaimana [online]. České Budějovice, 2022 [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: https://theses.cz/id/b70fzm/. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Kamila Vránková, Ph.D.

[104] Tamtéž, s. 28

[105] Tamtéž, s. 28

literárních soutěží. Jeho studium probíhalo na soukromých školách zřízených anglikánskou církví. Vzdělání završil na Whitgift School v Croydonu v roce 1977.[106]

Svou kariéru začínal jako novinář na začátku 80. let. Nejdříve působil pro magazín Penthouse, do něhož přispěl několika rozhovory se známými osobnostmi. Poté přešel do magazínu Knave, kde s rozhovory pokračoval, ale zaměřoval se hlavně na spisovatele. Jeho debutem, na kterém se podílel s Kimem Newmanem byla kniha s názvem Beyond Belief z roku 1985. Poté následovala biografie s titulem Duran Duran, kterou psal tři měsíce. Pak následovala další biografie, než se dostal ke spolupráci s umělcem Davem McKeanem, se kterým stvořil sérii Black Orchid, kterou vydalo nakladatelství DC Comics.[107]

Další jeho série Sandman, získala několikero ocenění a dočkala se 75 vydání. Mezi ocenění patřilo devět cen Will Eisner Comic Industry Adwards a tři ceny Harvey Awards. V roce 1991 se zároveň stal prvním komiksem, který byl oceněn literární cenou World Fantasy Awards za nejlepší povídku.[108]

Do Gaimanovy tvorby patří díla, jak pro děti a mládež, tak zde najdeme i knihy pro dospělé. Pro malé čtenáře napsal několik sbírek a obrázkových knih, které však nalezneme spíše v anglickém originále než v českém překladu. Mezi tyto knihy patří i dílo, které již český překlad má. Jedná se o Coralínu, která však byla považovaná za příliš děsivou pro děti. I přesto vyhrála několik cen: British Science Fiction Award, Hugo Award za nejlepší fantasy novelu, Bram Stoker Award v kategorii Best Work for Young Readers a nakonec ještě Nebula Award za nejlepší novelu.[109]

Do kategorie Gaimanových děl, které napsal pro děti stojí za zmínku Odd a mraziví obři, která byla původně napsaná pro Světový den knihy 2009. O této knížce se budeme zmiňovat ještě v další části mé práce.[110]

Mezi knihy pro dospělé jsou potom řazeny například Američtí bohové, Anansiho chlapci, Nikdykde, Hvězdný prach, ale také povídkové sbírky Křehké věci a Kouř a

[106] Tamtéž, s. 28-29

[107] Tamtéž, s. 29

[108] Neil Gaiman. Online. Životopis. B. r., 31. 1. 2024. Dostupné z: https://www.neilgaiman.com/About_Neil/Biography.

[109] Tamtéž

[110] Tamtéž

zrcadla, která byla jeho první sbírkou s krátkými romány nominovanou na MacMillan Silver Pen Awards.[111]

Kromě psaní knih se Neil Gaiman věnuje také psaní scénářů. Kromě napsání scénáře pro televizní seriál BBC s původním názvem Neverwhere se podílel na scénářích i dalších filmů – Beowulfovi od Roberta Zemeckise, Stardust (Hvězdný prach) od Matthewa Vaughna, jež vznikl na základě stejnojmenné Gaimanovy knihy. A samozřejmě napsal scénáře k několika dalším filmům.[112] [113]

Několik děl Neila Gaimana se dočkalo i filmových adaptací, na kterých se i sám podílel buď v roli scénáristy nebo konzultanta.

V roce 2011 se spisovatel podruhé oženil a v současnosti má tři děti. V domácnosti chová několik koček, ty se také často objevují v jeho dílech.[114]

3.2 Tvorba

Každý spisovatel má svůj originální autorský styl psaní, který ho charakterizuje a určitým způsobem odlišuje od ostatních spisovatelů. Může se stát, že dva autorské styly jsou si podobné, avšak nikdy úplně totožné. Svůj autorský styl má i Neil Gaiman, na který se teď blíže podíváme. Už výše byly některé jeho charakteristické rysy zmíněny, takže je teď ještě jednou připomenu.

Jedním z nezaměnitelných rysů Gaimanovy tvorby je všestrannost jeho děl z hlediska žánrů, které se vzájemně prolínají. V jeho dílech se nejčastěji setkáme s kombinací prvků fantastické literatury s anglickým folklórem, kterým se často inspiruje. Kromě toho můžeme v jeho tvorbě nalézt také kombinaci prvků sci-fi či gotického románu. U všech

[111] Tamtéž

[112] Tamtéž

[113] *BRITISH COUNCIL LITERATURE*. Online. Neil Gaiman. C 2024. Dostupné z: https://literature.britishcouncil.org/writer/neil-gaiman.

[114] ŠIMMEROVÁ, Alena. Imaginace a realita v díle J.R.R. Tolkiena a Neila Gaimana [online]. České Budějovice, 2022 [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: https://theses.cz/id/b70fzm/ . Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Kamila Vránková, Ph.D., s. 29-30

jeho knih platí, že i přes veškeré kombinace žánrů převládá vždy jen jeden z nich, a to především fantasy.[115]

V románech a povídkách se můžeme setkat s dalším charakteristickým rysem, který převládá právě v těchto dvou zmíněných žánrech. V tomto případě se jedná o pochmurnou a temnou atmosféru, která je často spojována s hororovými prvky a prolnutá celým příběhem. Hlavními hrdiny jsou často děti či dospívající, kteří během děje musí zdolat překážky, jež jsou nejčastěji představovány těžkými úkoly, které hrdiny často přivádí do nebezpečných situací.[116]

Možná právě tento netypický styl psaní charakterizovaný především překračováním hranic jednotlivých žánrů a jejich vzájemné kombinování přitahuje čtenáře všech věkových kategorií a Gaimanova díla se tak stávají neobyčejnými, což dokládá i řada prestižních literárních ocenění, kterými byly jeho knihy ohodnoceny.

Z díla Hayley Campbell, která ve spolupráci s Neilem Gaimanem vydala knihu popisující jeho životní a kariérní cestu se můžeme dozvědět, že spisovatel své povolání vnímá nejen jako kariéru, ale také jako poslání.[117]

Vztah Neila Gaimana k severské mytologii se můžeme dozvědět z úvodu, který napsal ke knize Severská mytologie, v niž převyprávěl některé severské mýty. V něm se můžeme dozvědět, že jeho první setkání s bohy Ásgardu proběhlo v jeho dětství, kdy ho jako malého kluka uchvátily komiksy, které vyprávěly neuvěřitelné příběhy Tóra, Ódina a Lokiho. Obliba komiksových ilustrací, jejichž tvůrcem byl Jack Kirby, které doplňovaly příběhy vymyšlené Stanem Leem a Larrym Lieberem, vzbudily v Gaimanovi pozornost. Proto si vypůjčil knihu Mýty Severanů od spisovatele Rogera Lancelyna Greena, při jejíž četbě došlo k velké konfrontaci Gaimanových dosavadních představ o Ásgardu a jeho bozích, které si utvořil během čtení svých oblíbených komiksů, s jejich ztvárněním v mytologii. Přesto však na ně nezanevřel, a dokonce se severské mýty staly jeho nejoblíbenějšími. Co Gaiman vnímá na těchto mýtech jako jedinečné se můžeme dozvědět přímo z jeho slov: *„Díky ragnaröku je pro mě svět severské mytologie stále živý, podivně přítomný a aktuální, zatímco u jiných, lépe zdokumentovaných náboženství jsem*

[115] Tamtéž, s. 31

[116] Tamtéž, s. 31

[117] Tamtéž, s. 31

měl pocit, jako by patřila do dávné minulosti.“[118] Ohledně ragnaröku již víme, že to je jakýsi soudný den nejen bohů, ale i všeho živého. Den, kdy vše zanikne, ale znovu se stvoří. Což nutí mnohé k zamyšlení. I sám Neil Gaiman občas přemýšlí nad tím, zdali už tento den nastal, nebo teprve přijde. To je to originální, co u jiných mytologií nenajdeme a co činní severskou mytologii záhadnější. Nakonec Gaiman ještě projevuje lítost nad malým rozsahem, v jakém se nám severské mýty dochovaly a nad nemožností zjištění dalších mýtů severských bohů a bohyň jako byla například bohyně Eir. Protože tyto mýty se bohužel nedochovaly, můžeme sice přemýšlet a spekulovat, ale pravý příběh nikdy nezjistíme. Jelikož severská mytologie patří mezi nejoblíbenější Neila Gaimana, hodně se jí inspiruje a promítá její prvky i do svých knih. S některými se více seznámíme v další části.[119]

[118] GAIMAN, Neil. Severská mytologie. Přeložil Viola SOMOGYI. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2311-1., s. 12

[119] GAIMAN, Neil. Severská mytologie. Přeložil Viola SOMOGYI. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2311-1., s. 11-16

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Didaktická interpretace vybraných knih Neila Gaimana

Didaktická interpretace literárních textů představuje klíčový prvek výuky literatury, který má za cíl podpořit hlubší porozumění a komunikaci s uměleckými díly. Tato metoda není pouze nástrojem pro dekódování významů textů, ale představuje komplexní přístup k literatuře, který zahrnuje různé aspekty čtenářského prožitku a interpretace. V této kapitole se zaměříme na charakterizaci didaktické interpretace, její funkce a zásady, kterými se řídí. Na základě tohoto sdělení, pak budeme schopni lépe pochopit, jak didaktická interpretace přispívá k rozvoji literární gramotnosti a estetického cítění žáků. Při psaní této kapitoly jsme vycházeli z prací Ladislavy Lederbuchové[120] [121] a z diplomové práce Evy Ludvíkové[122]. Po tomto krátkém uvedení do problematiky se již budeme věnovat vybraným knihám Neila Gaimana – *Odd a mraziví obři*[123] a *Severská mytologie*[124].

4.1 Didaktická interpretace textu

„Interpretací uměleckého textu rozumíme čtenářské nalézání významovosti znakových struktur textu v jejich vzájemných vztazích.“[125] Musíme však brát ohled na individualitu čtenáře, který interpretaci provádí, jelikož každý z nich ji může provádět

[120] LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Didaktická interpretace uměleckého textu jako metoda literární výchovy na občanské a střední škole, 1. Plzeň: Západočeská univerzita, 1995, ISBN 80-7043-170-9.

[121] LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Didaktická interpretace uměleckého textu jako metoda literární výchovy na občanské a střední škole, II. Plzeň: Západočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 1997. ISBN 80-7082-364-X.

[122] LUDVÍKOVÁ, Eva. Tematika smrti v literatuře třetího tisíciletí: didaktická interpretace vybraných literárních děl pro děti a mládež Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2015. Dostupné z: https://theses.cz/id/8ezpd4/

[123] GAIMAN, Neil. Odd a mraziví obři. Ilustroval Chris RIDDELL, přeložil Helena ŠVÁCHOVÁ. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05059-1.

[124] GAIMAN, Neil. *Severská mytologie*. Přeložil Viola SOMOGYI. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2311-1.

[125] LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Didaktická interpretace uměleckého textu jako metoda literární výchovy na občanské a střední škole, II. Plzeň: Západočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 1997. ISBN 80-7082-364-X., s. 6

s různou mírou motivace, úrovně a hodnoty. Proto se může stát, že výsledná interpretace nemusí odpovídat autorskému záměru.[126]

Didaktická interpretace se věnuje individuálnímu přístupu ke čtenáři a zdůrazňuje rozvoj a zdokonalení jeho schopnosti komunikovat s textem. Jejím cílem je podpora rozvoje tvořivých komunikačních schopností a dovedností žáka tak, aby odpovídaly jeho úrovni čtenářské kompetence a smyslu textu.[127] Pokud má být metoda didaktické interpretace funkčně užívána, musí být přizpůsobena tak, aby podporovala rozvoj aktivit, které jsou typické pro daný věk čtenáře.[128]

Didaktická interpretace podporuje rozvoj estetického cítění a porozumění komunikaci samotného textu. Podporuje schopnost vnímat text esteticky, intuitivně porozumět jeho významu, komunikovat emocionálně, rozvíjet představivost a fantazii, a kreativně přetvářet text do jiných žánrů nebo uměleckých forem. Celkově poskytuje žákovi příležitosti pro kreativní rozvoj jeho intelektu, podporuje a respektuje jeho silnou tvůrčí individualitu.[129]

Jaroslav Novotný uvádí tři důležité momenty, kterými musí čtenář projít v rámci interpretace. Je to uvědomění si a vyjádření předsudků čtenáře a zároveň hledání okolností, díky kterým by bylo možné pochopit původní význam a záměr díla.[130]

S interpretací je neoddělitelně spjato čtení, u něhož můžeme odlišit čtyři různé vrstvy podle zaměření pozornosti čtenáře.[131]

První vrstvu tvoří tzv. naivní čtení, při němž je čtenářova pozornost soustředěna převážně k obsahu textu.[132]

---

[126] LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Didaktická interpretace uměleckého textu jako metoda literární výchovy na občanské a střední škole, 1. Plzeň: Západočeská univerzita, 1995, ISBN 80-7043-170-9., s. 10

[127] Tamtéž, s. 10-11

[128] Tamtéž, s. 35

[129] Tamtéž, s. 36

[130] NOVOTNÝ, Jaroslav. Čtení - reflexe - interpretace: elementární úvod do práce s textem. Praha: Togga, 2021. ISBN 978-80-7476-212-3., s. 42

[131] Tamtéž, s. 45

[132] Tamtéž, s. 45-46

V rámci druhé vrstvy dochází k částečnému odpoutání pozornosti od obsahu, čtenář začíná přemýšlet nad sdělením textu.[133]

Zatímco u předchozích dvou vrstev byla pozornost čtenáře upřena k obsahu textu nebo k přemýšlení nad informací, která překračuje text, ve třetí vrstvě se pozornost poprvé obrací k osobě čtenáře. V tento moment si čtenář začíná pokládat otázky směřující nejen k jeho osobě, ale také k textu.[134]

V poslední čtvrté vrstvě zůstává pozornost upřena na osobu čtenáře, nesoustředí se však na to, co se se čtenářem děje ve vztahu ke konkrétnímu textu, ale jde ještě více do hloubky, kdy se zaměřuje na to, co se s osobou čtenáře děje v procesu čtení jako takovém.[135]

Novotný dále uvádí deset zásad, kterých by se měl držet čtenář při prvotních interpretacích. Zde tyto zásady uvedeme pouze ve stručnosti.

1. Reflektovat vztah ke konkrétnímu textu a jeho porozumění.
2. Na základě porozumění textu definovat hlavní téma, záměr či problém.
3. Ujasnění si vlastního porozumění definovaného tématu, záměru či problému.
4. V průběhu celého čtení si připomínat to, o čem jsme se zmiňovali v předchozích dvou bodech.
5. Zjistit, čemu čtenář nerozumí a stanovit příčinu tohoto neporozumění textu.
6. Hledat podmínky či kontexty, ve kterých mohou části textu, které působí cize, být srozumitelné, smysluplné.
7. Při hledání možného záměru textu se vždy opírat o vlastní úhel náhledu, porozumění a samotný text.
8. Vracet se v textu k tomu, co sledujeme a klást otázky.
9. Samotný text si rozdělit na několik menších částí, které napomohou k lepší přehlednosti.
10. Psát si vlastní poznámky, výpisky a používat další metody, které mohou napomoci porozumění významu čteného textu. [136]

[133] Tamtéž, s. 46

[134] Tamtéž, s. 47-48

[135] Tamtéž, s. 48-49

[136] Tamtéž, s. 81-91

V rámci interpretace se můžeme setkat s interpretačními chybami, které mohly vzniknout záměrně, v tomto případě si autor interpretace byl vědom falešného interpretování, či nezáměrně, kdy došlo k chybě, o níž autor interpretace nevěděl. Nejčastějším důvodem nezáměrných interpretačních chyb, jak z kontextu vyplývá je nesprávná interpretace, která mohla vzniknout z různých důvodů. Tím nejčastějším je to, že se do ní promítají aktuální znalosti osoby provádějící interpretaci, které nemusejí být úplné a přesné. Dále pak je výsledná interpretace ovlivněna také osobností interpreta.[137]

4.1.1 Funkce didaktické interpretace

Didaktická interpretace plní čtyři základní funkce, které definuje Lederbuchová.[138]

Jako první je funkce motivační, která je ze všech nejdůležitější, jelikož ovlivňuje rozhodnutí v tom, co číst a jak se ve čtení dále angažovat. Motivace je klíčovým faktorem v procesu čtení. Didaktická interpretace by měla čtenáři pomáhat k lepšímu porozumění textu a přispívat tak k jeho čtenářskému uspokojení a sebedůvěře, což může dále vést k hlubšímu zájmu o literaturu.[139] [140]

Další definovanou funkcí je zvyšování čtenářské kompetence žáka. Interpretace má za cíl vést čtenáře k aktivní komunikaci s textem na všech úrovních významovosti. Prostřednictvím didaktické interpretace dochází k rozvoji čtenářského zážitku, může dojít k nové strukturalizaci jeho obsahu a pomáhá čtenáři najít a prohloubit spojení mezi

[137] KHOL, Josef. Interpretace: nástin teorie a praxe interpretování. Praha: Academia, 1989, ISBN 80-200-0169-7., s. 93-95

[138] LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Didaktická interpretace uměleckého textu jako metoda literární výchovy na občanské a střední škole, II. Plzeň: Západočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 1997. ISBN 80-7082-364-X., s. 10-12

[139] Tamtéž, s. 10

[140] LUDVÍKOVÁ, Eva. Tematika smrti v literatuře třetího tisíciletí: didaktická interpretace vybraných literárních děl pro děti a mládež Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2015. Dostupné z: https://theses.cz/id/8ezpd4/ , s. 26-27

obsahem interpretovaného textu a různými významovými kontexty, které mohou být literárního, uměleckého nebo osobního charakteru. [141] [142]

Třetí funkcí je rozvoj čtenářské kreativity. Didaktická interpretace podporuje rozvoj estetického cítění a porozumění komunikaci samotného textu. Podporuje schopnost vnímat text esteticky, intuitivně porozumět jeho významu, komunikovat emocionálně, rozvíjet představivost a fantazii, a kreativně přetvářet text do jiných žánrů nebo uměleckých forem. Celkově poskytuje žákovi příležitosti pro kreativní rozvoj jeho intelektu, podporuje a respektuje jeho silnou tvůrčí individualitu.[143] [144]

Poslední funkcí, která je zde zmíněna je funkce vzdělávací. Prostřednictvím didaktické interpretace si čtenář rozvíjí schopnost pochopení učiva z hlediska literární teorie a historie. Učivo se stává součástí komunikačních dovedností, jedinec získává schopnost formovat estetická hodnocení a vyvíjí si návyk číst literaturu s uměleckou hodnotou, což posiluje jeho čtenářský vkus. Tato funkce se uplatňuje pouze ve spojení s funkcemi předchozími. [145] [146]

[141] LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Didaktická interpretace uměleckého textu jako metoda literární výchovy na občanské a střední škole, II. Plzeň: Západočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 1997. ISBN 80-7082-364-X, s. 10

[142] LUDVÍKOVÁ, Eva. Tematika smrti v literatuře třetího tisíciletí: didaktická interpretace vybraných literárních děl pro děti a mládež Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2015. Dostupné z: https://theses.cz/id/8ezpd4/ , s. 27

[143] LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Didaktická interpretace uměleckého textu jako metoda literární výchovy na občanské a střední škole, II. Plzeň: Západočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 1997. ISBN 80-7082-364-X, s. 11

[144] LUDVÍKOVÁ, Eva. Tematika smrti v literatuře třetího tisíciletí: didaktická interpretace vybraných literárních děl pro děti a mládež Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2015. Dostupné z: https://theses.cz/id/8ezpd4/ , s. 27

[145] LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Didaktická interpretace uměleckého textu jako metoda literární výchovy na občanské a střední škole, II. Plzeň: Západočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 1997. ISBN 80-7082-364-X, s. 11-12

[146] LUDVÍKOVÁ, Eva. Tematika smrti v literatuře třetího tisíciletí: didaktická interpretace vybraných literárních děl pro děti a mládež Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2015. Dostupné z: https://theses.cz/id/8ezpd4/ , s. 27

4.1.2 Zásady didaktické interpretace

Didaktická interpretace, jako jedinečná metoda, má vztah nejen k obsahu výuky, ale i k samotné literatuře. Aby byla v tomto ohledu účinná, musí dodržovat obecné didaktické zásady a zároveň se řídit zásadami dalšími, které jsou relevantní pro interpretaci literárních textů. Je tedy důležité, aby respektovala obecné didaktické zásady a současně specificky naplňovala ty, které jsou přímo spojeny s literární interpretací. Zásady, kterými by se měla didaktická interpretace řídit uvádí ve svém díle Lederbuchová. Pro definování jednotlivých zásad využijeme dílo Lederbuchové[147] a práci Ludvíkové[148].

První je zásada čtenářského zážitku, který má sloužit jako východisko pro didaktickou interpretaci. U této zásady je velmi důležitá motivace a samotný výběr textu. Čtenářský zážitek je totiž ovlivněn průběhem četby, která se odvíjí od náročnosti zvoleného textu a od čtenářské kompetence žáka.

Další zásadou je výběrovost interpretace, což znamená, že čtenář se během práce s textem soustředí pouze na ty prvky, které mají klíčový význam pro celkové porozumění textu.

Dále si uvedeme zásadu strukturálního přístupu, která určuje, že každý interpretovaný prvek je chápán jako nedílná součást celkové struktury textu a není vykládán odděleně, ale ve svém kontextu a symbolickém významu. Tento význam je pak propojen se strukturálně vyššími prvky textu, které jej dále označují.

Zásada komplexnosti interpretace se snaží podporovat rozvoj schopnosti efektivně komunikovat s literárními texty, což přispívá k rozvoji čtenářských dovedností žáka: estetického cítění, emocionální citlivosti, fantazie, intelektu a dalších.

Zásada rozvoje komunikace ve všech fázích recepce je spojena jak s počátečním vnímáním a porozuměním textu, tak s jeho konečnou interpretací a specifikací obsahu četby.

---

[147] LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Didaktická interpretace uměleckého textu jako metoda literární výchovy na občanské a střední škole, II. Plzeň: Západočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 1997. ISBN 80-7082-364-X, s. 23-42

[148] LUDVÍKOVÁ, Eva. Tematika smrti v literatuře třetího tisíciletí: didaktická interpretace vybraných literárních děl pro děti a mládež Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2015. Dostupné z: https://theses.cz/id/8ezpd4/ , s. 27-28

Zásada provokace hodnotícího postoje žáka uvádí, že během interakce s uměleckým textem jsou spojeny části poznávací a hodnotící, které nelze od sebe oddělit. Vyzývání k hodnotícímu postoji může posílit čtenářský zážitek a obecně také schopnost komunikovat s uměleckým textem.

V Zásadě verbalizace estetického soudu stojí, že estetický úsudek vzniká jako výsledek komplexního hodnotícího procesu čtenáře, což je náročná myšlenková operace. Nesmíme se omezit pouze na konstatování, ale je nutné požadovat zdůvodnění našich postojů a názorů.

Zásada automnosti textu a jeho interpretace zase tvrdí, že při interpretaci pasáže je třeba brát v úvahu celkový kontext díla. Proto je důležité, aby učitel žákům poskytnul veškeré důležité informace, které se k dílu vztahují.

Zásada autentičnosti textu a jeho interpretace zdůrazňuje používání originálních nijak neupravovaných textů, přičemž musíme brát ohled na úroveň komunikace žáka.

A nakonec zásada postupu od intuice k analýze popisuje postup při interpretaci, kdy čtenář začíná reflektováním svých dojmů z četby, které ověřuje pomocí stanovených postupů.

Zásada otevřenosti interpretace v procesu i výsledku ještě zdůrazňuje, důležitost respektování jakési nevyčerpatelnosti významů uměleckého textu. Je důležité si uvědomovat, že i když se základní významy textu mohou shodovat, různí čtenáři je mohou vnímat odlišným způsobem.

4.2 Děj vybraných knih

4.2.1 Děj knihy Odd a mraziví obři

V knize Odd a mraziví obři se nacházíme v dobách vikingů a jejich námořních výprav za kořistí. Odd je malý chlapec, který žije s otcem, vikingem, a svou matkou v blíže nespecifikované norské vesnici. Jeho otec však nešťastnou náhodou zemře při jedné námořní výpravě, kdy se snaží zachránit poníka, který spadl do vody. Na následky podchlazení následně umírá. Odd i jeho matka se smiřují s jeho ztrátou každý svým způsobem. Odd se rozhodl jít do lesa a po vzoru svého otce pokácet strom, sekyra však na něj byla příliš veliká a on si nezvratně poraní nohu, když na něj strom spadne.

Po dvou letech od smrti Oddova otce si jeho matka nachází nového manžela, který už má sedm svých dětí z předchozího manželství. Odd se přestává cítit v domově milován a jednoho dne se rozhodne odejít do otcova starého srubu. Během jeho pobytu v něm potká lišáka, který ho zavede za medvědem, který uvízl ve stromě, když se chtěl dostat k medu. Celou cestu je doprovází veliký jednooký orel. Poté co Odd medvěda zachrání, ho zvířata doprovodí zpátky do jeho srubu, ve kterém všichni přenocují. Během noci se však ukáže, že zvířata nejsou obyčejná, ale mluví lidskou řečí. Když Odd zjistí, že to ve skutečnosti nejsou zvířata, ale zakletí bohové společně s příčinou jejich zakletí, rozhodne se jim pomoci a následujícího dne se vydají do Ásgardu.

Hned narazí na první překážku, jelikož netuší, jak v zimě vytvořit duhu, po které by mohli přejít. Společnými silami to však dokáží a dostávají se do světa bohů. Tím ale ještě nemají vyhráno, jelikož musejí porazit mrazivého obra, který chtěl pomstít svého bratra, a proto se lstí zmocnil Tórova kladiva, bohy vyhostil ve zvířecí podobě do světa lidí a nyní střeží Ásgárd.

Poté, co se Odd nevědomky díky Tórovi napije z Mímiho studny, podaří se mu mrazivého obra přesvědčit, aby opustil Ásgárd. Bohové získávají svoji původní podobu díky bohyni Freyje, která dokonce pomůže i Oddovi s jeho poraněnou nohou, kterou však úplně vyléčit nedokáže.

Odd se následně vrací zpátky do svého světa, kde se šťastně setkává se svojí matkou, se kterou nakonec odjíždějí do její rodné země, do Skotska.

4.2.2 Děj knihy Severská mytologie

V knize Severská mytologie můžeme nalézt 15 kapitol, ve kterých Neil Gaiman převyprávěl nejznámější severské mýty. Dostáváme se tak do několika světů, zjistíme, jak bohové přišli ke svým kouzelným předmětům, ale hlavně, jak vše začalo a skončilo.

Před počátkem a po něm

V této kapitole se ocitáme na úplném počátku, kde všude byl jen oheň a led. Tam, kde se tyto dva živly střetly, led roztál a v jeho vodě vznikl první život. Byl to obr Ymi, který získával potřebné živiny z mléka bezrohé krávy. Z Ymiho se během jeho spánku narodili další tři obři. Zároveň se zrodil i předek bohů, Búri, kterého přivedla k životu kráva z ledového kvádru, který lízala. Spojením Búriho a obryně se zrodili tři bohové. Ti pak zabili obra Ymiho, z něhož vytvořili svět – půdu, kameny, hory, moře, mraky…

Následně vdechly život prvním lidem, které stvořili ze dvou dřevěných polen – jasanu a jilmu.

Yggdrasil a devět světů

Zde se nám dostává vysvětlení, jaké je kosmické rozložení všech devíti světů, které jsou vzájemně propojeny posvátným jasanem se jménem Yggdrasil. Zároveň se můžeme dozvědět několik informací o obyvatelích onoho stromu, ale i o jednotlivých světech. Nakonec nám jsou ještě představeny norny, což jsou osoby, které rozhodují o osudu všech.

Mímiho hlava a Ódinovo oko

Zde se můžeme dozvědět, proč má Ódin pouze jedno oko. Mími je obr žijící ve světě Jötunheim, kde se nachází i studna, v níž se nachází veškerá moudrost a Mími je jejím strážcem. Ódin, otec všech, také toužil po moudrosti, a chtěl se z této studny napít. Když došel na místo a sdělil svůj záměr obrovi, bylo mu vyhověno pod podmínkou, když obětuje své oko. A tak se i stalo.

Poklady bohů

V této kapitole se můžeme dozvědět, jakým způsobem bohové přišli ke svým mocným předmětům. Velkou roli zde sehrál Loki, který Tórově ženě odstranil její zlaté vlasy. Tór ve vzteku nařídil Lokimu, aby vše vrátil, jinak zemře. Jelikož Lokiho kouzlo už nešlo zvrátit, lstí přemluvil dva klany skřítků, aby vyrobili tři kouzelné předměty, z nichž bohové rozhodnou, který je nejlepší. Mezi těmito předměty se mimo jiné nacházely i zlaté vlasy, které získala Sif, Tórova žena.

Mistr stavitel

Ásgard je svět bohů obklopený vysokou a nezničitelnou hradbou. Jak k této hradbě, bohové přišli se můžeme dozvědět z tohoto mýtu. Jednoho dne přišel do Ásgardu cizinec, který tvrdil, že dokáže postavit přesně takovou hradbu, kterou bohové potřebovali v rekordním čase. Nechtěl to však zadarmo, odměnou mu měly být slunce, měsíc a bohyně Freyja. Loki přesvědčil ostatní bohy, aby jeho nabídku přijali, že se postará o to, aby dohodu nedodržel. Cizinci se dařilo a hradba rostla bohům přímo před očima. Nezbývalo než zakročit. Loki se proto proměnil v klisnu a neznámému odlákal jeho koně, který mu v práci pomáhal. Kvůli tomu cizinec dohodu nedodržel, dokonce se ukázalo, že to byl obr, který na sebe vzal jinou podobu. Ten se rozzuřil a Tór ho nakonec zabil.

Lokiho děti

Loki se oženil s ženou jménem Sigyn, která mu porodila dva syny. Ti však nebyli jedinými jeho potomky. Měl ještě další tři děti s obryní Angrbodou. Když to Ódin zjistil, nechal si je zavolat. Jeho dětmi byli had Jörmungand, dcera Hel, jejíž obličej byl rozdělen na poloviny (jedna vypadala jako u živého člověka a ta druhá jako u mrtvoly) a nakonec vlk Fenri. Jelikož v nich Ódin viděl jisté nebezpečí, rozhodl se každého z nich poslat jinam. Hada pustil do moře, z Hel udělal královnu mrtvých a vlka nakonec uvěznili nezničitelným provazem.

Freyjina neobvyklá svatba

Jednoho dne se Tórovi ztratilo jeho kladivo. Když Tór zjistil, že za to nemůže Loki, požádal ho o radu. Ten si vypůjčil sokolí plášť a v podobě sokola letěl hledat něco neobvyklého. Po návratu do Ásgardu ostatním sdělil, že kladivo ukradl král obrů a požaduje za něj Freyju. Heimdal vymyslí plán, převlečou Tóra do svatebního a vydají se do země obrů na svatební hostinu. Tam se Tór dostane ke svému kladivu, pomstí se a vrátí zpět do Ásgardu.

Básnická medovina

Jak vznikla básnická medovina a k čemu vlastně byla se můžeme dozvědět v této kapitole. To že Ásové a Vanové byli dříve nepřáteli a válčili spolu bylo již zmíněno výše. Nakonec se však usmířili a z jejich mírové dohody byl stvořen bůh Kvasi, který byl nejmoudřejší ze všech bohů. Když putoval po světě, aby získal odpovědi na otázky, které ještě neznal, byl usmrcen dvojicí skřítků. Ti z jeho krve uvařili medovinu moudrosti a básnictví, měla tu vlastnost, že ten, kdo se z ní napil dokázal skládat a zpívat písně. Přišli o ni, když nešťastnou náhodou zabili rodiče jednoho obra, který si jako jejich vykoupení medovinu vzal. Když se to dozvěděl Ódin, rozhodl se jí zmocnit. Proto se pod převlekem vetřel do přízně obrů, a nakonec i strážkyně medoviny, kterou obelstil, a nakonec medovinu získal.

Tórova cesta do země obrů

Zde se můžeme dočíst o Tórově a Lokiho putování do země obrů. Během jejich cesty přibrali k sobě ještě smrtelníka Tjálfiho, který se provinil vůči Tórovu pohostinství a stal se tak jeho sluhou. Když dorazí do země obrů k jejich hradu, jsou slavnostně přivítáni jejich králem, avšak mohou vstoupit jen ti, kteří jsou něčím výjimeční. A tak

dochází k soupeření mezi bohy s Tjálfim a obry v tom, v čem si návštěvníci myslí, že převyšují nad ostatními. Nakonec však všichni s obry prohrají. Když se druhý den chystají k odchodu, zjišťují, že to celé byly jen přeludy a ve skutečnosti dokázali nemožné.

Jablka nesmrtelnosti

Bohové jsou sice nesmrtelní, ale aby si udrželi svoje mládí, jedí zlatá jablka. Jich a bohyně Idunn se zachtělo i obra. Loki mu slíbil, že mu Idunn s jablky přivede, jelikož porušil jejich dohodu. Když však bohové zjistí, že je pryč, hned jim je jasné, kdo za to může a žádají nápravu. Loki proto vymyslí plán a s pomocí ostatních bohů navrátí bohyni Idunn s jablky nesmrtelnosti zpět do Ásgardu.

Příběh Gerd a Freye

Zde je nám vyprávěn příběh o tom, jak se bůh Frey zamiloval do Obryně Gerd. Frey pověřil svého sluhu Skírniho, aby mu ji přivedl a když to udělá, dostane cokoli si řekne. Skírni se vydává za Gerd, kde jí všechno vylíčí a ona se svatbou souhlasí. Když se Skírni vrátí, jako odměnu si vybere Freyjův meč, který umí bojovat, aniž by ho kdokoli držel.

Rybářská výprava Hymiho a Tóra

Jednoho dne přišli bohové do sídla podmořského obra. Ten je však nechtěl hostit, proto si vymyslel, že jim hostinu připraví, když mu přinesou kotel, ve kterém se dá uvařit takové množství piva, aby vystačilo pro všechny. Tór se vydává s Hymim za jeho matkou a jejím přítelem Véorem, který takový kotel vlastní. Není to však jednoduché, jelikož Véor smrtelně nenávidí Tóra. Když se po jedné rybářské výpravě spolu vrátí, sdělí obrovi, že si chtějí vypůjčit jeho kotel na pivo. Ten jim ho přislíbí pouze pokud rozbijí jeho pohár. To se jim nakonec podaří a obr, jehož navštívili nejdříve jim musel vystrojit hostinu.

Baldrova smrt

Baldr byl jedním z bohů a zdály se mu sny o konci světa. Když se s nimi svěřil, Ódin se vypravil zjistit, proč se mu takové sny zdají. Vydal se proto za vědmou, která mu prozradila, že brzy do světa mrtvých přijde Baldr. Když toto zjištění sdělil své manželce Frigg, nevěřila tomu a vydala se na zemi a přinutila každého přísahat, že Baldrovi neublíží, kromě jmelí. Když se vrátila a všem pověděla, co udělala, všichni bohové zkoušeli na Baldrovi, zdali je to pravda. Baldr měl ještě bratra, který byl slepý, přistoupil

k němu Loki, který mu do ruky vložil malou šipku z jmelí. Když ji vrhl, šipka se zabodla do Baldra a zabila ho. Byla tu však možnost o jeho navrácení zpět. Podmínkou bylo, že všichni pro Baldra musí truchlit. A taky tomu tak bylo, až na jednu obryni z jeskyně. Bohové rychle přišli na to, že to celé sehrál Loki.

Lokiho poslední dny

Jedná se o volné pokračování předchozí kapitoly. Po Baldrově smrti se Lokiho chování ještě zhoršilo. Když došlo na další hostinu u mořského obra, Loki nejenže zabil jeho sluhu a posmíval se bohům, ale i slíbil, že další hostina se už nikdy konat nebude, jelikož přijde soudný den. Další den, se snažil Loki schovat, aby ho bohové nenašli. Rozhodl se, že se promění v lososa. Pak ale začal uvažovat nad možnostmi jeho chycení a upletl síť. Pak však zahlédl blížící se bohy a síť rychle spálil a změnil svoji podobu. Kvasi však bohům pomohl přijít na to, kde Loki je a chytit ho. Bohové Lokiho uvěznili do jeskyně, nad něj umístili hada, který na něj kapal jed. Jeho žena byla uvězněna s ním, aby jed zachytávala do misky.

Ragnarök: Konečný osud bohů

V této kapitole se můžeme dozvědět, o konečném osudu bohů a všeho živého. Jsou zde popisovány všechny události, které budou předcházet onomu dnu a co v tento den nastane. Tak jak bylo předurčeno všichni budou bojovat se všemi a svět a všechno živé zanikne. Až na to, že nakonec se z moře zase vynoří země a všechno začne znovu.

4.3 Časoprostor a místo vybraných knih

4.3.1 Časoprostor a místo knihy Odd a mraziví obři

Děj příběhu této knihy je zasazen do období loupežných námořních výprav vikingů, čemuž odpovídá i jedno z míst, ve kterém se příběh odehrává. Na začátku a na konci knihy se dostáváme do vesnice vikingů nacházející se poblíž moře. Druhé místo, ve kterém se část příběhu odehrává je Ásgard, země a domov bohů. Toto místo je očima hlavního protagonisti příběhu popisováno jako živější a přívětivější.

Časový úsek, ve kterém se veškeré události odehrají sice není jinak specifikován, avšak čtenář si může myslet, že uplynuly pouze tři dny. Když se však na konci příběhu Odd vrací zpátky do svého domu, jeho nevlastní otec si ho zprvu splete s někým cizím,

jelikož je mnohem větší, než jak si ho pamatoval. Z toho bychom mohli usuzovat, že čas v Ásgardu běží poněkud pomaleji než ve světě lidí.

4.3.2 Časoprostor a místo knihy Severská mytologie

Příběhy se odehrávají většinou ve světě bohů, Ásgardu. Ale velmi často se ocitáme ve světě obrů. Z žádný z těchto světů nám není blíže popsán, víme o nich jen základní informace. Oba dva zmíněné světy jsou součástí vesmíru, ve kterém se nachází ještě dalších sedm světů, které jsou navzájem propojeny velikým stromem s názvem Yggdrasil. Ásgard je obehnán obrovskou hradbou, která je nezničitelná, a která chrání tento svět hlavně před obry a jinými nepřáteli. Z tohoto světa také vede duhový most Bifröst, který slouží k přepravě mezi jednotlivými světy.

Časové vymezení nám sice také není nijak blíže konkretizováno, ale z hlediska obsahu jednotlivých příběhů se můžeme domnívat, že se příběhy odehrávají v daleké minulosti. Jednotlivé příběhy jsou spíše epizody s různě dlouhou dobrou trvání.

4.4 Kompozice vybraných knih

Kompozicí nebo také jiným označením – kompoziční výstavbou myslíme celkové uspořádání všech složek daného díla, přičemž platí, že tyto složky musejí mít vzájemnou spojitost nejen mezi sebou, ale i k celku. Kompoziční výstavbu můžeme ještě rozdělit na dvě oblasti – architektoniku a tektoniku. V rámci architektoniky se zaměřujeme na vnější uspořádání složek díla, příkladem mohou být kapitoly, odstavce. Zatímco tektonika se soustředí na vnitřní výstavbu díla.[149] Vnitřní a vnější kompozice jsou z hlediska významotvorné jednoty, kterou společně tvoří neoddělitelné.[150]

4.4.1 Kompozice knihy Odd a mraziví obři

Kniha začíná věnováním od autora a ilustrátora knihy. Následně se dostáváme k první kapitole příběhu. Celá kniha je rozdělena do osmi kapitol. U každé kapitoly se nachází i její název, který čtenáři sděluje, co jej v příběhu čeká. Za poslední kapitolou je umístěn obsah a na úplném konci knihy nalezneme základní informace o autorech,

[149] VŠETIČKA, František. Tektonika textu: o kompoziční výstavbě české prózy třicátých let 20. století. Olomouc: Votobia, 2001. ISBN 80-7198-478-7., s. 9

[150] LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie. Praha: Nakladatelství H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6., s. 149

konkrétně o Neilu Gaimanovi a ilustrátorovi Chrisu Riddellovi, jehož ilustracemi je doprovázen celý příběh.

Doteď jsme se zatím zmiňovali o vnější architektonice. Důležitější je však vnitřní kompozice děl. V této knize se setkáváme s chronologickou kompozicí, která je charakteristická chronologickým uspořádáním událostí (události jsou vyprávěny v pořadí, jak se udály).

4.4.2 Kompozice knihy Severská mytologie

Tato kniha se skládá z několika částí, než se přikročí k samotným příběhům. Nejprve si můžeme všimnout věnování, které je následováno obsahem. Poté přecházíme k úvodu, v němž se můžeme dozvědět několik informací o autorově vztahu k severské mytologii, ale také poděkování několika osobám, které se podílely na vydání této knihy, a nakonec ještě doporučení určené přímo čtenářům. Pak už se dostáváme k první kapitole s názvem *Hráči*, o které bychom mohli tvrdit, že se nejedná o kapitolu v pravém slova smyslu. Nedochází v ní totiž k žádnému vyprávění příběhu, ale jsou nám představeny tři hlavní postavy, bohové, se kterými se budeme v rámci této knihy setkávat. V podstatě se jedná o jakousi formu charakteristiky. Dále už se kniha člení do patnácti kapitol, které jsou označeny názvy. V rámci každé kapitoly se pak příběh ještě může členit do několika částí, které jsou označeny římskými číslicemi. Na úplném závěru nalezneme slovníček všech zmíněných jmen a názvů. Jednotlivé kapitoly na sebe převážně nenavazují. Autor však v rámci jiných kapitol připomíná informace, které jsme se mohli dozvědět v předešlých.

V tomto díle se setkáváme s kompozicí řetězovou, pro níž je typický volný vztah mezi jednotlivými příběhy, proto je v této kompozici těžké rozlišit hlavní a vedlejší dějové linie. Jejich spojení je uskutečněno většinou prostředím nebo jednou postavou.[151] My zde však nalezneme propojení třemi hlavními postavami.

4.5 Motivická a tematická výstavba vybraných knih

Každé literární dílo v sobě nese konkrétní myšlenku, kterou by měl čtenář po jeho přečtení odhalit. Nazýváme to jako téma. Foster téma specifikuje jako myšlenkový obsah díla. Téma může být pro čtenáře jednoduché a očividné, ale také nenápadné, proto nad

[151] Tamtéž, s. 140

ním čtenář může uvažovat poté, co celé dílo přečte. Můžeme se také setkat s překrýváním tématu s motivem.[152]

Každé téma se skládá z motivů. Motivy bychom mohli chápat jako základní významové jednotky užívané při výstavbě tématu, a které jsou dále nerozložitelné. Jejich množství vyskytujících se v literárních dílech je různorodé. Může také docházet k seskupení několika motivů, které následně tvoří tematické celky, tvz. motivické komplexy.[153] Motivy můžeme v rámci jejich funkce, kterou v textu zastávají rozdělit na motivy statické, při nichž nedochází k žádné změně v ději. Statické motivy můžeme nejčastěji nalézt v popisných pasážích postav či prostředí. Naopak dynamické motivy jsou důležité pro další rozvíjení a plynutí děje.[154] V rámci našich knih se můžeme setkat s oběma těmito typy motivů.

4.5.1 Motivy a téma u knihy Odd a mraziví obři

Tato kniha s opravdu krásným příběhem a stejně krásnými a zároveň originálními ilustracemi, které nakreslil Chris Riddell, v sobě ukrývá spoustu motivů a témat. Některá jsou na první pohled zřejmá, jiná jsou v příběhu skryta a pro čtenáře se odhalí ve chvíli, kdy nad dějem začne trochu přemýšlet.

Motiv cesty

Ústředním motivem příběhu a zároveň typickým pro žánr fantasy je motiv cesty, kterou podstupuje hlavní hrdina k vytyčenému cíli. V knize se Odd vydává prvně na cestu, když se rozhodne odejít z domova, přičemž nevíme, zdali by jeho cesta skončila, kdyby nepotkal lišáka, medvěda a orla, se kterými se vydává do jejich světa, aby jim pomohl navrátit jejich skutečnou podobu. Když je po všem, je poslán zpět do svého světa, kde vyhledá svoji matku a v závěru knihy se dozvídáme, že se společně vydávají opět na cestu do její rodné země.

---

[152] FOSTER, Thomas C. Jak číst romány jako profesor. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-929-8., s. 50-51

[153] HEIDENREICH, Julius. O tvaru motivů. Slovo a slovesnost. Praha: Ústav pro jazyk český. Akademie věd ČR, v. v. i., r. 9 (1943), č. 2–3, s. 68–96. Dostupné z: http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=491#_ftnref1

[154] TICHÝ, Martin. Základní pojmy poetiky. [online] Opava: Slezská univerzita v Opavě Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, 2017, s. 62. Dostupné z: https://is.slu.cz/el/fpf/leto2020/UBK12012/um/Zakladni_pojmy_poetiky.pdf

Motiv smrti v rodině a nový partner/ka

Tento motiv je zakomponován do děje hned ze začátku a autor se mu věnuje pouze okrajově a v krátkosti. I přesto však můžeme cítit, že s touto situací se můžeme ve společnosti setkat poměrně často. Nemusí jít přitom přímo o úmrtí, ale i o pouhý odchod jednoho z rodičů od rodiny a následně jeho nahrazení novým rodičem, s čímž může zároveň souviset i příchod nevlastních sourozenců.

V příběhu se dozvídáme, jak se s úmrtím otce vyrovnává samotný Odd, ale i jeho matka. Zde můžeme pozorovat, jak jsou děti na tyto situace velmi citlivé a všímavé. V této souvislosti si zároveň můžeme všimnout kontrastu s vyrovnáváním se u dospělého jedince, v příběhu zastoupený Oddovou matkou. *(V zimě, když navály závěje sněhu tak hluboké, že se nedalo cestovat, sedával Oddův otec u ohně a vyřezával ze dřeva obličeje a hračky a pohárky a misky a Oddova matka přitom šila a vařila a neustále zpívala. Měla nádherný hlas. ...Potom, co Oddův otec zemřel, zpívala jeho matka méně a méně.*[155] Vs. *...a Oddova matka to pověděla Oddovi. Odd jen pokrčil rameny. Neplakal. Neřekl na to nic.*[156]) Prostřednictvím této ukázky si můžeme všimnout, jak je těžké dětem v této situaci pomoci, porozumět jejich pocitům ať už jsme ve vztahu k němu kamarádi nebo rodinní příslušníci, což nám znázorňuje ještě následující citace: *„Nikdo nevěděl, co Odd uvnitř cíti. Nikdo nevěděl, co si myslí.“*[157] Jelikož přesně nevíme, jak je Odd starý, můžeme se domnívat, zdali nám tím autor neukazuje, jak je pro děti těžké takovou situaci pochopit, vstřebat, a tudíž může docházet k projevům, které s danými souvislostmi se pro ostatní mohou jevit jako neobvyklé, nečekané až nenormální.

Motiv rodinných vztahů s příchodem nového rodiče

Jak jsme již výše zmínili, s úmrtím v rodině může po nějaké době souviset příchod nového rodiče, který zastává roli jakéhosi náhradníka. Velmi často se můžeme setkat, že s příchodem souvisí i noví sourozenci a s tím související problémy vztahující se k jejich společnému soužití. V knize k příchodu nového partnera a jeho dětí dochází po dvou letech. Zde můžeme vidět, že nový partner Odda přehlíží a nevěnuje mu dostatek pozornosti a nadává mu, ten se cítí stále více sám a připadá si nepotřebný. Rozhodne se

[155] GAIMAN, Neil. Odd a mraziví obři. Ilustroval Chris RIDDELL, přeložil Helena ŠVÁCHOVÁ. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05059-1., s. 11-12

[156] Tamtéž, s. 11

[157] Tamtéž, s. 11

proto z domova utéct, protože si myslí, že už tam pro něj není místo a že ho nikdo nemá rád. (*Uběhly dva roky a Oddova matka se provdala za Tlustého Elfreda, který byl docela milý, když zrovna nepil, ale z předchozího manželství už měl čtyři syny a tři dcery a na svého chromého nevlastního syna neměl čas, a tak Odd trávil čím dál víc času v širých lesích.*[158]) Jak se dozvídáme, situace je o to horší, jelikož Odd má určitý handicap a role alkoholu, jak je zde naznačeno, vše ještě více komplikuje.

Motiv handicapu

Zpracování téma handicapu je v současné literatuře čím dál častější. I v této knize se s ním setkáme u protagonisty příběhu, který si poraní nohu krátce poté, co jeho otec zemře a on se rozhodne jít do lesa pokácet strom. V tomto příběhu můžeme nalézt problémy, které se jedince s postižením týkají. Dříve jsme se velmi často mohli setkat s tím, že pokud se jedinci něčím od intaktní společnosti odlišovali, byli jí i jinak vnímáni. A často docházelo k jejich podceňování, nedoceňování a v extrémním případě úplnému vyloučení. I v současnosti se můžeme s některými těmito projevy setkat. Přitom je zřejmé, že i takovýto jedinec může být pro společnost, skupinu, určitý kolektiv přínosem, protože každý jedinec v sobě má určité nadání, které na první pohled nemusí být zřejmé. To, že se jedinec liší, neznamená, že nedokáže věci jako ostatní, kolikrát dochází i k překonání sama sebe. Toho si můžeme všimnout i u Odda (*Když mu strom spadl na chodidlo, vyhloubil sekyrou v zemi pod svou nohou díru a nohu vytáhl, odsekl jednu větev a vyrobil si z ní berličku, protože si v noze rozdrtil kosti. A nějak se dostal domů…*[159]) Ještě u toho chvíli zůstaneme, protože jsme zapomněli zmínit jednu důležitou věc, která s tím velmi souvisí. A to je zachování rovnocenného přístupu, na který má každý právo. V knize si je hlavní hrdina svého handicapu vědom, ale přesto se nevzdává a pokračuje k vytyčenému cíli, i když je to pro něj složitější.

Motiv prvního dojmu

Na to, že vzhled není důležitý a může být v mnoha případech klamný, autor upozorňuje nejen v této knížce, ale i v ostatních svých dílech. Zvlášť by si měl člověk dávat pozor, když se chystá k nějakému činu či rozhodnutí v souvislosti s neznámou osobou. S tím, co může nastat, když někdo jedná impulzivně pouze na základě nutkání,

[158] Tamtéž, s. 12-16

[159] Tamtéž, s. 12

touhy po něčem a prvního dojmu se seznamujeme prostřednictvím Lokiho, který bezmyšlenkovitě pouze na základě vzhledu krásné dámy, se rozhodl ukrást Tórovo kladivo, aby získal od ní polibek. Prozře až ve chvíli, kdy se z krásné ženy stane mrazivý obr a promění ho společně s Tórem a Ódinem ve zvířata. Proto by měl každý přemýšlet nad svými činy a rozhodnutími, zdali jimi neuškodí sobě nebo někomu jinému.

Motiv pomsty

V neposlední řadě se zmíníme o pomstě, od níž se v podstatě celý příběh odvíjí. Je spojena s mrazivým obrem, který se proměnil v krásnou dívku, aby se mohl pomstít. Jak se dozvídáme, jeho bratr totiž postavil pro bohy hradbu, za jejíž dokončení ve stanoveném čase měl dostat cenné odměny (slunce, měsíc, bohyni Freyju), k tomu však nedošlo, jelikož bohové ho podvedli a následně zabili. Když si text přečteme, dojdeme k závěru, že pomsta není nejlepším řešením, jelikož po jejím provedení kolikrát dojde k absenci očekávaného pocitu uspokojení, zadosti učinění, a naopak ublížíme spíše ještě víc sami sobě. (*„...A když vezmu Tórovo kladivo, tak se za ním Tór pustí a jednoho dne ho dostane a pak mě zabije.“*[160])

Motiv přátelství

To, jak je důležitá spolupráce a vzájemná důvěra při řešení nelehkého úkolu nebo problému se nám ukazuje v celé hlavní dějové linii příběhu. S čímž souvisí i přátelství, protože jen těžko bude spolupracovat a důvěřovat někomu koho neznáme, ale vždy si zvolíme svého kamaráda. Jak je důležitá vzájemná důvěra, že dotyčný svoji roli, kterou má sehrát zvládne, i když to tak na první pohled nevypadá můžeme nalézt například v části příběhu, kdy se Odd společně s bohy snaží dostat do jejich světa Ásgardu. Tam se mohou dostat pouze pomocí duhy, a jelikož vládne všude kolem zima, vyvolat duhu je o to složitější. Odd však přijde s určitým nápadem, který v ostatních jeho společnících nevzbuzoval přílišné naděje na úspěch, i přesto Oddovi dále věřili a nechali ho pokračovat. S pomocí Lokiho, který Oddovi vyhledal pazourek pro opracování ledového úlomku do patřičného tvaru se nakonec Oddovi podařilo na sněhu vyvolat duhu. I přesto si Loki s Tórem nejsou jisti, zdali to bude fungovat. Až na Ódina, který se odvážil a do místa, kde se nacházela duha vletěl a tím se všichni dostali do světa bohů.

[160] Tamtéž, s. 94

Motivy mytologické

Mytologické motivy patří společně s již zmíněným motivem cesty mezi typické motivy související s žánrem fantasy. Kniha *Odd a mraziví obři* je inspirována severskou mytologií a můžeme tak v ní nalézt určité její prvky. Jako první jsou do příběhu zasazeny postavy hlavních bohů severské mytologie (Ódin, Tór, Loki), a dokonce se část příběhu odehrává přímo v Ásgárdu. Kromě toho je celý příběh zasazen do období vikingů a hlavní hrdina je synem vikinga.

Motiv zimy

Celý příběh se odehrává v dobách zimy, nasvědčují tomu i ilustrace, které příběh doprovází po celou dobu jeho trvání a jsou doplňujícím prvkem pro navození atmosféry. Veškeré ilustrace jsou černobílé a doplněné černými nebo stříbrnými prvky (ohraničení, zdobení…), které společně s atmosférou navozenou příběhem u čtenáře vyvolávají pocity chladu, smutku, lítosti a určité naděje.

4.5.2 Motivy a téma u knihy Severská mytologie

Motiv cesty

Podobně jako u předchozí knihy je i toto dílo *Severská mytologie* prostoupeno motivem cesty skoro v každém jeho příběhu. Cestu podstupují hlavní postavy, nejčastěji bohové, většinou v doprovodu jiného boha, či sluhy. Většina cest je podniknuta s nějakým úmyslem, za konkrétním cílem. Nebudeme zde vyjmenovávat všechny, ale můžeme si uvést alespoň některé. Například Ódin se vypravuje na cestu k posvátné studně, aby získal veškerou moudrost. Kvasi se zase vydává po světě, aby získal odpovědi na otázky, které ještě nezná. Nebo když se Loki vydává za skřítky, aby unikl hrozícímu trestu.

Motiv smrti a násilí

Stejně často, jak se bohové vydávají na nejrůznější cesty se v příbězích objevuje i násilí a smrt. Mohli bychom dokonce tvrdit, že tento motiv je jejich nedílnou součástí. Přičemž se můžeme setkat s různými podobami násilí. (*Fenri stiskl čelistmi Týovo zápěstí. Tý ze sebe nevydal ani hlásku. Jednoduše si levicí sevřel pahýl pravé ruky a co nejsilněji ho zmáčkl, aby z něj netryskala krev tak silně.*[161]) Tato pasáž se odehrála, když

[161] GAIMAN, Neil. *Severská mytologie*. Přeložil Viola SOMOGYI. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2311-1., s. 92

bohové chtěli vlka Fenriho kvůli strachu svázat, aby se jim to podařilo, museli přistoupit na vlkovu podmínku, že pokud ho opět nerozváží, ukousne někomu ruku. Ještě si uvedeme jeden příklad, kdy Tór pobije všechny obry, protože mu odcizili jeho kladivo. (*Pak Tryma uhodil kladivem, jen jednou, ale stačilo to. Pod Tórovým kladivem padli všichni obři i obryně ...*[162]) Jak můžeme vidět, následkem násilí bývá často smrt, převážně ve spojitosti s obry.

Motiv zlomyslnosti

To můžeme převážně pozorovat ve spojitosti s postavou Lokiho, který je za ně zodpovědný. Příčinou tohoto jeho chování může být nuda, jejím příkladem může být to, když bohyni Sif odstranil její zlaté vlasy nebo když dopomohl ke smrti Baldra. Ve většině případů se uchyluje k těmto lstem v případech, když si musí zachránit svůj život.

Motiv lásky

V příbězích se můžeme setkat s různými podoby lásky. S láskou neopětovanou, kterou cítí obři k bohyni Freyji a jsou schopni udělat cokoli, aby ji získali. *(„Chci se oženit s Freyjou. Vrátím vám to kladivo o svatební noci jako dar nevěstě.“*[163]) Ale také s láskou opětovanou, kterou můžeme vidět u Gerd a Freye. Nebo s mateřskou láskou, kdy je matka pro své dítě schopna udělat cokoli. Jejím příkladem může být bohyně Frigg, která aby zabránila smrti svého syna chodí po světě a žádá od všeho živého i neživého přísahu, že Baldrovi neublíží. (*„Neublíží mu nic,“ odpověděla Frigg. „Nechala jsem si to odpřisáhnout od všech věcí, které dokážou nějak uškodit.“*[164])

4.6 Postavy vybraných knih

Když se zaměříme na postavy, které se v literárních dílech objevují, mohli bychom je rozdělit do dvou skupin – na hlavní a vedlejší. Vedlejší postavy jsou většinou ploché a méně popisované, jelikož se v díle objevují pouze krátce a zastávají specifickou funkci.[165]

[162] Tamtéž, s. 108

[163] Tamtéž, s. 95

[164] Tamtéž, s. 208

[165] FOSTER, Thomas C. Jak číst romány jako profesor. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-929-8., s. 109

Pro čtenáře jsou snadno zapamatovatelné.[166] Kdežto hlavní postavy jsou plastické[167], což znamená, že se u nich vyskytuje více vlastností a během děje se tyto postavy dále rozvíjejí.[168] Ve srovnání s vedlejšími postavami, dostáváme o hlavních postavách podrobnější, ale ne úplný popis. Čtenářovým úkolem je si takové postavy dotvořit prostřednictvím jejích činů a způsobů vyjadřování. Při čtení se tedy zaměřujeme na to, jak se postava chová vůči ostatním postavám, situacím atd. a jaká slova užívá.[169]

4.6.1 Postavy knihy Odd a mraziví obři

V této knize nalezneme poměrně malé množství postav. Hlavním protagonistou příběhu je malý chlapec jménem Odd, jehož věk není blíže nijak specifikovaný. Dozvídáme se o něm, že mnozí z jeho vesnice mu říkají také Podivný Odd, to ovšem není dále odůvodněno. Odd žije společně se svojí matkou a otcem ve vikingské vesnici. Na začátku knihy však Oddův otec při jedné námořní výpravě přichází o život, a tak zůstává s matkou sám do doby, než si najde nového partnera. Kvůli rozporům a nedostatku pozornosti Odd nakonec utíká z domova. Odd je v jádru citlivý, i když se na venek snaží vypadat silný. Na svůj věk je v určitém ohledu poměrně vyspělý chlapec, který se po smrti otce snaží o samostatnost. Kvůli své poraněné noze je vystaven mnoha obtížím, u nichž se nevzdává a snaží se je překonávat. Je si plně vědom svého omezení, ale přesto nepřestává být svůj. Často přemýšlí nad svým otcem a matkou.

Dalšími postavami z příběhu, se kterými se setkává i náš hlavní hrdina jsou severští bohové nacházející se ve zvířecí podobě. Ódin v podobě orla se příliš nezapojuje do dialogů. Většinou bývá vždycky poblíž, odkud vše pozoruje a zasahuje pouze ve chvílích, kdy je potřeba. Je z nich všech nejmoudřejší a svou moudrost si nechává pro sebe. Naproti tomu Tór v podobě medvěda se velmi rád zapojuje do rozhovoru. Mívá často neshody s postavou Lokiho. Tór je velmi silný, místy trochu nedůvěřivý a velmi rozhněvaný. Svůj hněv nedává příliš najevo. Je dobrým přítelem Odda a několikrát mu pomohl. Posledním z bohů je Loki, který se nachází v podobě lišáka. Loki je chytrý,

[166] RIMMON-KENAN, Shlomith. Poetika vypravěni. 1. vyd. Brno: Host, 2001., s. 48

[167] FOSTER, Thomas C. Jak číst romány jako profesor. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-929-8., s. 109

[168] RIMMON-KENAN, Shlomith. Poetika vypravěni. 1. vyd. Brno: Host, 2001., s. 48

[169] FOSTER, Thomas C. Jak číst romány jako profesor. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-929-8., s. 109

lstivý, má neustálou potřebu se s něčím vychloubat. Jeho největším problémem je, že nedokáže uznat svoji chybu a snaží se svoje pochybení zlehčovat. I když on je hlavním viníkem celé situace, snaží se pomoci.

Poslední mužskou postavou, se kterou se setkáváme před koncem knihy je mraziví obr. Právě tento obr přelstil Lokiho, když se vydával za krásnou ženu, aby mu donesl Tórovo kladivo. Když tak Loki učinil, změnil svou podobu zpět na obra a bohy ve zvířecích podobách vyhostil z Ásgardu. Chtěl se tak pomstít za svého bratra, který bohům stavěl hradbu. Nedodržel však dohodu, na které se z bohy domluvil a tudíž slíbenou odměnu nedostal, obr však věděl, že ho bohové obelstili a nakonec ho i zabili. Obr stále věří tomu, že za ním přijdou další obři z jejich země na pomoc. Když si uvědomí, že nikdo nepřijde chtěl by odejít, ale takovým způsobem, aby si ostatní o něm nemysleli, že se vzdal. S tím mu nakonec pomůže Odd. Obr pak Ásgard klidně opouští.

S ženskými postavami se v příběhu setkáme pouze epizodicky. Je to bohyně Freyja, o které se dozvídáme, že je nejkrásnější z bohyní. Když se naštve dokáže být i protivná. A vlastní kočár tažený dvěma kočkami. Freyja bohy nakonec vysvobodí z jejich zvířecích podob a Oddovi pomůže s jeho zraněnou nohou. Další postavou je Oddova matka, se kterou se seznámíme na začátku příběhu. Je krásná, hodná a krásně zpívá. Po útěku Odda je velice smutná, a nakonec i ona odchází od svého nového partnera. Znovu se s ní potkáváme na konci, kdy dochází ke společnému setkání s Oddem. Oba následně odjíždějí do její rodné země.

4.6.2 Postavy knihy Severská mytologie

Hlavními postavami této knihy jsou tři nejznámější bohové, o kterých padlo již výše několik zmínek. Jsou to Ódin, Tór a Loki. Není však pravidlem, že se v každé kapitole musejí vyskytovat všichni. Pojďme se tedy na ně podívat trochu blíže. Postavy v těchto příbězích se nijak nevyvíjí. Zůstávají stále stejné.

Ódin

Ódin je nejvyšší z bohů, vládce všech a všeho, proto je někdy označován jako otec všech. Je první z bohů, kteří se zrodili na počátku světa. Je velice moudrý. Kvůli moudrosti byl dokonce ochotný vzdát se svého oka. Kromě toho byl schopen obětovat sám sebe, aby mohl porozumět magii a runám. S tím souvisí i další jedna jeho vlastnost – umí měnit podobu. Vzhled ani věk Ódina nám není blíže specifikován. Díky své

moudrosti je schopen Ódin částečně vidět do budoucnosti. Podle toho, co vidí se snaží zabránit nejhoršímu. Občas si myslí, že rozhodl správně, avšak zapomíná na následky, které mohou nastat. Obává se posledního dne ragnaröku. A i přes přesně stanovený osud mu chce zabránit. Je sice moudrý, ale také někdy lstivý a prohnaný, i když většinou tak koná s dobrým úmyslem.

Tór

Ani o něm nevíme, jak přesně starý je. Jedná se o syna Ódina, je to vládce hromů a blesků. Je vysoký, mohutný, má rudý plnovous a oplývá nesmírnou silou ze všech bohů. Tór plní roli bojovníka a ochránce Ásgardu, jehož hlavním nepřítelem jsou obři. Jeho nedílnou součástí je kladivo Mjölllni, vyrobené dvojicí trpaslíků. Kromě něj vlastní ještě pás, kterým si může svoji sílu zdvojnásobit. I když je dobromyslný a silný, bylo mu ubráno trochu na chytrosti. Proto se někdy chová jako moula. K tomu je ještě poměrně vznětlivý, hlavně v situacích, kdy není dostatečně najezený. Za manželku má bohyni Sif.

Loki

Sice není původem bůh, ale je označován za pokrevního bratra bohů. Je pohledný, i když o jeho vzhledu nemáme více informací. Je sice přátelský, ale zároveň je nejchytřejší a nejlstivější ze všech. Působí věrohodně, ale dostává se do situací, kdy mu jde kolikrát o život. Aby se z těchto situací vymanil vždy vymyslí nějakou lest. Další jeho vlastností je schopnost měnit svoji podobu. Vlastní létající boty, pomocí kterých se dokáže pohybovat po obloze. Loki zplodil 6 potomků, z toho 3 má s obryní Angrbodou, kteří sehrají hlavní roli při soudném dni ragnaröku. Loki se vyznačuje rozpolcenou osobností. V jednu chvíli se tváří jako přítel bohů a pomáhá jim a vzápětí jim provádí různé zlomyslnosti. Občas to je z nudy, ale někdy bychom mohli polemizovat nad tím, zdali to není zakotveno přímo v jeho povaze a on pociťuje jakési nutkání, které neumí plně ovládat. V tomto případě by si ani nemusel uvědomovat své skutky. Za žádnou cenu si nechce přiznat svoji chybu a snaží se ze všeho vyjít jako hrdina.

Ve vedlejších postavách se setkáváme s dalšími bohy a bohyněmi Ásgardu či jiných zemí. I když nejsou v některém příběhu důležité v další kapitole se sehrají důležitou roli. Takovým příkladem je například bůh Tý nebo bohyně Freyja. Kromě nich se jako hlavní postavy objevují především obři, kteří jsou mazaní a lstiví, nepřátelé bohů a Ásgardu. Mají zalíbení v bohyních, které se snaží všemožnými způsoby získat.

4.7 Vypravěč vybraných knih

Pásmo vypravěče je pro čtenáře nezbytnou součástí díla, jelikož jeho prostřednictvím se čtenář dozvídá informace o dění. Rozdělovat vypravěče můžeme podle několika typologií. Ve všech našich vybraných knihách se setkáváme s vypravěčem v er-formě, vyprávění probíhá ve 3. osobě. K tomu bychom mohli doplnit ještě rozlišení na vypravěče objektivního, se kterým se setkáváme díle *Severská mytologie*, pro něhož je charakteristické, že stojí mimo děj, v díle vystupuje pouze jako hlas a vzbuzuje dojem anonymního a nestranného předávání informací čtenáři o dění. Kdežto u knihy *Odd a mraziví obři* se setkáme taktéž s vypravěčem v er-formě objektivní, avšak s prvky vypravěče rétorického, který určitým způsobem hodnotí nebo komentuje děj, čímž se narušuje jeho objektivita. Konkrétním příkladem může být určitý typ ironie, který můžeme nalézt v pásmu vypravěče.[170]

Čtenář vnímá vypravěče jako hlas, který ho příběhem provází. Tento hlas si každý čtenář představuje podle toho, jakou slovní zásobu používá, jaký je užit slovosled. Dokonce se může stát, že se v jednom díle vyskytne více vypravěčů.[171]

Z hlediska narativní roviny se můžeme u obou knih setkat s vypravěčem extradiegetickým, který je příběhu nadřazen a nachází se tak v jiné rovině vůči postavám. Na základě rozsahu jeho přítomnosti se pak jedná o vypravěče heterodiegetického, který není přímým účastníkem děje, nenachází se tedy na pozici jedné z postav. Kombinace extragiegetického a heterodiegetického vypravěče bývá často shrnována pod pojem vševědoucí vypravěč. Jeho vševědoucnost pramení ve znalosti vnitřních pocitů postav, přítomnosti, minulosti, ale i budoucnosti a nachází se i na místech, kde jsou postavy samotné.[172]

[170] TICHÝ, Martin. Základní pojmy poetiky. [online] Opava: Slezská univerzita v Opavě Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, 2017, s. 78. Dostupné z: https://is.slu.cz/el/fpf/leto2020/UBK12012/um/Zakladni_pojmy_poetiky.pdf

[171] FOSTER, Thomas C. Jak číst romány jako profesor. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-929-8., s. 91-92

[172] RIMMON-KENAN, Shlomith. *Poetika vypravěni*. 1. vyd. Brno: Host, 2001., s. 101-102

4.8 Jazyková stránka knih

Knihy, které jsou předmětem této diplomové práce jsou primárně určeny pro čtenáře již od 8 let. Tomu, jak vidíme, odpovídá i jejich jazyková stránka. Knihy jsou psány spisovným jazykem s použitím neutrální slovní zásoby. S hovorovostí se setkáme hlavně v dialozích postav, kde slouží k dokreslení atmosféry či samotné postavy, ale můžeme je nalézt i v pásmu vypravěče (*žuchl*[173]*, schramstl*[174]*, šmejdil*[175]*, šťouchali*[176]). Ojediněle nalezneme užití vulgarismu, které s přihlédnutím ke věku čtenářů bychom mohli hodnotit jako přijatelné (*hňup*[177]*, hlupák*[178]). Autor používá převážně dlouhé věty. Krátkých vět si můžeme všimnout především v pasážích, v nichž se stupňuje napětí (*„…Oddova matka to pověděla Oddovi. Odd jen pokrčil rameny. Neplaka. Neřekl na to nic.“*[179]). Zároveň si můžeme všimnout opakování slov v po sobě jdoucích větách, čímž je dáván určitý důraz (*„Měl jsem dojem, že jsme se dohodli. Měl jsem dojem, že mi nebudeš pořád dokola předhazovat ten můj přehmat…“*[180]).

Dále si můžeme v textu všimnout převážně v promluvách vypravěče, a to především u knihy *Odd a mraziví obři,* velkého výskytu přirovnání (*…Byl rudooranžový jako plamen…*[181]*, „A zavolala na mě hlasem, který zněl jako tón harfy.“*[182]*, …příjemný jako*

[173] GAIMAN, Neil. Odd a mraziví obři. Ilustroval Chris RIDDELL, přeložil Helena ŠVÁCHOVÁ. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05059-1., s. 62

[174] Tamtéž, s. 26

[175] Tamtéž, s. 57

[176] GAIMAN, Neil. Severská mytologie. Přeložil Viola SOMOGYI. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2311-1., s. 67

[177] GAIMAN, Neil. Odd a mraziví obři. Ilustroval Chris RIDDELL, přeložil Helena ŠVÁCHOVÁ. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05059-1., s. 44

[178] GAIMAN, Neil. Severská mytologie. Přeložil Viola SOMOGYI. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2311-1., s. 72

[179] GAIMAN, Neil. Odd a mraziví obři. Ilustroval Chris RIDDELL, přeložil Helena ŠVÁCHOVÁ. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05059-1., s. 11

[180] Tamtéž, s. 34

[181] Tamtéž, s. 20

[182] Tamtéž, s. 43

v jarní den…[183]*)* a citově zabarvených slov, konkrétně zdrobnělin (*kostička*[184]*, věcičky*[185]*, berličku*[186]*, mraveneček*[187]*)*. Kromě toho se v textu dále vyskytují personifikace (*…mrtvá borovice…*[188]*, …svět zase přicházel k sobě…*[189]*, …hradba rostla každým dnem…*[190]*)*, epiteton (*…hřmotné zabručení…*[191]*, …smetanová pleť…*[192]*, sametové noční nebe*[193]*, bledý měsíc*[194]*).* V obou knihách se můžeme setkat i s eufemismem (*Horský obr viděl, jak se kladivo řítí k němu, rychle se zvětšuje – a pak už neviděl nikdy nic.*[195]*, „ …Miloval ji a před pár lety pro ni začal něco vyrábět, ale nedodělal to a pak už se to dodělat nevrátil.“*[196]*)* Na několika stránkách knihy *Odd a mraziví obři* je uplatněna intertextualita odkazující na mýty uvedené v knize *Severská mytologie*. (*„Přes pláň přiběhla klisna, nejkrásnější zvíře, co kdy kdo viděl a odlákala hřebce, který bratrovi tahal kameny. …“ „ … přisvědčil Odd, který pojal podezření, kdo, že vlastně byl tou klisnou.“*[197])

V průběhu příběhu knihy *Odd a mraziví obři* si můžeme navíc všimnout určité komičnosti, která je zajištěna ironií, která se nachází především v pásmu promluv postav

---

[183] [183] GAIMAN, Neil. Severská mytologie. Přeložil Viola SOMOGYI. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2311-1., s. 26

[184] GAIMAN, Neil. Odd a mraziví obři. Ilustroval Chris RIDDELL, přeložil Helena ŠVÁCHOVÁ. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05059-1., s. 34

[185] Tamtéž, s. 57

[186] Tamtéž, s. 12

[187] [187] GAIMAN, Neil. Severská mytologie. Přeložil Viola SOMOGYI. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2311-1., s. 64

[188] GAIMAN, Neil. Odd a mraziví obři. Ilustroval Chris RIDDELL, přeložil Helena ŠVÁCHOVÁ. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05059-1., s. 22

[189] Tamtéž, s. 16

[190] GAIMAN, Neil. Severská mytologie. Přeložil Viola SOMOGYI. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2311-1., s. 70

[191] GAIMAN, Neil. Odd a mraziví obři. Ilustroval Chris RIDDELL, přeložil Helena ŠVÁCHOVÁ. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05059-1., s. 28

[192] Tamtéž, s. 43

[193] Tamtéž, s. 58

[194] GAIMAN, Neil. Severská mytologie. Přeložil Viola SOMOGYI. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2311-1., s. 68

[195] Tamtéž, s. 77

[196] GAIMAN, Neil. Odd a mraziví obři. Ilustroval Chris RIDDELL, přeložil Helena ŠVÁCHOVÁ. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05059-1., s. 98

[197] Tamtéž, s. 86-90

(*„Dělám si o něj starosti. Musí být těžké být orlem. Třeba se tam ztratí. Když jsem byl koněm…“ „Myslíš klisnou,“ zavrčel medvěd.*[198]*)*, ale i v promluvě vypravěče (*Pokud jste byli bůh, prostě jste mávli prsty a objevila se duha a vy jste přes ni přešli. Snadné, jak řekl lišák a medvěd s ním rozmrzele souhlasil. Nebo to alespoň snadné bylo, pokud jste měli prsty.*[199]*)*. Jádro ironie vychází z komunikace či situace, ve kterých se postavy příběhu nacházejí. Takovým příkladem může být v příběhu pasáž, ve které Odd sedí na medvědovi, před nimi kráčí lišák a nad nimi letí orel. Na základě vzniklé situace pak Odd vede vnitřní monolog (*„Jsem zrovna jako jeden z těch statečných pánů z matčiných balad. Jen mi chybí ten kůň, pes a sokol.“*[200]*)*

..

[198] Tamtéž, s. 54

[199] Tamtéž, s. 51

[200] Tamtéž, s. 29

5 Návrhy pracovních listů

V následující části jsou vytvořené návrhy čtyř pracovních listů, které by bylo možné použít v hodinách literatury. Texty, které jsou užity v pracovních listech byly zkráceny a případně upraveny. V prvním pracovním listu je text z knihy *Odd a mraziví obři*[201], v druhém a třetím pracovním listu jsou texty použity z knihy *Severská mytologie*[202] a v posledním čtvrtém listu jsou texty pocházející z knihy *Hvězdný prach*[203]. Metody, které byly v pracovních listech použity, pocházejí z publikace Roberta Čapka – *Moderní didaktika*[204].

5.1 Pracovní list č. 1

Téma: Odd a mraziví obři

Ročník: 6.–7. ročník

Časová dotace hodiny: 45– 90minutový blok (Při časové dotaci 45 minut je potřeba zaměřit se pouze na jednu z možností, co si mají žáci z textu odnést a vyčlenit určité otázky a úkoly, které se toho netýkají.)

Metody a formy práce: Brainstorming, předvídání – formou otázek nebo obrazového materiálu, kladení otázek, řízený rozhovor

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Cíl: Žák na základě informací z textu a jeho porozumění vlastními slovy definuje, jaké ponaučení z textu plyne.

Fáze hodiny:

Evokace (10 minut)

[201] GAIMAN, Neil. Odd a mraziví obři. Ilustroval Chris RIDDELL, přeložil Helena ŠVÁCHOVÁ. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05059-1.

[202] GAIMAN, Neil. Severská mytologie. Přeložil Viola SOMOGYI. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2311-1.

[203] GAIMAN, Neil. Hvězdný prach. Přeložil Ladislava VOJTKOVÁ. Frenštát pod Radhoštěm: Polaris, 1998. ISBN 80-85911-50-7.

[204] ČAPEK, Robert. Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7.

Žákům na začátku hodiny nejprve v krátkosti představíme knihu a autora, s jehož texty budeme pracovat. Poté začneme s prvním úkolem – brainstormingu. Žákům předložíme slovo „ublížení“ a zároveň s tím můžeme stanovit požadavek na minimální počet slov, která mají napsat. Tento úkol můžeme provést různými variantami: buď jako samostatnou práci žáků s následnou společnou kontrolou, nebo jako společnou činnost, při níž žáci chodí k tabuli, na níž zapisují vymyšlená slova, která se následně společně kontrolují, další variantou může být řešení bez zápisu, kdy žáci se pouze hlásí o slovo.

V rámci druhého úkolu žákům předkládáme tři různé stopy zvířat. Úkolem žáků je zamyslet se nad tím, komu stopy patří a jak by mohly souviset s příběhem. Poslední aktivitou před čtením je otázka, kde se žáků ptáme, zdali někomu ublížili. Žáci mají na odpověď vyhrazené pole, do kterého mohou zapsat svůj konkrétní případ. Může se stát, že někteří žáci nebudou chtít sdílet své zkušenosti. Proto můžeme postupovat následujícím způsobem. Nejprve necháme žáky popřemýšlet a zapsat jejich odpověď, poté pokládáme všeobecné otázky, při níž žáci pouze zvedají ruce (*Kdo už někdy někomu ublížil nebo uškodil? Kdo někomu ublížil úmyslně? Kdo někomu ublížil neúmyslně? Je tu někdo, kdo ještě nikomu nikdy neublížil?*). Následně se můžeme žáků zeptat, zdali je někdo z nich ochotný se s ostatními podělit o jeho zkušenost. Určitě žáky k ničemu nenutíme, jde nám hlavně o to, aby se nad sebou a nad svým chováním nebo činy zamyslely v tomto směru.

Uvědomění (20–25 minut)

Bude následovat první část textu, na základě kterého, žáci mají předvídat s jakými bohy se v ukázce setkáváme, zaměřit se na jejich spojitost se zvířecí podobou, ve které se momentálně nacházejí a na základě toho se zamyslet jaké vlastnosti mají oni. Po splnění těchto úkolů přejdeme k druhému textu. Po jehož přečtení bude následovat kladení otázek, které se zaměřují na porozumění textu.

Reflexe (10–20 minut)

V rámci reflexe jsme použili otázky pro žáky zaměřené na jejich angažovanost v podobných situacích. Žáci se mají zamyslet nad tím, čím vším můžeme někomu druhému ublížit, zdali tomu můžeme zabránit, nebo jak něco špatného můžeme napravit. Stěžejní je otázka č. 14, v níž mají žáci zformulovat, co si z příběhu odnáší, zdali z něj plyne určité poučení. Pro tuto závěrečnou část hodiny bychom doporučili stanovené

otázky probrat v rámci diskuze, abychom zjistili, zdali žáci si z textu odnesli opravdu to důležité.

Potenciál vybraného textu bychom mohli shrnout do několika hlavních myšlenek, které by si žáci měli po přečtení uvědomit a odnést. Tím hlavním a v textu nejlépe viditelné je to, že bychom neměli posuzovat osoby podle prvního dojmu a zároveň nedůvěřovat někomu cizímu. Dále co z textu můžeme odhalit je to, že ublížit někomu můžeme i něčím, co si v té chvíli zrovna neuvědomujeme, a přitom se nemusí jednat přímo o fyzické formy ubližování. A nakonec tam můžeme nalézt také to, že i když my po něčem hrozně toužíme, nemusí to být dobré i pro naše okolí a neměli bychom jednat pouze z nějakého nutkání.

5.2 Pracovní list č. 2

Téma: Severská mytologie – Tórova cesta do země obrů

Ročník: 6.–7. ročník

Časová dotace hodiny: 90minutový blok, který dle potřeby je možné upravit na klasickou 45minutovou dotaci, v tomto případě je však nutné další hodinu žákům v krátkosti připomenout předchozí text a jejich práci.

Metody a formy práce: pětilístek, předvídání, kladení otázek, transformace textu, tvůrčí psaní, řízený rozhovor

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby,

Cíl: Žák shrne vlastními slovy hlavní myšlenku vybraných textů. Žák napíše krátkou zprávu do novin podle zadání.

Fáze hodiny:

Evokace (15–20 minut)

V rámci evokace jsme jako první úkol zvolili metodu pětilístku se zadaným pojmem „výjimečnost“, jelikož se jedná o téma, které bude žáky provázet po celou tuto lekci a tvoří součást hlavní myšlenky textu, kterou by si žáci měli odnést. Na metodu pětilístku navazují dvě otázky orientované na samotné žáky. Kdy se mají žáci nad sebou zamyslet a napsat v čem oni sami vynikají nebo jsou něčím výjimečným. Na tuto otázku by měla navazovat společná diskuze, ve které se žáci podělí o své zjištění, můžeme se také zamýšlet nad tím, co všechno se dá brát jako výjimečnost.

Uvědomění (35 minut)

Následně se přesuneme k prvnímu textu, kde se také setkáme s výše použitým pojmem v pětilístku. Na text navazují dvě otázky. V rámci první se mají žáci zamyslet nad schopnostmi 3 hlavních postav v příběhu a napsat, v čem podle nich mohou vynikat. V druhé otázce zapojí svoji fantazii popíší jejich představu země obrů.

Poté se přesuneme k další ukázce textu (pokračování), kde se žáci dozvědí o prvních dvou postavách to, co ony si myslí, v čem jsou výjimečné a dochází k jakémusi poměřování sil. Po přečtení daného textu na žáky čekají 3 otázky, které jsou zaměřené převážně na jejich hodnocení a na hledání souvislostí mezi žáky a textem. Před čtením

posledního textu žáci ještě mají předpovědět, jak podle nich obstojí poslední postava, která v textu ještě nebyla zmíněna a odůvodnit to.

Bude následovat poslední část textu, který je rozdělen na tři části, se kterými žáci budou pracovat v závěru hodiny.

Reflexe (35 minut)

Na závěr hodiny jsme do pracovního listu zakomponovali metody tvůrčího psaní, které se nabízí už jen z hlediska kompozice vybraných textů. Ve 12. úkolu dostanou žáci roli reportéra, který má napsat krátkou zprávu o jedné z proběhlých „soutěží" do novin. Tímto úkolem zároveň dojde k propojení s výukou slohu. Zároveň to může posloužit jako nástroj opakování již probraného slohového útvaru. Kromě toho může být tento úkol dále variabilní podle potřeby či časového sestavení hodiny. Místo psaní zprávy mohou žáci napsat třeba oznámení nebo vytvořit plakát. Na tento úkol navazuje další, ve kterém mají žáci vymýšlet vhodné poutavé titulky, které by se hodily k jejich zprávám. Tvůrčí psaní se vyskytuje také v posledním 14. úkolu, kde mají žáci z poslední textové ukázky, která byla rozdělena na tři části vybrat pouze jednu a přepsat ji z pohledu hlavní postavy. K tomu je důležité, aby se žáci opravdu vžili do zmíněné situace a postavy, aby výsledný text neztratil svoji autentičnost.

Před samotným ukončením výukové lekce by bylo vhodné vrátit se k otázce číslo 11, ve které měli žáci vlastními slovy formulovat hlavní myšlenku textu, co bylo pro ně přínosné, jaké ponaučení z textů vyplývá. Na základě toho by mohla proběhnout společná diskuze.

V rámci výukové lekce lze jednotlivé úkoly a otázky různě variovat. V závěrečné fázi je možné zvolit pouze jeden z uvedených úkolů týkající se psaní.

Potenciál vybrané ukázky můžeme vidět v tom, že žákům předkládá situace, do nichž se mohou dostat samotní žáci (samozřejmě se tím myslí podobné situace). V průběhu čtení a plnění otázek by pak měli žáci dospět k tomu, že i když si myslí, že jsou v něčem lepší než ostatní, může se objevit někdo, kdo bude ještě lepší, avšak to neznamená, že by se tím jejich hodnota snížila. Další, co můžeme v textu pozorovat je provokace pomocí níž dochází k určité manipulaci s hlavním hrdinou, což by mohlo být další dobré téma na diskuzi, do kterého by se mohlo přidat zamyšlení nad samotným záměrem provokatéra, nad pocity, co v takových situacích dělat.

5.3 Pracovní list č. 3

Téma: Severská mytologie – Yggdrasil a devět světů

Ročník: 6.–7. ročník

Časová dotace hodiny: 45 minut

Metody a formy práce: alfabox, předvídání, kladení otázek, podvojný deník

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby, fixy/pastelky, zařízení s přístupem k internetu, (lístečky s písmeny)

Cíl: Žák vlastními slovy vysvětlí, k čemu slouží dohody a zhodnotí jejich funkci. Žák vybere informace z textu, které mají spojitost se současným reálným světem a svůj výběr zdůvodní.

Fáze hodiny:

Evokace (10–15 minut)

V úvodní fázi hodiny jsme využili metodu alfa box, kterou dle potřeby v rámci časové dotace je možné různě variovat. Původním úmyslem je rozdělit žáky do skupin, ve kterých budou postupně doplňovat abecední tabulku na stanovené téma „severská mytologie“ či „mytologie“. Další možností může být samostatná práce žáka či varianta, kdy žáci chodí po třídě a hledají spolužáka, který by jim vyplnil určité okénko z tabulky (způsob binga). Všechny zmíněné způsoby jsou však časově docela náročné. Nejrychlejší možnou variantou je si nachystat papírky s písmeny, které si žáci buď vylosují nebo dostanou přímo od vyučujícího. U každé z těchto možností je nakonec potřeba společné kontroly a zhodnocení.

Otázka, která čeká na žáky před samotným textem je zaměřena na předvídání z názvu textu.

Uvědomění (20 minut)

V další části hodiny si žáci přečtou text, na jehož základě budou plnit následující úkoly. Otázky jsou zaměřeny především na jejich představivost a fantazii. V otázce číslo 3 se žáků ptáme na národ álfů, o kterých nalezneme v textu pouze strohou zmínku, a proto je na žácích domyslet si zbývající údaje. Na podobném principu je postavena i následující otázka s tím rozdílem, že se o zmíněných postavách z textu dozvídáme veškeré informace

kromě jejich vzhledu. Tyto osoby odkazují k nám blíže známému označení jako sudičky, proto bude zajímavé sledovat, zdali tyto pohádkové postavy určitým způsobem ovlivní i představivost žáků ohledně jejich vzezření. Pátou otázkou se svým způsobem vracíme na začátek pracovního listu, kde měli žáci předvídat, kdo nebo co je Yggdrasil. Poslední úkol, který jsme zvolili před závěrečnou částí hodiny je metoda podvojného deníku. Předložený text obsahuje několik pasáží, které by žáci mohli vnímat jako zajímavé, nebo naopak nezvyklé, pozastavit se nad nimi a vyjádřit vlastní názor. Na tento úkol je potřeba žákům dát dostatečný časový prostor a nemělo by chybět závěrečné zhodnocení.

Reflexe (10 minut)

V části reflexe jsou podávány žákům otázky vztahující se na hledání souvislostí mezi textem a reálným světem a mezi žáky a textem. Otázky jsou zároveň směřovány směrem k informacím České republiky, konkrétně ke vztahu mezi ostatními zeměmi, uzavřenými dohodami. Nejprve bychom nechali žáky odpovědět na otázky na základě jejich znalostí, poté bychom mohli využít zařízení s přístupem k internetu a přímo dohledat konkrétní informace. V rámci této části by se mohla začlenit ještě diskuze na téma vztahů mezi různými národy v rámci jednoho území. Úplně na závěr se zaměřujeme na samotného žáka a na jeho představivost.

Potenciál vybraného textu můžeme spatřit v jeho nezvyklém podání a popisu vesmíru. Mezi některými pasážemi v textu můžeme nalézt souvislosti s naším současným světem. Konkrétně už v samotném stromu, který v textu plní úlohu posvátného symbolu a určitého propojení několika světů, s čímž zároveň souvisí i soužití několika národů. Ohledně koexistence se můžeme zamýšlet nad pasáží, v níž jsou zmíněny různé druhy zvířat, žijících na zmíněném stromě a zamýšlet se nad jejich vzájemnými vztahy. Další, čemu se můžeme v rámci tohoto textu věnovat je význam a funkce dohod, které jsou v dnešní době součástí skoro každodenního života, a dokonce i na jejich základě se může náš život jimi řídit nebo se jim přizpůsobovat.

5.4 Pracovní list č. 4

Téma: Hvězdný prach

Ročník: 6.–7. ročník

Časová dotace hodiny: 90minutový blok (tuto výukovou lekci lze upravit v rámci standardní 45minutové časové dotace nebo ji rozložit do dvou hodin)

Metody a formy práce: kladení otázek, vytváření vizuálních a jiných smyslových představ, tvůrčí psaní, předvídání, hledání souvislostí, metoda ano/ne

Pomůcky: pracovní list, zvuková nahrávka (zařízení s přístupem na internet), psací potřeby, (mobil/foťák)

Cíl: Žák na základě přečteného textu rozhodne o pravdivosti tvrzení. Žák svými slovy formuluje hlavní myšlenku textu.

Fáze hodiny:

Evokace (15 minut)

Na začátku hodiny pro její ozvláštnění nejprve pustíme žákům zvukovou nahrávku (jedná se záznam zvuku větru v horském prostředí), ještě předtím je upozorníme, aby pečlivě poslouchali a zavřeli po dobu přehrávání oči. Poté se jich budeme ptát na otázky *Připomíná ti nahrávka něco? Z jakého prostředí by mohla nahrávka být? Co jsi při poslechu cítil/a?* Můžeme se jich zeptat, jak způsobem tato nahrávka může souviset s příběhem. Pokud bude potřeba, můžeme zvukovou nahrávku žákům pustit ještě jednou.

V rámci druhého úkolu budou žákům předloženy tři fotografie osob (žena a dva muži), tyto fotografie byly vytvořeny pomocí nástroje AI na základě popisu těchto postav v knize. Žáci se mají na osoby podívat a zhodnotit, která z nich na ně působí důvěryhodně, kladně či záporně a svoji odpověď zdůvodnit.

Uvědomění (55 minut)

Nyní přichází na řadu první text. Před čtením upozorníme žáky, že si během něj mají vypisovat slova, kterým v textu nerozumí. S těmito slovy budeme pracovat po přečtení textu jako první, nejprve budeme zjišťovat významy u ostatních žáků, a pokud odpověď nenalezneme, budeme pracovat se slovníky fyzicky nebo na internetu (podle vybavenosti

třídy/školy). Následují úkoly zaměřené na jejich kreativitu – vymýšlení kouzelných formulí, kresba pohoří popsaného v textu, a nakonec psaní krátkého oznámení.

Na základě druhé ukázky textu, pak mají žáci nejprve sami vyvodit, co to jsou runy a k čemu se používají a poté si informace o nich vyhledat přímo na internetu. Následuje jeden ze stěžejních úkolů pracovního listu. V rámci 13. úkolu mají žáci zformulovaných čtrnáct tvrzeních, o kterých na základě přečtených textů mají rozhodnout, zdali jsou pravdivá či ne, v tomto případě musí ještě stručně uvést správnou odpověď. Pak na ně ještě čeká úkol na předvídání, kde mají v krátkosti shrnout jejich domněnku ohledně zakončení příběhu.

Reflexe (20 minut)

Poté se můžeme přesunout k závěrečné části pracovního listu, v rámci které, jsou pro žáky nachystány otázky zaměřené na jejich vnímání textu a souvislosti mezi žákem a textem. Tyto závěrečné otázky patří ke stěžejním, na které žáci musí najít odpovědi a na jejichž základě by mohla proběhnout konečná diskuze, z níž by měla vyplynout hlavní myšlenka textu, kterou měli žáci odhalit. Poslední dva úkoly jsou pak zaměřeny na tvůrčí činnost. V prvním mají žáci buď vyfotit nebo vyhledat místo, které svým tvarem něco připomíná (podobně jako je v textu), to bychom dále ještě mohli rozšířit na krátké vyprávění o tom, jak dané místo vzniklo. V posledním úkolu budou žáci tvořit identikit čarodějnice, přičemž mají použít informace z textu, ty, které nebudou uvedeny mohou žáci domyslet. Pro představu, jak by takový identikit měl vypadat, můžeme žákům předložit vzor ze stránek Policie ČR. Úplně na závěr se můžeme žáků zeptat, zdali vědí, z jaké knihy text pochází, jestli ji četli nebo viděli stejnojmenný film a jaké je jejich zhodnocení.

Potenciál tkví v postavách příběhu a jejich různorodém chování. Na začátek se nabízí již chyba úsudku při prvním dojmu. V rámci každodenního života potkáváme velké množství nám neznámých lidí, kterých si ve většině případů nevšímáme. Občas však naši pozornost upoutá něco, čím jsou druzí zvláštní, může to být barva vlasů, styl oblékání, tetování, možných důvodů je spousta. To, jakým způsobem na nás ostatní lidé působí pak následně ovlivňuje i naše chování k nim a tvorbu našeho úsudku. I když jsme si vědomi toho, že bychom ostatní neměli soudit pouze na základě jejich vzhledu, ve skutečnosti se tím ale necháváme do určité míry stále ovládat. Je nám to připomínáno tak často, že někteří v tom už nemusejí spatřovat tu důležitost, která je s tím spojená. V rámci tohoto

příběhu mají žáci možnost zjistit, že vzhled opravdu není to stěžejní, podle čeho se mají řídit a proč je to důležité. V rámci textu se žáci setkají s postavami, které vypadají, že jsou zlé a opravdu zlé jsou, ale také s postavami, které bychom mezi zlé zprvu nezařadili a naopak. Kromě toho toto dílo má i svou filmovou adaptaci, která je celkem přesná s její knižní předlohou a může se také při hodině využít.

6 Ověření navržených pracovních listů

Pro ověření didaktického využití tématu severské mytologie v díle Neila Gaimana byly v rámci této diplomové práce vytvořeny čtyři pracovní listy, v nichž byly užity texty ze tří knih autora, které můžete naleznout v příloze této práce. Ověření pracovních listů bylo individuálně domluveno mimo souvislou pedagogickou praxi s ředitelem školy a proběhlo v rámci dvou vyučovacích hodin literatury u žáků 6. a 7. ročníku Základní školy Zábřeh, Boženy Němcové 15. Pro účely ověření byla upravena vizuální stránka pracovních listů.

Žákům 7. ročníku byl předložen pracovní list související s knihou *Odd a mraziví obři*, kde bylo cílem zjistit, jak žáci vnímají možnosti ublížení, konkrétně jestli si představí pouze psychické nebo fyzické podoby ubližování, nebo jako ubližování vnímají i například lži, krádeže a jiné. Zároveň jsme sledovali, zdali si žáci z vybraného textu odnesou určité ponaučení. U druhého pracovního listu, který byl vypracovaný ke knize *Severská mytologie* jsme se zaměřovali především na práci s textem a hledání souvislostí se současným reálným světem. Cílem bylo zanalyzovat schopnost žáků přemýšlet nad textem v širších souvislostech.

6.1 Ověření pracovního listu č. 1

Realizace práce žáků s pracovním listem č. 1 proběhla v 7. ročníku, který se vyznačuje dobrým prospěchem. Je potřeba zmínit, že v kolektivu se nachází několik žáků, kteří jsou pomalejší a pomáhá jim asistentka. I přesto se hodiny v této třídě příliš nevymykají standartnímu průběhu, jsou připraveny tak, aby se stihlo to důležité a pro rychlejší žáky jsou přichystány úkoly navíc. Kromě toho se v kolektivu nacházejí ještě dva ukrajinští žáci, kteří však na hodiny literatury většinou odcházejí na individuální výuku. Cílem tohoto pracovního listu, jak již jsme zmiňovali, bylo zjistit, jak žáci vnímají ublížení u někoho druhého a jejich schopnost odnést si z textu ponaučení.

Evokační část hodiny probíhala nejprve podobou brainstormingu, kde měli žáci napsat cokoli, co je napadne, když se řekne slovo ublížení nebo ublížit někomu. U této aktivity odpovědi žáků směřovaly především ke konkrétním fyzickým a psychickým možnostem ubližování. Na tento úkol navazovala ještě poslední otázka před textem, kde měli žáci popřemýšlet, zdali oni sami někomu ublížili. V této části jsme se dostali i k variantám, že ublížit někomu můžeme i lží, urážkami, obviněními atd. V rámci hodiny

jsem zvolila u této otázky formu otázky např. „Kdo už někdy někomu ublížil?“ a měli se přihlásit dotyční žáci, pak jsem se ještě stejným způsobem zaměřila na to, kolik žáků ublížilo někomu záměrně či nezáměrně, více se pak o tom měli rozepsat v pracovním listu.

Následovalo čtení prvního textu, po němž jsme se věnovali úkolům 4–8. Tato část byla zaměřena na předvídání. Před plněním samotných úkolů jsem žákům ještě připomněla, že určité části textu souvisejí s mytologií. To žákům trochu pomohlo, ale i přesto jim otázka č. 4 dělala docela obtíže. Z toho bychom mohli usuzovat, že severská mytologie je opravdu opomíjena a málokdo si s ní dokáže spojit bohy (hrdiny), které mohou znát třeba z marvelovských filmů. Po společném upřesnění odpovědi na tuto otázku, pak žákům již následující úkoly nedělaly problém. Většina žáků správně dokázala přiřadit a charakterizovat společné vlastnosti bohů a jejich zvířecích podob. Objevovaly se zde vlastnosti například: medvěd (Tór) – *velký, silný, mohutný*, lišák (Loki) – *lstivý, chytrý, mazaný*, orel (Ódin) – *rychlý, moudrý, majestátní, velký*. U 8. otázky se ukázalo, že opravdu není tak lehké na ni odpovědět, jak se na první pohled může zdát. Žáci spíše odpovídali na variantu: *Ve které zvíře by ses chtěl/a proměnit ty?* než na zmíněnou otázku, proto by se měla určitě přeformulovat. Následoval další text, po němž se žáci měli věnovat sami následujícím otázkám a úkolům, které byly přímo zaměřeny na zamýšlení se nad textem, ale i nad sebou samým. Během této práce jsem individuálně kontrolovala žáky a nabízela případnou pomoc při neporozumění. Jelikož jsme neměli už moc času, věnovali jsme se především otázce č. 14, do které žáci měli zformulovat co si z příběhu odnesli. Velmi často se zde vyskytovala odpověď: *nevěřit všemu, co vidí, nevěřit někomu cizímu, nedát na první dojem*. Někteří žáci dokonce zvolili i kreativnější odpovědi: *nesuď knihu podle obalu, dvakrát měř jednou řež.*

Po celou vyučovací hodinu žáci pilně pracovali, snažili se zapojovat. Většina žáků hodnotila pracovní list jako přínosný, srozumitelný a vhodný. Při otázce: *Co se vám na pracovním listu líbilo?* Odpovídali, že to pro ně bylo zábavnější než čítanka, že je zaujal samotný text, zakomponování obrázkových aktivit. Naopak na otázku: *Co se vám na pracovním listu nelíbilo?* negativně odpovědělo pouze sedm žáků z celkového počtu 24, u kterých je známo, že čtení nemají rádi. Celý pracovní list stihlo v rámci hodinové dotace vyplnit pouze pár žáků. I přesto bych pracovní list zhodnotila jako funkční. Žáci z textu si odnesli jedno ze dvou ponaučení, na které se tento pracovní list zaměřoval. K druhému poučení žáci nedospěli z důvodu časové tísně, a tudíž vynechání otázek a úkolů

zaměřených na ubližování ostatním, z čehož si žáci měli odnést i to, že můžeme ostatním ublížit i nevědomky a kolikrát se může ublížit někomu, aniž by to bylo na první pohled zřejmé. A nakonec samozřejmě také to, že vždy existuje nějaké řešení na nápravu.

6.2 Ověření pracovního listu č. 3

Ověření tohoto pracovního listu proběhlo v 6. ročníku, který se vyznačuje živějším kolektivem a zároveň velkými pracovními rozdíly. Pracovní list vyplnilo celkem 22 žáků. Je třeba upozornit na skutečnost, že se žáci ještě nesetkali s pojmem mytologie, proto jsem ověřování musela trochu upravit a přizpůsobit.

Evokační část, která probíhala metodou alfaboxu, jsem si trochu upravila z hlediska časové dotace. Žáci si vylosovali lístečky s písmeny, na která měli psát své odpovědi. U písmen, která byla hodně složitá mohli žáci využít tzv. žolíka, což znamená, že mohli napsat cokoli, co je k pojmu napadlo bez ohledu na písmena. Z hlediska toho, že žáci ještě nebyli seznámeni s pojmem mytologie objevovaly se odpovědi, které s ním úplně nesouvisely. I přesto se našlo několik žáků, jejichž odpovědi přímo souvisely většinou s pojmem „mytologie“. Jako příklad uvedu několik odpovědí: *mají tam bohy, zajímavé příběhy, Olymp, Egypt*. Na základě této aktivity jsem proto žákům v krátkosti vysvětlila, co to je mýtus a mytologie, čímž došlo už k časovému zpoždění.

Ve druhém úkolu, kde měli žáci předpovídat kdo nebo co je podle nich Yggdrasil, žáci tvořili velmi zajímavé a kreativní odpovědi. Nejčastěji však bylo uváděno, že se jedná o člověka či panovníka, který procestoval devět světů. Ale objevily se i jiné odpovědi: *dvouhlavý kyklop, hrdina, démon, nadpřirozená bytost.* Nejzajímavější byla odpověď žákyně, která napsala: *Myslím si, že je to pán, co pátrá po nějakých domněnkách.*

V dalším průběhu hodiny, jsme si přečetli společně text, na základě kterého, měli žáci vyplňovat následující úkoly z pracovního listu. Žáci nejprve dostali několik minut na samostatné vyplnění úkolů. K některým z nich jsme se ještě vrátili a společně si je prošli.

Dokončit pracovní list stihlo pár nejrychlejších žáků. A vzhledem k počátečnímu zpoždění jsme se s žáky nemohli vrátit k úplně všem úkolům. Při práci žáků bylo vidět, že je hodně baví úkoly, u nichž mohou zapojovat svoji představivost a fantazii. Z jejich pohledu byly nejlepšími úkoly v pracovním listu 3. a 4., ve kterém měli žáci popsat, jak si představují národ álfů a norny. Každý žák přišel s odlišnou verzí. Pro představu uvedu

alespoň tři nejzajímavější odpovědi. Odpověď žákyně: *Malí človíčci s červenými čepičkami, kteří můžou život kazit i zlepšovat.* Zde si můžeme všimnout jisté podobnosti s představou trpaslíků. Jiná žákyně odpovídala takto: *Podle mě to jsou nějací skřítci. Představuji si to jako mraveniště se skřítky a každý z nich má jinačí vlastnost.* Poslední zajímavou odpověď napsal žák: *Jsou krásní a podobní elfům. Umí kouzlit a své příbytky mají v dutinách mohutných stromů.*

U odpovědí na otázku č. 4 *Kdo jsou norny? Jak podle tebe vypadají?* jsme předpokládali, že odpovědi žáků budou ovlivněny jejich představou o sudičkách, které se objevují v pohádkách, a které jsou nornám svými schopnostmi podobné. Byli jsme však překvapeni, jelikož žáci při svých odpovědích vycházeli z informací, které jim byly poskytnuty v textu a velmi často se vyskytovala odpověď, že norny si představují jako nějaké věštkyně nebo čarodějnice s nepříliš hezkým vzhledem či jako mořské panny.

Naopak největší potíže měli žáci s podvojným deníkem, kdy si sice vybrali určitou část z textu, ale měli problém s uvedením důvodu, proč si zrovna tuto část vybrali. Většinou tak nechali druhé pole prázdné, nebo tam napsali něco, jen aby tam něco bylo. Několikrát se zde vyskytovala odpověď, v níž žáci uvedli souvislosti se vzpomínkou na filmy od Marvelu, ve kterých tito bohové vystupují a pak také s počítačovou hrou s názvem God of War vytvořenou studiem Santa Monica, a která se zakládá na různých mytologiích včetně severské mytologie. V roce 2022 vydalo studio pokračování této hry s názvem God od War Ragnarök.[205] Nejzajímavější odpovědi, které mezi ostatními vyčnívaly byly od dvou žákyň a jednoho žáka. Z jejich komentářů bylo zřejmé, že nad pasáží z textu opravdu přemýšleli. Vybraný citát z textu žákyně 1: *To na něm se Ódin oběsil, aby se obětoval.* Komentář žákyně: *Kvůli čemu se obětoval?* Vybraný citát z textu žákyně 2: *Bohové na strom světa nevstupují. Cestují mezi světy pomocí duhového mostu Bifröst.* Komentář žákyně: *Překvapilo mě, že po tom stromě nemohou jít. Přišlo mi to zajímavé.* Nakonec uvedu poslední odpověď od žáka. Vybraný citát z textu: *První kořen dosahuje nejhlouběji.* Komentář: *Vybral jsem si to, protože jsem myslel, že všechny kořeny jsou stejně hluboko, nerozumím tomu, že první kořen je nejhlouběji.* Ostatní úkoly, které k textu následovaly většina žáků už nestihla vyplnit.

Celou hodinu bych zhodnotila jako zábavnou, vybrané úkoly žáky zaujaly. Žáci se snažili, aktivně se hlásili a odpovídali na otázky, na které jsem se ptala. V rámci toho,

[205] *Objev Hru god of war*. PlayStation. (n.d.). https://www.playstation.com/cs-cz/god-of-war/

abych získala zpětnou vazbu přímo od žáků a zabránila určité mystifikaci, rozdala jsem jim dotazník, který byl cílený na kvalitu práce s vytvořeným pracovním listem. Po jeho vyhodnocení jsem došla k následujícímu závěru. Z hlediska časové dotace, kterou jsme na pracovní list měli by žáci ocenili více prostoru na přemýšlení. Vybraný text většina hodnotí jako srozumitelný, hojně se zmiňují o složitějších jménech a názvech, která jsou špatně vyslovitelná, a tudíž pro ně problematická. Zadáním převážná většina žáků rozuměla a neměla s ničím potíže. Co bylo opravdu překvapující, že 5 žáků v dotazníku uvedlo, že měli se zadáním určitý problém, nejasnost a zároveň se v rámci samostatné práce nepřihlásili o pomoc, která jim byla v průběhu několikrát nabídnuta. Převážná většina žáků také uvedla, že by v rámci hodin literatury chtěla více pracovat s takovými pracovními listy. U pracovního listu se více jak polovině žáků líbila jeho přehlednost, zajímavý výběr text, i když obsahoval složitější výrazy, samotné čtení a hlavně úkoly, u nichž mohli zapojit svoji představivost a více se rozepsat. Naopak se jim nelíbila délka textu a některé úkoly.

Pro tento pracovní list by bylo vhodné využití 90minutového výukového bloku, nebo rozdělení práce do dvou hodin, aby byl prostor na diskuzi a vyjádření názorů žáků na kladené otázky, který během 45 minut chybí.

Závěr

Touto diplomovou prací, která se zaměřila na téma "Severská mytologie v díle Neila Gaimana a její didaktické využití", jsme prozkoumali různé aspekty severské mytologie a její integrace do vzdělávacího procesu.

V první části práce jsme se zabývali základními pojmy, jako je mýtus a mytologie, pohádka a fantasy literatura. Druhá kapitola se zaměřila na samotnou severskou mytologii, kde jsme zkoumali její historii, bohy, další mytologické bytosti, které se vy mýtech této kultury objevují, runy, pojetí stvoření a zániku světa a kosmologii, která je originální díky propojení několika různých světů. V další kapitole jsme se věnovali spojení severské mytologie s tvorbou Neila Gaimana. Ale zaměřili jsme se i na autora samotného a přiblížili tak jeho tvorbu.

V následující kapitole jsme se věnovali již vybraným knihám autora Neila Gaimana. Představili jsme si jejich děj, postavy, zaměřili jsme se na jejich kompozici, vyskytující se motivy a jazykové prostředky. Nakonec jsme se zabývali praktickými aspekty didaktického využití severské mytologie v literární výuce. Vypracovali jsme pracovní listy, které mohou sloužit jako nástroj pro začlenění severské mytologie do výuky literatury na druhém stupni základní školy a zároveň tak rozšířit povědomí o této mytologii. Dva tyto pracovní listy jsme následně ověřili na Základní škole Zábřeh, Boženy Němcové 15 v rámci 6. a 7. ročníku. Každý list vypracovalo kolem 20 žáků.

V současném systému výuky českého jazyka a literatury se severská mytologie nezařazuje mezi primární zprostředkovatele tohoto žánru. Tím jsou texty především řecké mytologie. Jiné mýty jsou do výuky zařazovány pouze ojediněle. Proto je severská mytologie jakýmsi doplňkem či zmínkou. V rámci výuky českého jazyka a literatury však může být tato mytologie zařazena úplně stejně jako kterákoli jiná, protože nabízí bohatý repertoár motivů, na které se lze při výuce zaměřit. Zároveň může sloužit jako prostředek k rozvoji povědomí o severské kultuře, žáci se tak mohou seznámit s tradicemi a symboly. Kromě toho může být severská mytologie žákům představena i v souvislosti s jiným žánrem, například s fantasy, jehož autoři se často inspirují u různých mytologií.

Celkově lze konstatovat, že severská mytologie nabízí bohatý a inspirativní zdroj pro výuku literatury na základních školách. Nicméně, zařazení severské mytologie v rámci výuky českého jazyka a literatury závisí na individuálních preferencích učitelů a jejich

schopnosti toto téma začlenit do vyučovacích plánů a aktivit. Přestože severská mytologie není primárním zprostředkovatelem tohoto žánru, má potenciál obohatit výuku a poskytnout žákům nový pohled na různorodost nejen literárního světa.

Doufáme, že tato diplomová práce přispěje k širšímu povědomí o využití severské mytologie v literární výuce a poskytne učitelům inspiraci pro její efektivní začlenění do výukové praxe.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje:

- AUERBACH, Loren, COTTERELL, Arthur (ed.). *Mytologie: bohové, hrdinové, mýty*. Praha: Slovart, 2007. ISBN 978-80-7209-778-4.
- COTTERELL, Arthur. *Encyklopedie mytologie: antická, keltská, severská*. 2. vyd. Četlice: Rebo Productions, 2000. ISBN 80-7234-139-1.
- ČAPEK, Robert. Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7.
- FOSTER, Thomas C. *Jak číst romány jako profesor*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-929-8.
- GAIMAN, Neil. *Hvězdný prach*. Přeložil Ladislava VOJTKOVÁ. Frenštát pod Radhoštěm: Polaris, 1998. ISBN 80-85911-50-7.
- GAIMAN, Neil. *Odd a mraziví obři*. Ilustroval Chris RIDDELL, přeložil Helena ŠVÁCHOVÁ. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05059-1.
- GAIMAN, Neil. *Severská mytologie*. Přeložil Viola SOMOGYI. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2311-1.
- KÉKI, Béla. *5000 let písma*. Praha: Mladá fronta, 1984.
- KHOL, Josef. Interpretace: nástin teorie a praxe interpretování. Praha: Academia, 1989, ISBN 80-200-0169-7.
- KULCSÁROVÁ, Zsuzsa. *Světové mytologie: náboženstvo mytologické systémy národů světa*. Pyramida (Orbis). Praha: Orbis, 1973.
- LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Didaktická interpretace uměleckého textu jako metoda literární výchovy na občanské a střední škole, 1*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1995, ISBN 80-7043-170-9.
- LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Didaktická interpretace uměleckého textu jako metoda literární výchovy na občanské a střední škole, II*. Plzeň: Západočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 1997. ISBN 80-7082-364-X.
- LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. Praha: Nakladatelství H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6.
- MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.

- NOVOTNÝ, Jaroslav. *Čtení - reflexe - interpretace: elementární úvod do práce s textem*. Praha: Togga, 2021. ISBN 978-80-7476-212-3.
- PAVERA, Libor a VŠETIČKA, František. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN isbn80-7182-124-1.
- RIMMON-KENAN, Shlomith. *Poetika vypravěni*. 1. vyd. Brno: Host, 2001.
- SPÁČILOVÁ, Libuše a WOLF, Maria. *Germánská mytologie: [svět germánských božstev]*. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9.
- STEBLIN-KAMENSKIJ, Ivan Michajlovič a MUNZAR, Jiří. *Mýtus a jeho svět*. Přeložil Libuše KOZÁKOVÁ. Pyramida (Panorama). Praha: Panorama, 1984.
- STURLUSON, Snorri. *Edda a Sága o Ynglinzích*. Přeložil Helena KADEČKOVÁ. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-458-8.
- VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-91-5.
- VŠETIČKA, František. *Tektonika textu: o kompoziční výstavbě české prózy třicátých let 20. století*. Olomouc: Votobia, 2001. ISBN 80-7198-478-7.

Internetové zdroje:

- *BRITISH COUNCIL LITERATURE*. Online. Neil Gaiman. C 2024. Dostupné z: https://literature.britishcouncil.org/writer/neil-gaiman. [cit. 2024-02-17].
- HEIDENREICH, Julius. O tvaru motivů. Slovo a slovesnost. Praha: Ústav pro jazyk český. Akademie věd ČR, v. v. i., r. 9 (1943), č. 2–3, s. 68–96. Dostupné z: http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=491#_ftnref1
- LUDVÍKOVÁ, Eva. Tematika smrti v literatuře třetího tisíciletí: didaktická interpretace vybraných literárních děl pro děti a mládež Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2015. Dostupné z: https://theses.cz/id/8ezpd4/ [cit. 2024-04-05].
- LUKEŠOVÁ, Pavlína. *Proměny futharku v souvislosti s vývojem runové švédštiny* Online. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. 2015. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/ya5qx/. [cit. 2024-03-31].
- *Meet Neil Gaiman. MouseCircus.com* . (nd). MouseCircus.com - Oficiální webové stránky Neila Gaimana pro mladé čtenáře. https://www.mousecircus.com/about

- *Neil Gaiman*. Online. Životopis. B. r., 31. 1. 2024. Dostupné z: https://www.neilgaiman.com/About_Neil/Biography. [cit. 2024-02-17].
- *Objev Hru god of war*. PlayStation. (n.d.). https://www.playstation.com/cs-cz/god-of-war/
- ŠIMMEROVÁ, Alena. *Imaginace a realita v díle J.R.R. Tolkiena a Neila Gaimana* [online]. České Budějovice, 2022 [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: https://theses.cz/id/b70fzm/. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Kamila Vránková, Ph.D.
- TICHÝ, Martin. Základní pojmy poetiky. [online] Opava: Slezská univerzita v Opavě Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, 2017, s. 62 [cit. 2023-04-06]. Dostupné z: https://is.slu.cz/el/fpf/leto2020/UBK12012/um/Zakladni_pojmy_poetiky.pdf
- VLČKOVÁ, Laura. Severská mytologie - textilní objekt [online]. Liberec, 2022 [cit. 2024-02-05]. Dostupné z: https://theses.cz/id/qcpcvi/ . Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci, Fakulta textilní. Vedoucí práce doc. ak. mal. Svatoslav Krotký.

Seznam příloh

Příloha 1 – Návrh pracovního listu 1

Příloha 2 – Návrh pracovního listu 2

Příloha 3 – Návrh pracovního listu 3

Příloha 4 – Návrh pracovního listu 4

Příloha 5 – Žákem vypracovaný pracovní list 1

Příloha 6 – Žákem vypracovaný pracovní list 1

Příloha 7 – Žákem vypracovaný pracovní list 3

Příloha 8 – Žákem vypracovaný pracovní list 3

Přílohy

Odd a mraziví obři

1. Napiš všechno, co tě napadne k následujícímu slovu:

UBLÍŽENÍ

2. Zkus uhádnout komu patří následující stopy zvířat. Jak mohou souviset s příběhem?

1

2

3

....

3. Uškodil/a (ublížil/a) jsi někdy někomu? Ať již úmyslně nebo neúmyslně?

A nastalo ticho. Odd se přetočil. Žhavé uhlíky zářily dost, aby Odd viděl celý vnitřek místnosti, dost na to, aby si ověřil, že tam s ním nejsou další tři lidé. Byl tam jen on a lišák a medvěd a orel…

Posadil se a opřel se o zeď. Medvěd ani orel si ho nevšímali. Lišák po něm blýskl zelenýma očima.

„Vy jste mluvili," obvinil je Odd.

Zvířata se podívala na Odda a potom jedno na druhé. I když přímo neřekla: „Kdo? My?", měla to vepsané ve výrazech tváře, v postojích těla.

„Někdo tu mluvil," prohlásil Odd, „a já to nebyl. A nikdo jiný tady není. Takže to znamená, že jste to byli vy. A nemá smysl to popírat."

„My nic nepopíráme," namítl medvěd. „Protože neumíme mluvit." Pak řekl: „Jejda."

Lišák a orel na medvěda vrhli zlostný pohled a on si dal přes oči tlapu a vypadal, že se za sebe stydí.

Odd si povzdychl. „Který z vás mi vysvětlí, co se to tu děje?" zeptal se.

Orel na Odda upřel své jedno zdravé oko. Pak se otočil k lišákovi. „Pověz!"

Lišák se neochotně ošil. „Proč já?"

„Hm," odtušil medvěd. „To teda nevím. Možná protože je to celé tvoje vina?"

„To trochu přeháníš," odporoval lišák. „Takhle to na mě celé hodit. Neudělal jsem to přece naschvál. Mohlo se to stát komukoli z nás."

„Ale co?" zeptal se Odd rozčileně. „A proč umíte mluvit?"

Medvěd si stoupl na všechny čtyři. Zabručel a pak řekl: „Umíme mluvit, protože, ó, smrtelné dítě – neměj strach – pod těmito zvířecími maskami nosíme… No, nejsou to tak úplně masky, doopravdy jsme medvěd a lišák a velký pták, což je pěkně nanic, ale kde jsem to…?

„Bohové!" zavřískl orel.

4. O jaké bohy ze severské mytologie by se mohlo jednat? Znáš ještě nějaké bohy?

_____

_____

5. Zkus přiřadit bohy k jejich zvířecím podobám, svůj výběr zdůvodni. Podle čeho jsi se rozhodoval/a?

_____ _____ _____

6. V krátkosti charakterizuj jednotlivá zvířata. Mají něco společného s jednotlivými bohy? Co?

_____ _____ _____
_____ _____ _____
_____ _____ _____
_____ _____ _____
_____ _____ _____
_____ _____ _____
_____ _____ _____
_____ _____ _____

7. Co myslíš, že se v příběhu přihodilo, že jsou bohové zakletí ve zvířecí podobě?

8. V jaké zvíře by ses proměnil/a ty? Odůvodni.

„Jo. Bohové," potvrdil medvěd. „Zrovna jsem to chtěl říct. Já jsem velký Tór, vládce hromů a blesků. Ten orel je pán Ódin, praotec, největší z bohů. A ten otravný lišák se zakrslýma ušima je..."

„Loki," představil se lišák uhlazeně. „Pokrevní bratr bohů. Nejchytřejší, nejbystřejší, nejgeniálnější ze všech obyvatel Ásgardu, nebo se to alespoň říká..." (...)

Záblesk zelených očí, povzdych a lišák spustil. „Povím ti to. A uvidíš. Mohlo se to stát každému. Takže, začalo to v Ásgardu. Sídle mocných. Stojí uprostřed planiny a obklopuje ho neproniknutelná hradba, kterou pro nás postavil mrazivý obr. A měl bych dodat, že to bylo mou zásluhou, že nás ta hradba nestála to, o co si obr řekl, což byla nerozumně vysoká cena."

„Byla to Freyja," vysvětlil medvěd. „Ten obr chtěl Freyju. Nejkrásnější z bohyň – pochopitelně s výjimkou Sif. A taky chtěl slunce a měsíc."

„Jestli mi ještě jedinkrát skočíš do řeči," zavrčel lišák, „ještě jedinkrát, tak nejenže už neřeknu ani ň, ale půjdu si po svých a nechám vás dva na holičkách."

Lišák pokračoval: „Ve velké Ódinově síni seděli všichni bohové, pili medovinu, hodovali a vyprávěli si příběhy. Pili a chvástali se a hádali se a vychloubali se a zase pili, celou noc až do brzkého rána. Ženy se odebraly do postele už před několika hodinami, ohně v síni již dohořívaly a většina bohů usnula, kde seděla, s hlavami položenými na dřevěných stolech. Dokonce i velký Ódin ve své vysoké židli spal a jediné oko měl ve spánku zavřené. A přesto byl mezi bohy i jeden, který jedl a pil víc než kdokoli jiný, a spát se mu nechtělo. To jsem byl já, Loki, zvaný Nebeský chodec, a nebyl jsem ještě ani ospalý, ani opilý, ani maličko..."

Medvěd vydal zvuk, tiché nevrlé nevěřícné zabručení. Lišák na něj ostře pohlédl.

„Říkal jsem ani slovo..."

„To nebylo slovo," ohradil se medvěd. „Byl to jen zvuk. Takže. Prý jsi nebyl opilý."

„Správně. Nebyl. A neopile jsem se vytoulal ze síně a ve svých střevících , které chodí po vzduchu, jsem vyšel na vrchol hradby kolem Ásgardu a vyhlédl jsem přes ni. A spatřil jsem, jak pod hradbou stojí v měsíčním svitu ta nejkrásnější žena, jakou kdy kdo zřel, a upřeně se na mě dívá. Měla smetanovou pleť, zlaté vlasy, a ty rty, ta ramena... dokonalost sama. A zavolala na mě hlasem, který zněl jako tón harfy. ‚Zdravím tě, statečný válečníku,' řekla.

‚Já zdravím tebe,' povídám. ‚Zdravím tě, nejkrásnější ze všech stvoření,' a ona se roztomile zasmála a zajiskřilo jí v očích a já věděl, že se jí líbím. ‚Ale jak to, že se tu takhle sama samotinká toulá po nocích taková rozkošná mladá dáma, když se tu potloukají vlci, trolové a ještě horší sebranka? Dovol mi projevit ti pohostinnost – pohostinnost Lokiho, nejmocnějšího a nejmoudřejšího ze všech pánů Ásgardu.'

‚Nemohu tvou nabídku přijmout, ó, statečný a nadmíru krásný pane,' řekla mi a oči jí v měsíčním svitu zářily jako dva safíry. ‚Neboť jakkoli jsi zjevně vysoký a mocný a nadmíru přitažlivý, slíbila jsem svému otci – králi, který žije daleko odsud – že daruji své srdce i své rty pouze tomu, kdo vlastní jedinou věc.'

‚A ta jediná věc je?' povídám, odhodlaný přinést jí cokoli, o co si řekne.

‚Mjöllni,‘ povídá ta panna. ‚Tórovo kladivo.‘

Ha! Jen jsem jí stačil přikázat, ať nikam nechodí, a už jsem jako vítr uháněl do velké síně. Všichni buď spali, nebo byli tak opilí, že to vyšlo nastejno. Tór tam dřímal v opileckých mrákotách, obličej si máchal v dřevěném talíři s omáčkou a od boku mu viselo jeho kladivo. Jediné hbité prsty Lokiho, toho nejprohnanějšího a nejchytřejšího, by mu ho svedly odvázat z opasku, aniž by se Tór vzbudil…“

Medvěd v tu chvíli vydal hluboké hrdelní zabručení. Lišák se na něj chvíli ošklivě díval a pak pokračoval: „Bylo pěkně těžké, to kladivo. Těžší, než by se lidem kdy snilo. Vážilo tolik jako malá hora. Bylo příliš těžké, než aby ho uzvedl kdokoli jiný než Tór. Ale já na něj přesto vyzrál. Sundal jsem si střevíce, které, jak jsem říkal, dovedou chodit po vzduchu, a jeden přivázal k topůrku a druhý k hlavě. Pak jsem luskl prsty a kladivo mě následovalo.

Tentokrát jsem spěchal k branám Ásgardu. Zvedl jsem závoru a vyšel ven – a za mnou, to ani nemusím říkat, kladivo.

Ta panna tam stále byla. Seděla na balvanu a vzlykala.

‚Proč ty slzy, ó, líbeznosti sama?‘ zeptal jsem se.

Nato zvedla uslzenou tvář a pohlédla na mě. .Vzlykám, neboť hned jak jsem tě zřela, velký a vznešený pane, tak jsem věděla, že už nikdy nebudu milovat jiného. Ale přesto jsem odsouzena dát své srdce a něhu jen tomu, kdo mě nechá sáhnout na Tórovo kladivo!‘

Přestala plakat, vztáhla své jemné ručky a pevně kladivo popadla.

‚A teď,‘ řekl jsem, ‚ten polibek.‘

Na okamžik jsem si myslel, že se zase rozplakala, ale pak mi došlo, že se směje. Jenže to nebyl sladký, zvonivý dívčí smích. Byl to hluboký rachot, jako když ledovec drhne o úbočí hory.

Panna zpod kladiva vytáhla mé boty a upustila je na zem. Popadla kladivo, jako by to bylo peříčko. Zaplavila mě vlna chladu a najednou jsem k ní vzhlížel do výšky, a co bylo ještě horší, nebyla už to dokonce ani ona.

Byl to chlap. No, ne tak úplně. Byl to on, to ano. Ale veliký jako vysoký kopec a z vousů mu visely rampouchy. A ona – tedy on – mi řekl: ‚Taková doba, a nakonec stačil jeden opilý, vilný hňup, a Ásgard patří nám.‘ Pak na mě mrazivý obr shlédl a pokynul Tórovým kladivem. ‚A z tebe,‘ pronesl hlubokým a nadmíru spokojeným hlasem, ‚z tebe musíme udělat něco jiného.‘

Cítil jsem, jak se mi hrbí záda. Cítil jsem, jak se mi ze spodku páteře dere ocas. Prsty se mi scvrkly v tlapky a drápy. Nebylo to poprvé, co jsem na sebe vzal zvířecí podobu – víš, jednou jsem byl koněm – ale bylo to poprvé, kdy mi ji vnutil někdo zvenčí, a nebyl to dobrý pocit. Vůbec to nebyl dobrý pocit.“

„No,“ řekl Odd, „ať už jste bohové, nebo ne, já vás nemůžu dál živit, jestli ta zima bude pokračovat. Neuživím asi ani sebe.“

„My neumřeme,“ prohlásil medvěd, „protože tady umřít nemůžeme. Ale dostaneme hlad. A budeme divočejší. Víc zvířecí. To se stává, když na sebe jeden vezme zvířecí podobu. Když v ní zůstane moc dlouho, stane se z něj to, čím předstírá být.“

„Dobrá,“ prohlásil Odd. „Hned jak bude dost světla, vydáme se na cestu.“

„Na cestu?“ zeptal se lišák. „Kam?“

„No přece do Ásgardu,“ opáčil Odd a věnoval mu svůj úsměv, který lidi tak rozčiloval. Pak si zase zalezl do malé postele a usnul.

9. V maximálně 3 větách shrň, proč mají bohové zvířecí podobu.

10. Proč myslíš, že se obr rozhodl k takovému činu?

11. Komu se v příběhu ublížilo a čím? Je jich víc?

12. Jaký trest by si zasloužil Loki?

13. S jakou postavou z příběhu by ses chtěl/a seznámit? Proč?

14. Co si z příběhu odnášíš? Plyne z něj nějaké poučení?

15. Je něco, po čem jste toužili tak moc, že byste pro to udělali cokoli?

16. Udělali jste něco, čeho jste třeba později litovali a následky nesli nejen vy, ale i druzí?

17. Dá se špatné rozhodnutí napravit?

18. Čím můžeme někomu ublížit? Dá se tomu předejít? Jak?

19. Vymysli, jakým způsobem by mohli bohové získat svoji původní podobu.

Severská mytologie

Tórova cesta do země obrů

1. PĚTILÍSTEK – VYPLŇ PODLE ZADÁNÍ.

VÝJIMEČNOST

2 přídavná jména - jaké je přátelství

3 slovesa - co přátelství dělá

Věta o přátelství - pouze 4 slova

1 podstatné jméno - synonymum, antonymum

2. NAPIŠ, V ČEM PODLE TEBE VYNIKÁŠ NAD OSTATNÍMI, CO UMÍŠ NEJLÉPE, ČÍM JSI VÝJIMEČNÝ/Á. NÁSLEDNĚ SE O TO PODĚL SE SPOLUŽÁKY.

3. MĚL NĚKDO VE TŘÍDĚ NAPSANÉ NĚCO PODOBNÉHO?

Přešli přes nádvoří a vstoupili do velké síně. Stály v ní lavice vysoké jako stromy a na nich seděli obři. Tór se pustil dál. Tjálfi měl hrozný strach, ale držel se vedle Tóra, a Loki šel za nimi.

Uviděli krále obrů, jak sedí na stolci na konci síně. Došli až k němu a hluboce se mu uklonili.

„Pane jo," prohlásil pak, „to je celá invaze mrňousků. Ne, pletu se. Ty jsi určitě slavný Tór od Ásů, což znamená, že ty jsi jistě Loki, syn Laufey. Trochu jsem znal tvoji matku. Zdravím tě, můj maličký příbuzný. Já jsem Útgardský Loki. A ty jsi kdo?"

„Tjálfi," odpověděl Tjálfi. „Jsem Tórův sluha."

„Vítejte v Útgardu, všichni tři," pravil Útgardský Loki. „Je to nejkrásnější místo na světě, tedy aspoň pro ty, kdo jsou výjimeční. Je tu vítán každý, kdo svým důmyslem nebo vychytralostí převyšuje zbytek světa. Dokáže někdo z vás něco neobyčejného? Co ty, maličký příbuzný? Umíš něco zvláštního a jedinečného?"

4. V ČEM PODLE TEBE VYNIKAJÍ HLAVNÍ POSTAVY V PŘÍBĚHU?

TÓR	LOKI	TJÁLFI (SMRTELNÍK)

5. JAK SI PŘEDSTAVUJEŠ ZEMI OBRŮ?

„Dokážu jíst rychleji než kdokoli jiný," odpověděl Loki a nevychloubal se.

„To je ale zajímavé. Tohle je můj sluha. Jmenuje se podivnou shodou náhod Logi. Chceš se s ním utkat o to, kdo dokáže rychleji jíst?"

Loki pokrčil rameny, jako by mu to bylo úplně jedno.

Útgardský Loki zatleskal a přinesli dlouhý dřevěný žlab, ve kterém byla různá pečená zvířata: husy, voli, ovce, kozy, králíci i jeleni. Útgardský Loki zatleskal znovu a Loki se pustil do jídla. Začal na jednom konci žlabu a postupoval směrem do středu.

Jedl usilovně, jedl odhodlaně, jedl, jako by v životě měl jen jediný cíl: sníst všechno, co může, a co nejrychleji. Ruce i ústa mu jen kmitaly.

Logi a Loki se setkali přesně uprostřed.

Útgardský Loki se na ně podíval ze svého stolce. „Výborně," prohlásil, „oba jste jedli stejně rychle, to není špatné! Logi ale jedl zvířata i s kostmi a vypadá to, že spolykal i kusy toho dřevěného žlabu. Loki sice snědl všechno maso, ale kostí se ani nedotkl, a co se týče žlabu, ani nezačal. Takže tohle kolo vyhrává Logi."

Pak Útgardský Loki pohlédl na Tjálfiho. „Teď ty, chlapče," řekl. „Co umíš?"

Tjálfi pokrčil rameny. Dokázal běžet rychleji než kdokoli, koho znal. Dokázal předběhnout vyděšené králíky i ptáka v letu. Odpověděl tedy: „Umím běhat."

„V tom případě," prohlásil Útgardský Liki, „poběžíš."

Vyšli ven a viděli, že je tam na rovné ploše dokonalá běžecká dráha. U dráhy už čekalo několik obrů, třeli si ruce a dýchali na ně, aby si je zahřáli.

„Tjálfi, jsi jenom chlapec," pravil Útgardský Loki. „Proto nechci, abys závodil s dospělým mužem. Kde je náš malý Hugi?"

Přistoupilo k nim obří dítě, tak hubené, že se skoro ztrácelo, a jen o trochu vyšší než Loki nebo Tór.

Hugi a Tjálfi se postavili vedle sebe na startovní čáru a čekali.

„Utíkejte!" zavolal Útgardský Loki hromovým hlasem a chlapci se dali do běhu. Tjálfi utíkal jako ještě nikdy v životě, ale viděl, jak ho Hugi předbíhá a do cíle dobíhá ve chvíli, kdy byl Tjálfi sotva v polovině dráhy.

Útgardský Loki vykřikl: „Vítězství patří Hugimu!" Pak si dřepl k Tjálfimu. „Jestli chceš někdy Hugiho porazit, budeš muset běžet mnohem rychleji," řekl mu. „Ale takhle rychle jsem stejně žádného člověka běžet neviděl. Utíkej ještě rychleji, Tjálfi."

Tjálfi se znovu postavil na startovní čáru vedle Hugiho.

„Utíkejte!"

Dali se do běhu. Tjálfi uháněl jako ještě nikdy v životě, hnal se tak rychle, jako by na světě byl jen on a Hugi. Ten byl však i tak po celý závod před ním a doběhl do cíle ve chvíli, kdy Tjálfimu zbývalo pět, možná deset vteřin.

„Stačí!" zvolal Útgardský Loki.

6. PROČ SI MYSLÍŠ, ŽE TJÁLFI CHTĚL ZÁVODIT ZNOVU I PŘES SVOJI PROHRU?

_____

_____

_____

7. JAK SE ASI TJÁLFI A LOKI CÍTÍ, KDYŽ BYLI PORAŽENI?

_____

_____

8. STALO SE TI NĚKDY NĚCO PODOBNÉHO? (ŽE SE OBJEVIL NĚKDO, KDO TĚ PORAZIL? MŮŽE TO BÝT I PŘÍHODA Z TVÉHO DĚTSTVÍ)

_____

_____

_____

9. NAKONEC ZBÝVÁ UŽ JEN TÓR, KTERÝ STEJNĚ, JAKO JEHO PŘEDCHOZÍ SPOLEČNÍCI BUDE DOKAZOVAT, V ČEM JE NEJLEPŠÍ. ČEKAJÍ NA NĚJ TŘI VÝZVY. JAK SI MYSLÍŠ, ŽE V TĚCHTO VÝZVÁCH OBSTOJÍ? SVÉ TVRZENÍ ZDŮVODNI.

VÝZVA	VÝSLEDEK (VÝHRA/PROHRA)	ZDŮVODNĚNÍ
VYPÍT OBŘÍ ROH MEDOVINY.		
ZVEDNOUT OBŘÍ KOČKU.		
SOUBOJ TÓRA SE STAROU OBŘÍ CHŮVOU.		

Tór se na něj zahleděl. „Pro začátek dokážu třeba pít," řekl. „Není nápoj, který bych nedokázal vypít až do dna."

Útgardský Loki se nad tím zamyslel. „Ovšem," řekl pak. „Kde je můj stolník?" Stolník k němu přistoupil. „Přines mi můj zvláštní roh na pití."

Stolník přikývl, odběhl a za okamžik se vrátil s dlouhým rohem. Byl delší než jakýkoli jiný roh na pití, který Tór kdy viděl, ale bohovi hromu na tom nezáleželo. Koneckonců to byl Tór a nebylo nádoby, kterou by nedokázal vyprázdnit do dna. Po stranách rohu byly vyryté runy a obrazce a okraj byl okovaný stříbrem.

Roh byl dlouhý, ale Tór byl Tór, a tak pozvedl přetékající nádobu ke rtům a začal pít. Obří medovina byla studená a slaná, ale Tór pil a pil, dokud mu nedošel dech a už dál pít nedokázal.

Čekal, že roh bude prázdný, ale nádoby byla stejně plná, jako když začal pít, nebo jen o trochu méně.

„Z nějakého důvodu jsem si myslel, že jsi mnohem lepší piják," pravil Útgardský Loki suše. „Věřím ale, že roh vyprázdníš napodruhé jako my všichni."

Tór se zhluboka nadechl, přiložil rty k rohu a napil se zhluboka a důkladně. Věděl, že tentokrát roh vyprázdnit musí, ale když ho oddálil od rtů, hladina medoviny poklesla jen o tloušťku jeho palce.

Obři se podívali na Tóra a začali se posměšně chechtat, ale když se na ně zamračil, ztichli.

„No vida," promluvil Útgardský Loki. „Jak je vidět, příběhy o mocném Tórovi jsou opravdu jen příběhy. Ale i tak ti dovolíme, aby ses pokusil vyprázdnit roh aspoň napotřetí. Určitě už tam toho moc není."

Tór pozdvihl roh ke rtům a napil se, jako pije bůh, pil tak dlouho a zhluboka, že Loki a Tjálfi třeštili oči překvapením.

Když ale roh oddálil od úst, hladina medoviny klesla jen o tloušťku kloubu. „Skončil jsem," pravil.

2

„Přišel čas změřit síly. Dokážeš uzvednout kočku?“ zeptal se Tóra.

„Co je to za otázku? Samozřejmě že dokážu zvednout kočku.“

„Asi spí u ohně,“ řekl Útgardský Loki. „Půjdeme za ní.“

Kočka spala, ale když vešli, vstala a skočila doprostřed místnosti. Byla šedá a veliká jako člověk, ale Tór byl silnější než lidé, a tak objal kočku kolem břicha a zvedl ji oběma rukama: měl v úmyslu si ji zvednout nad hlavu. Na kočku to neudělalo žádný zvláštní dojem. Vyhrbila se, vstala a přiměla Tóra, aby se co nejvíc natáhl.

Tór se ale nechtěl nechat porazit při obyčejné hře na zvedání kočky. Usilovně se snažil, napínal svaly a nakonec se mu podařilo nadzvednout kočce jednu nohu.

Pak ale Tór, Tjálfi a Loki zaslechli z dálky zvuk, jako by na sebe narážely ohromné skály: bylo to rachocení hor sužovaných bolestí.

„To stačí,“ řekl Útgardský Loki. „Není tvoje vina, že nedokážeš zvednout mou kočku, Tóre. Je to velká kočka a ty jsi ve srovnání s námi obry přinejlepším vyzáblý mužíček.“ Zašklebil se.

3

„Vyzáblý mužíček?“ rozzlobil se Tór. „Klidně budu zápasit s kterýmkoli…“

„Potom, co jsme až dosud viděli,“ přerušil ho Útgardský Loki, „bych byl věru špatným hostitelem, kdybych ti dovolil zápasit se skutečným obrem. Mohl by sis ublížit. A obávám se, že nikdo z mých mužů by nezápasil s někým, kdo nedokázal jedním hltem vyprázdnit můj roh na pití a kdo ani neuzvedne naši domácí kočku. Povím ti ale, co uděláme. Jestli chceš zápasit, dovolím ti utkat se s mou starou chůvou.“

„S tvou starou chůvou?“ Tór nevěřil svým uším.

„Ano, je to stařena. Ale kdysi dávno mě naučila zápasit a pochybuji, že to zapomněla. Je seschlá stářím, takže není o moc vyšší než ty. A je zvyklá hrát si s dětmi.“ Když Útgardský Loki uviděl, jak se Tór tváří, dodal: „Jmenuje se Elli a viděl jsem, jak zápasila s muži silnějšími než ty a porazila je. Nebuď přehnaně sebevědomý, Tóre.“

Poslali pro stařenu a ona přišla.

Postavili se tváří v tvář. Vítězem se měl stát ten, kdo jako první srazí protivníka na zem. Tór do stařeny strkal a cloumal jí, snažil se s ní pohnout, povalit ji a přitlačit ji k zemi, ale ať se snažil sebevíc, jako by se snažil povalit skálu. Stařena na něj celou dobu hleděla vybledlýma očima a mlčela.

Pak ale natáhla ruku a jemně se dotkla Tórovy nohy. Tór ucítil, že noha mu v tom místě zeslábla, a do stařeny vrazil, ale ona ho pevně sevřela a tlačila ho k zemi. Tór se vzpíral ze všech sil, ale bez úspěchu, a brzy klesl na jedno koleno…

„Dost!“ zvolal Útgardský Loki. „Už jsme toho viděli dost, velký Tóre. Nedokážeš porazit ani mou starou chůvu. Myslím, že žádný z mých mužů s tebou nebude chtít zápasit.“

Tór pohlédl na Lokiho a oba se podívali na Tjálfiho. Všichni tři mlčeli, bylo jim trapně a cítili ponížení z porážky.

10. PROČ SI MYSLÍŠ, ŽE OBR SVÉ NÁVŠTĚVNÍKY TAKTO ZKOUŠEL?

_____

11. JAKÉ PONAUČENÍ SE V PŘÍBĚHU SKRÝVÁ? CO SI Z PŘÍBĚHU ODNÁŠÍŠ?

_____

_____

_____

_____

12. PŘEDSTAV SI, ŽE JSI BYL/A DIVÁKEM TĚCHTO UDÁLOSTÍ. VYBER SI JEDNU Z VÝZEV, KTERÉ SE ÚČASTNIL LOKI, TJÁLFI NEBO TÓR A NAPIŠ KRÁTKOU ZPRÁVU DO NOVIN.

13. VYMYSLI NA KAŽDOU Z TĚCHTO UDÁLOSTÍ POUTAVÝ TITULEK, KTERÝ BY SE DAL POUŽÍT PRO ZPRÁVU DO NOVIN.

14. VYBER SI JEDNU VÝZVU, KTEROU PODSTOUPIL TÓR (V TEXTU OZNAČENO ČÍSLY) A PŘEPIŠ JI Z JEHO POHLEDU.

Severská mytologie

Yggdrasil a devět světů

1. Alfabox - Zapište ve skupině k jednotlivým písmenům abecedy pojmy, komentáře, otázky, tvrzení, pochybnosti, které se vám vybaví k pojmu SEVERSKÁ MYTOLOGIE nebo MYTOLOGIE a začínají příslušným písmenem abecedy. Pozn. Nemusejí být zaplněna všechna pole.

A	B	C	D
E	F	G	H
I	J	K	L
M	N	O	P
Q	R	S	T
U	V/W	X/Y	Z

2. Název příběhu je Yggdrasil a devět světů. Kdo nebo co je podle tebe YGGDRASIL?

_____

_____

_____

Jasan Yggdrasil je mohutný, nejdokonalejší a nejkrásnější ze všech stromů: je také největší. Roste mezi devíti světy a navzájem je propojuje. Vrcholky jeho větví se pnou až nad nebesa.

Jasan je tak velký, že jeho kořeny zasahují do tří světů a bere si vláhu ze tří studní.

První kořen dosahuje nejhlouběji, do podsvětí, do Niflheimu, na místo, které tu bylo dříve než všechna ostatní. Uprostřed temného světa je pramen Hvergelmi, bez ustání chrlící vodu tak hlasitě, že připomíná bublající kotlík. V těchto vodách žije drak Nídhögg a kořen zespoda ohlodává.

Druhý kořen vede do říše mrazivých obrů, ke studni, která patří Mímimu.

Na nejvyšších větvích stromu světa čeká orel, který toho hodně ví, a mezi očima má usazeného sokola.

V koruně stromu světa žije veverka Ratatosk. Přináší klepy a zprávy od strašlivého mrchožrouta Nídhögga orlovi a naopak. Veverka jim oběma lže a má radost, když se jí podaří je znesvářit?

Na mohutných větvích stromu světa se pasou čtyři jeleni a požírají jeho kůru a listí. U paty stromů se hemží nespočet hadů a ohlodávají kořeny.

Na strom světa se dá vyšplhat. To na něm se Ódin oběsil, aby se obětoval, takže udělal ze stromu světa šibenici a ze sebe Boha šibenic.

Bohové na strom světa nevystupují. Cestují mezi světy pomocí duhového mostu Bifröst. Po duze se mohou pohybovat jen bohové; kdyby na ni vylezli mraziví obři nebo trolové a pokusili se dostat do Ásgardu, spálila by jim chodidla.

Tohle je devět světů:

Ásgard, domov Ásů. Bydlí v něm Ódin.
Álfheim, kde žijí světlí álfové, již jsou nádherní jako slunce či hvězdy.
Pláně Nidavellir, kterým se někdy říká Svartalfheim, pod jejichž horami žijí skřítci (známí také jako temní álfové) a vytvářejí svá nádherná díla.
Midgard, svět žen a mužů, svět, v němž žijeme my.
Jötunheim, kde žijí a toulají se mraziví a skalní obři a mají tam svá sídla.
Vanaheim, ve kterém žijí Vanové. Ásové a Vanové jsou bohové, jež spojují mírové dohody. Mnozí Vanové žijí v Ásgardu s Ásy.
Niflheim, svět temné mlhy.
Múspell, svět plamenů, kde čeká Surt.
A pak ještě svět pojmenovaný po své vládkyni Hel, kam odcházejí mrtví, kteří se nevyznamenali v boji.

Poslední kořen stromu světa sahá k prameni v příbytku bohů Ásgardu, kde žijí Ásové. Bohové se tam každý den radí a zde se shromáždí, až se přiblíží konec světa, než se vydají do poslední bitvy ragnaröku. Pramen se jmenuje Urdina studna.

Žijí u ní tři sestry - norny, moudré panny. Pečují o studnu a starají se, aby byly kořeny Yggdrasilu zakryté bahnem a zdravé. Studna patří Urd, jež je „Úděl", „Osud". Je vaše minulost. Druhá morna je Verdandi, jejíž jméno znamená „Ta, která je" a jíž patří přítomnost. Třetí se jmenuje Skuld, „Ta, která se stane", a pečuje o budoucnost.

Norny rozhodují o tom, co se stane ve vašem životě. Nejsou jen tři, je jich mnohem víc: obří norny, álfí norny, skřítčí norny a norny Vanů, dobré i zlé norny, které rozhodují, co bude naším osudem. Některé norny dávají lidem do vínku dobrý život, ale jiné nás obdaří těžkým, krátkým nebo složitým životem.

Norny u Urdiny studny utvářejí náš osud.

3. Jak si představuješ národ álfů? Kdo podle tebe jsou, jaké mají vlastnosti...?

_____

_____

_____

4. Kdo to jsou norny? Jak podle tebe vypadají? Znáš jiné označení, které by se pro ně hodilo? (Nápověda: často se vyskytuje v pohádkách.)

_____

_____

_____

5. Co je Yggdrasil? Jaká je jeho funkce?

_____

_____

6. Podvojný deník - Do prvního sloupce tabulky vypiš přesně část z textu, která tě z nějakého důvodu zaujala. Do druhého sloupce tabulky napiš komentář k tomuto výpisku - můžeš napsat proč sis právě vybral/a tuto část - co ti připomněl, s čím souhlasíš, co tě překvapilo, čemu nerozumíš, co si o vypsané části myslíš, na co sis vzpomněl/a...

Citát z textu	Můj komentář

7. Myslíš, že ČR je s ostatními zeměmi nějak propojená, jako devět světů v příběhu?

8. Nachází se v textu informace, která ti připomíná něco z našeho reálného světa?

9. Existují nějaké dohody(smlouvy či pakty) ČR s jinými zeměmi? Pokud ano, co je jejich cílem, k čemu jsou dobré? Můžeš použít internet.

10. Uzavřel/a jsi ty někdy s někým nějakou dohodu?

11. Nakresli, jak podle tebe vypadá Yggdrasil a jeho devět světů.

Hvězdný prach

1. **Pozorně si poslechni zvukovou nahrávku.**
   https://www.youtube.com/watch?v=wnb_w-87G-4&list=WL&index=1&t=22s

- **Připomíná ti něco?**
- **Z jakého prostředí by mohla nahrávka být?**
- **Co jsi při poslechu cítil/a? (pocity, vůně, vzpomínky…)**

_____

_____

_____

_____

2. **Podívej se na následující fotografie a odpověz na otázky.**

- **Která postava na tebe působí kladně/záporně? A proč?**
- **Která postava vypadá důvěryhodně? A proč?**

(Fotografie byly vytvořeny pomocí nástroje AI)

_____

_____

_____

_____

3. **Přečti si následující text a zapiš si slova, kterým nerozumíš?**

_____

_____

_____

Občas se proslýchalo, že to šedočerné pohoří, jež se táhlo jako páteř od severu k jihu středem Elfie, byl kdysi obr. Vyrostl prý tak veliký a tak těžký, že se jednoho dne, vyčerpán námahou z pouhopouhé chůze, natáhl na planině a usnul spánkem tak hlubokým, že mezi jednotlivými údery jeho srdce uplynula celá staletí. Pokud tomu tak bylo, muselo se to stát straště dávno, v Prvním věku světa, kdy všechno bylo jen kámen a oheň, voda a vítr, a z těch dob už žilo jen málo těch, kdo by mohli tvrdit, že je to lež. Ať už to byla pravda, nebo lež, čtyřem velkým horám toho masivu se říkalo Hlava, Rameno, Břicho a Kolena, a pahorkům na jižním konci Nohy. Pohořím vedlo několik průsmyků, jeden mezi hlavou a rameny, kde by asi byl krk, a jeden hned na jih od Břicha.

Byly to divoké hory, obydlené divokými bytostmi: břidlicově černými troly, chlupatými divými muži, zbloudilými horskými kozami, dolujícími gnómy, poustevníky, psanci a tu a tam nějakou horskou čarodějnicí. Nepatřily mezi nejvyšší hory v Elfii, jako byla třeba hora Huon, na jejímž vrcholu stál Stormhold. Ale i tak to bylo pro osamělé pocestné obtížné pohoří.

Královna čarodějnice projela průsmykem jižně od Břicha za necelé dva dny a nyní čekala u jeho ústí. Kozy nadšeně oždibovaly hlohový keř, k němuž je přivázala. Ona zatím seděla vedle odpřaženého vozíku a ostřila si brouskem nože.

Byly to staré nože: střenky byly vyrobené z kostí a čepele ze štípaného obsidiánu, černé jako uhel, s bílými vločkami navěky zamrzlými do sopečného skla. Když byly oba nože tak ostré, že by vám jimi mohla přejet po hrdle, a vy byste necítili nic víc než teplo řinoucí se krve, královna čarodějnice je odložila a započala s přípravami.

Přistoupila ke kozám a zašeptala každé z nich kouzelnou formuli.

Tam, kde před okamžikem byli dva kozli, stál nyní muž s bílou kozí bradkou a chlapecky hranatá žena s přihlouplým výrazem ve tváři. Oba mlčeli.

Královna čarodějnice přidřepla k vozíku a zašeptala mu několik slov. Nic se nestalo a ona zlostně dupla nohou o skálu.

„Stárnu," postěžovala si svým dvěma služebníkům. Neodpověděli, ba ani nijak nenaznačili, že by jí rozuměli. „Neživé věci bylo odjakživa těžší změnit než věci živé. Jejich duše jsou starší a hloupější. Hůř se přesvědčují. Kéž bych tak byla zase mladá..."

Vzdychla a pozvedla ruku: kolem prstů se jí na okamžik rozkmitaly modré plamínky a pak, když ruku spustila a sklonila se k vozíku, oheň zmizel.

Dotkla se ho a narovnala se. V havraních vlasech teď měla šedivé praménky a pod očima tmavé váčky – ale kočár zmizel a ona stála před malou hospodou na okraji průsmyku.

Kdesi v dálce rachotil hrom a vzadu nad obzorem prošlehly blesky.

Vývěsní štít hospody se kýval ve větru a rytmicky vrzal. Byl na něm namalovaný kočár.

„Vy dva," obrátila se ke služebníkům, „dovnitř. Jede naším směrem a bude muset projet tímto průsmykem. Teď už jen musím zajistit, aby vešla dovnitř. „Ty," řekla muži s kozí bradkou, „jsi Billy, majitel téhle hospody. Já budu tvoje žena a tohle," ukázala na dívku, která kdysi bývala Brevisem, „je naše dcera, kuchtička."

Od horských vrcholů přinesla ozvěna další zahřmění, hlasitější než prve.

„Brzy začne liják," poznamenala čarodějnice. „Musíme rozdělat oheň." (...)

4. Na koho čarodějnice asi čekala? _____

5. Jak by se mohl jmenovat hostinec? Vymysli aspoň 3 možné názvy.

_____ _____ _____

6. Vymysli 2 kouzelné formule, které mohla čarodějnice použít.

_____

_____

7. Jak chápete následující tvrzení: *I neživé věci mají duši.*

8. Namaluj, jak podle tebe vypadá v příběhu popsané pohoří.

9. Napiš krátké oznámení o otevření nového hostince zmíněného v textu.

Tristran se zhroutil do trávy a lapal po dechu. Pak ho strach o hvězdu zase zvedl na nohy a spěchal, jak nejvíc mohl po lesní cestě za kočárem. Nešel ani deset minut, když černý kočár dohonil. Napříč přes cestu, přímo před spřežením, ležela mohutná dubová větev a vozka se usilovně snažil ji odsunout.

„Zatracená věc," řekl kočí, který byl oblečený do černého hábitu a mohl mít k padesátce, „vždyť nebyl ani vítr ani bouřka. Najednou spadla. Prostě jen tak."

Společně koně vypřáhli a přivázali za ně větev. Pak muži strkali a koně tahali a společnými silami odsunuli větev z cesty. Tristran tiše poděkoval dubu, jehož větev to spadla a pak požádal vozku, zda by ho mohl svézt.

„Neberu cestující," odpověděl kočí a zamnul si zarůstající bradu. Vozka si ho zkoumavě prohlížel od hlavy k patě. Pak sáhl do sametového váčku u pasu a vyndal hrst plochých čtverečků z červené žuly.

„Vyberte si jeden."

Tristran vzal kámen a ukázal muži symbol na něm vyřezaný. „Hmm. Teď vezměte ještě jeden." Tristran to udělal. „A ještě." Muž si zase třel bradu. „Dobrá, můžete jet se mnou. Vypadá to, že runy jsou si v tom směru jisté. Mluví však i o nebezpečí, které hrozí." (...)

Tristran cítil hvězdu daleko vpředu. Postupovala vyrovnaným tempem, ale zdálo se mu, že ji dohání.

Jednou, když dojeli na rozcestí, jeho společník zarazil koně, slezl z kozlíku a vytáhl své runy. Když se s nimi poradil, vyšplhal se zpět a poslal koně doleva.

„Pokud to ode mne není příliš smělé," odvážil se Tristran, „směl bych se zeptat, co vlastně hledáte?"

„Svůj osud," odpověděl muž po krátké pauze. „Své právo vládnout. A vy?"

„Existuje jedna mladá žena, kterou jsem urazil svým chováním, Chci to napravit."

Vozka cosi zamručel.

Lesní baldachýn rychle řídl. Stromy teď rostly dál od sebe a Tristran zíral na hory před nimi. „To jsou ale hory!"

„Až budete starší," řekl jeho společník, „můžete navštívit mou tvrz na vrcholu Huonu. To je opravdová hora a z ní se můžete dívat dolů na jiné, vedle kterých tady ty," a napřáhl ruku k Břichu před nimi, „jsou nanicovaté pahorky."(...)

Na vrcholcích hor se po celou noc prohánělly blesky. Tristran spal na koženém sedadle kočáru s hlavou položenou na pytli s ovsem. Zdálo se mu o přízracích, o měsíci a o hvězdách.

Nad ránem se spustil déšť. Jako by se obloha proměnila v řeku, tak byl prudký. Tristran a jeho společník zapřáhli koně a vyrazili. Cesta vedla do kopce a koně šli krokem.

Spolujezdec něco zabručel. Přehodil si opratě do levačky a napřáhl pravou ruku. „Jsem znám jako Primus. Lord Primus."

„Tristran. Tristran Thorn," připadalo mu, že ten muž si něčím zasloužil znát jeho skutečné jméno.

Potřásli si rukama.

„Existuje jeden muž," překřikoval lord Primus hluk deště a vítr mu rval slova od úst, „je vysoký, vypadá trochu jako já, ale je hubenější, trochu připomíná vránu. Jeho oči vypadají nevinné a bezvýrazné, ale je v nich smrt. Jmenuje se Septimus, neboť byl sedmým synem, kterého náš otec zplodil. Jestli ho někdy potkáte, utečte a schovejte se. Jde po mně, ale bez váhání vás zabije, budete-li mu stát v cestě. Nebo si z vás udělá nástroj, jímž mě zbaví života."

„Podle toho, co říkáte, je to velice nebezpečný člověk," usoudil.

„Je to nejnebezpečnější člověk, s jakým jste se kdy setkal."

Tristran mlčky upíral oči do deště a do houstnoucí tmy. Primus zase promluvil: „Podle mého názoru je na téhle bouři cosi nepřirozeného."

„Nepřirozeného?"

„Nebo víc-než-přirozeného, nadpřirozeného, jestli chcete. Doufám, že narazíme na nějaký hostinec. Koně si potřebují odpočinout a já bych taky nepohrdl suchou postelí a teplým ohněm. A dobrým jídlem."

Obloha už byla téměř černá. Cesta pořád stoupala. Déšť občas na chvíli ustal a pak se spustil s dvojnásobnou silou.

„Nesvítí tamhle náhodou světlo?" zeptal se Tristran.

„Já nic nevidím. Možná to byla bludička, nebo blesk…“ řekl Primus. Ale pak cesta zahnula a on dodal: „Mýlil jsem se. Je to skutečně světlo. Máte dobré oči, mladíku. Jenže v těchto horách žijí zlé věci. Musíme jen doufat, že tohle není jedna z nich.“ (…)

10. Podle textu vyvoď, jakou funkci runy asi plní?

_____

_____

11. Jak mohly runy vypadat? Aspoň jednu nakresli.

12. Vyhledej na internetu význam run a k čemu sloužily.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Zatímco Primus hulákáním přivolával obsluhu, on vypřáhl vyčerpané koně a jednoho po druhém je odvedl do stájí vedle hospody. Utíral posledního, když za ním přišla tupě vyhlížející služebná s korbelem svařeného vína.

„Položte to támhle.“ Řekl jí. Dívka položila korbel na bednu s nářadím a bez jediného slova vyšla ze stáje.

V té chvíli se bílý kůň v zadním stání zvedl a začal kopat do dveří. Ten bílý kůň- v tom okamžiku si Tristran uvědomil, že to není kůň – vykopl dveře stání a se skloněným rohem vyrazil proti němu. Jednorožec se zastavil před tuplákem a strkal svůj roh do svařeného vína. A Tristranovi se najednou vybavilo, že jednorožcův roh je prubířským kamenem na…

„Jed?“ Tristran se rozběhl k vratům stáje. (…)

Primus si svlékl promočený háv a pověsil ho k ohni, vedle dosud vlhkých modrých šatů hvězdy. Pak se otočil a zpozoroval dívku sedící u stolu. „Další host? Je mi ctí, madame, v tomto otřesném počasí.“ Ze stáje se ozvalo hlasité dupání a rachot. Ale ještě něco zaujalo jeho pozornost. Přistoupil k hvězdě a několik okamžiků jí hleděl do očí. „Vy…“ zaváhal. Pak začal znovu, s jistotou: „Vy máte kámen mého otce. Vy máte Moc Stormholdu.“

Dívka na něho zlobně upřela nebesky modré oči. „No a co,“ odsekla. „Požádejte mě o něj, a já se toho krámu aspoň zbavím.“

Žena hostinského se k nim rychle rozběhla a postavila se do čela stolu. „Nepřipustím, abyste obtěžoval ostatní hosty, přítelíčku,“ prohlásila přísně.

Primus sklouzl očima k nožům na desce stolu. Poznal je: ve sklepeních Stormholdu byly otrhané svitky, na nichž byly tyto nože nakresleny a pojmenovány. Byly velice, velice staré, z Prvního věku světa.

Hlavní dveře se prudce rozlétly.

„Prime!“ křičel Tristran. „Pokusili se mě otrávit!“

Lord Primus sáhl po svém mečíku, ale než se ho vůbec stačil dotknout, královna čarodějnice uchopila delší z obou nožů a přejela mu černým ostřím jediným jemným, nacvičeným pohybem přes hrdlo…

13. Rozhodni o pravdivosti následujících tvrzení. U chybných odpovědí ještě napiš nebo vyznač v textu správnou odpověď.

Tvrzení	Výběr	Správná odpověď
Dub nechal spadnout větev schválně.	ANO / NE	
Runy předpovídaly nebezpečí v podobě spadlých větví.	ANO / NE	
Vozka se rozhodl vzít s sebou Tristrana bez rozmýšlení.	ANO / NE	
Pohoří Elfie mělo údajně vzniknout z obra.	ANO / NE	
V horách se nenacházela žádná nebezpečí.	ANO / NE	
Brevis byl dvakrát proměněn.	ANO / NE	
Cesta průsmykem trvala 3 dny.	ANO / NE	
Čarodějnice při použití kouzel ztrácela své mládí.	ANO / NE	
Dívka měla u sebe to, co Primus hledal.	ANO / NE	
Tristran hned odhalil, že ho chtějí otrávit.	ANO / NE	
Stormhold stál na vrcholu jedné z nejvyšších hor.	ANO / NE	
Primus se bál svého bratra.	ANO / NE	
Bratr Prima dostal své jméno podle toho, který den se narodil.	ANO / NE	
Primus do poslední chvíle nevěděl, že hostinská je čarodějnice.	ANO / NE	

14. Jak by mohla situace v příběhu dopadnout?

_____

_____

_____

15. Čarodějnice i Primus při cestování používali „masky". V čem to spočívalo? Používáš i ty nějakou masku na veřejnosti?

16. Stalo se ti někdy, že sis o člověku myslel/a něco podle jeho vzhledu?

17. Vysvětli svými slovy, co znamená, když se řekne: nesuď knihu podle obalu. Je to podle tebe správně?

18. Vyfoť nebo vyhledej na internetu místo, které svým tvarem něco připomíná.

19. Vytvoř identikit k nalezení čarodějnice. Další informace uveď vedle na řádky. Můžeš se inspirovat identikity na stránkách Policie ČR.

Odd a mraziví obři

1. Napiš všechno, co tě napadne k následujícímu slovu: **UBLÍŽENÍ**

   zdravotní potíže, šikana, zrazení od kamaráda

2. Zkus uhádnout komu patří následující stopy zvířat. Jak mohou souviset s příběhem?

   orel — liška — medvěd

   Silnější zvíře ubliží slabším.

3. Uškodil/a (ublížil/a) jsi někdy někomu? Ať již úmyslně nebo neúmyslně?

   bohužel ano

A nastalo ticho. Odd se přetočil. Žhavé uhlíky zářily dost, aby Odd viděl celý vnitřek místnosti, dost na to, aby si ověřil, že tam s ním nejsou další tři lidé. Byl tam jen on a lišák a medvěd a orel…

Posadil se a opřel se o zeď. Medvěd ani orel si ho nevšímali. Lišák po něm blýskl zelenýma očima.

„Vy jste mluvili," obvinil je Odd.

Zvířata se podívala na Odda a potom jedno na druhé. I když přímo neřekla: „Kdo? My?", měla to vepsané ve výrazech tváře, v postojích těla.

„Někdo tu mluvil," prohlásil Odd, „a já to nebyl. A nikdo jiný tady není. Takže to znamená, že jste to byli vy. A nemá smysl to popírat."

„My nic nepopíráme," namítl medvěd. „Protože neumíme mluvit." Pak řekl: „Jejda."

Lišák a orel na medvěda vrhli zlostný pohled a on si dal přes oči tlapu a vypadal, že se za sebe stydí.

Odd si povzdychl. „Který z vás mi vysvětlí, co se to tu děje?" zeptal se.

Orel na Odda upřel své jedno zdravé oko. Pak se otočil k lišákovi. „Pověz!"

Lišák se neochotně ošil. „Proč já?"

„Hm," odtušil medvěd. „To teda nevím. Možná protože je to celé tvoje vina?"

„To trochu přeháníš," odporoval lišák. „Takhle to na mě celé hodit. Neudělal jsem to přece naschvál. Mohlo se to stát komukoli z nás."

„Ale co?" zeptal se Odd rozčileně. „A proč umíte mluvit?"

Medvěd si stoupl na všechny čtyři. Zabručel a pak řekl: „Umíme mluvit, protože, ó, smrtelné dítě – neměj strach – pod těmito zvířecími maskami nosíme… No, nejsou to tak úplně masky, doopravdy jsme medvěd a lišák a velký pták, což je pěkně nanic, ale kde jsem to…?

„Bohové!" zavřískl orel.

4. O jaké bohy ze severské mytologie by se mohlo jednat? Znáš ještě nějaké bohy?

   thor, oddyn, Lucky

5. Zkus přiřadit bohy k jejich zvířecím podobám, svůj výběr zdůvodni. Podle čeho jsi se rozhodoval/a?

   Tór — Loki — Odin

6. V krátkosti charakterizuj jednotlivá zvířata. Mají něco společného s jednotlivými bohy? Co?

   Liška = Loki: chytrost, mazaná
   Orel = ódyn: bistrost
   Medvěd = Tór: silný

7. Co myslíš, že se v příběhu přihodilo, že jsou bohové zakletí ve zvířecí podobě?

   chtěli někoho zachránit ale nepovedlo se jim to takže za trest je prokleli

8. V jaké zvíře by ses proměnil/a ty? Odůvodni.

   Lev: všech znamení lva a je to moje nejoblíbenější zvíře

„Jo. Bohové," potvrdil medvěd. „Zrovna jsem to chtěl říct. Já jsem velký Tór, vládce hromů a blesků. Ten orel je pán Ódin, praotec, největší z bohů. A ten otravný lišák se zakrslýma ušima je…"

„Loki," představil se lišák uhlazeně. „Pokrevní bratr bohů. Nejchytřejší, nejbystřejší, nejgeniálnější ze všech obyvatel Ásgardu, nebo se to alespoň říká…" (…)

Záblesk zelených očí, povzdych a lišák spustil. „Povím ti to. A uvidíš. Mohlo se to stát každému. Takže, začalo to v Ásgardu. Sídle mocných. Stojí uprostřed planiny a obklopuje ho neproniknutelná hradba, kterou pro nás postavil mrazivý obr. A měl bych dodat, že to bylo mou zásluhou, že nás ta hradba nestála to, o co si obr řekl, což byla nerozumně vysoká cena."

„Byla to Freyja," vysvětlil medvěd. „Ten obr chtěl Freyju. Nejkrásnější z bohyň – pochopitelně s výjimkou Sif. A taky chtěl slunce a měsíc."

„Jestli mi ještě jedinkrát skočíš do řeči," zavrčel lišák, „ještě jedinkrát, tak nejenže už neřeknu ani ň, ale půjdu si po svých a nechám vás dva na holičkách."

Lišák pokračoval: „Ve velké Ódinově síni seděli všichni bohové, pili medovinu, hodovali a vyprávěli si příběhy. Pili a chvástali se a hádali se a vychloubali se a zase pili, celou noc až do brzkého rána. Ženy se odebraly do postele už před několika hodinami, ohně v síni již dohořívaly a většina bohů usnula, kde seděla, s hlavami položenými na dřevěných stolech. Dokonce i velký Ódin ve své vysoké židli spal a jediné oko měl ve spánku zavřené. A přesto byl mezi bohy i jeden, který jedl a pil víc než kdokoli jiný, a spát se mu nechtělo. To jsem byl já, Loki, zvaný Nebeský chodec, a nebyl jsem ještě ani ospalý, ani opilý, ani maličko…"

Medvěd vydal zvuk, tiché nevrlé nevěřícné zabručení. Lišák na něj ostře pohlédl.

„Říkal jsem ani slovo…"

„To nebylo slovo," ohradil se medvěd. „Byl to jen zvuk. Takže. Prý jsi nebyl opilý."

„Správně. Nebyl. A neopile jsem se vytoulal ze síně a ve svých střevících , které chodí po vzduchu, jsem vyšel na vrchol hradby kolem Ásgardu a vyhlédl jsem přes ni. A spatřil jsem, jak pod hradbou stojí v měsíčním svitu ta nejkrásnější žena, jakou kdy kdo zřel, a upřeně se na mě dívá. Měla smetanovou pleť, zlaté vlasy, a ty rty, ta ramena… dokonalost sama. A zavolala na mě hlasem, který zněl jako tón harfy. ‚Zdravím tě, statečný válečníku,' řekla.

‚Já zdravím tebe,' povídám. ‚Zdravím tě, nejkrásnější ze všech stvoření,' a ona se roztomile zasmála a zajiskřilo jí v očích a já věděl, že se jí líbím. ‚Ale jak to, že se tu takhle sama samotinká toulá po nocích taková rozkošná mladá dáma, když se tu potloukají vlci, trolové a ještě horší sebranka? Dovol mi projevit ti pohostinnost – pohostinnost Lokiho, nejmocnějšího a nejmoudřejšího ze všech pánů Ásgardu.'

‚Nemohu tvou nabídku přijmout, ó, statečný a nadmíru krásný pane,' řekla mi a oči jí v měsíčním svitu zářily jako dva safíry. ‚Neboť jakkoli jsi zjevně vysoký a mocný a nadmíru přitažlivý, slíbila jsem svému otci – králi, který žije daleko odsud – že daruji své srdce i své rty pouze tomu, kdo vlastní jedinou věc.'

‚A ta jediná věc je?' povídám, odhodlaný přinést jí cokoli, o co si řekne.

‚Mjöllni,' povídá ta panna. ‚Tórovo kladivo.'

Ha! Jen jsem jí stačil přikázat, ať nikam nechodí, a už jsem jako vítr uháněl do velké síně. Všichni buď spali, nebo byli tak opilí, že to vyšlo nastejno. Tór tam dřímal v opileckých mrákotách, obličej si máchal v dřevěném talíři s omáčkou a od boku mu viselo jeho kladivo. Jediné hbité prsty Lokiho, toho nejprohnanějšího a nejchytřejšího, by mu ho svedly odvázat z opasku, aniž by se Tór vzbudil…"

Medvěd v tu chvíli vydal hluboké hrdelní zabručení. Lišák se na něj chvíli ošklivě díval a pak pokračoval: „Bylo pěkně těžké, to kladivo. Těžší, než by se lidem kdy snilo. Vážilo tolik jako malá hora. Bylo příliš těžké, než aby ho uzvedl kdokoli jiný než Tór. Ale já na něj přesto vyzrál. Sundal jsem si střevíce, které, jak jsem říkal, dovedou chodit po vzduchu, a jeden přivázal k topůrku a druhý k hlavě. Pak jsem luskl prsty a kladivo mě následovalo.

Tentokrát jsem spěchal k branám Ásgardu. Zvedl jsem závoru a vyšel ven – a za mnou, to ani nemusím říkat, kladivo.

Ta panna tam stále byl. Seděla na balvanu a vzlykala.

‚Proč ty slzy, ó, líbeznosti sama?‘ zeptal jsem se.

Nato zvedla uslzenou tvář a pohlédla na mě. ‚Vzlykám, neboť hned jak jsem tě zřela, velký a vznešený pane, tak jsem věděla, že už nikdy nebudu milovat jiného. Ale přesto jsem odsouzena dát své srdce a něhu jen tomu, kdo mě nechá sáhnout na Tórovo kladivo!‘

Přestala plakat, vztáhla své jemné ručky a pevně kladivo popadla.

‚A teď,‘ řekl jsem, ‚ten polibek.‘

Na okamžik jsem si myslel, že se zase rozplakala, ale pak mi došlo, že se směje. Jenže to nebyl sladký, zvonivý dívčí smích. Byl to hluboký rachot, jako když ledovec drhne o úbočí hory.

Panna zpod kladiva vytáhla mé boty a upustila je na zem. Popadla kladivo, jako by to bylo peříčko. Zaplavila mě vlna chladu a najednou jsem k ní vzhlížel do výšky, a co bylo ještě horší, nebyla už to dokonce ani ona.

Byl to chlap. No, ne tak úplně. Byl to on, to ano. Ale veliký jako vysoký kopec a z vousů mu visely rampouchy. A ona – tedy on – mi řekl: ‚Taková doba, a nakonec stačil jeden opilý, vilný hňup, a Ásgard patří nám.‘ Pak na mě mrazivý obr shlédl a pokynul Tórovým kladivem. ‚A z tebe,‘ pronesl hlubokým a nadmíru spokojeným hlasem, ‚z tebe musíme udělat něco jiného.‘

Cítil jsem, jak se mi hrbí záda. Cítil jsem, jak se mi ze spodku páteře dere ocas. Prsty se mi scvrkly v tlapky a drápy. Nebylo to poprvé, co jsem na sebe vzal zvířecí podobu – víš, jednou jsem byl koněm – ale bylo to poprvé, kdy mi ji vnutil někdo zvenčí, a nebyl to dobrý pocit. Vůbec to nebyl dobrý pocit.“

„No,“ řekl Odd, „ať už jste bohové, nebo ne, já vás nemůžu dál živit, jestli ta zima bude pokračovat. Neuživím asi ani sebe.“

„My neumřeme,“ prohlásil medvěd, „protože tady umřít nemůžeme. Ale dostaneme hlad. A budeme divočejší. Víc zvířecí. To se stává, když na sebe jeden vezme zvířecí podobu. Když v ní zůstane moc dlouho, stane se z něj to, čím předstírá být.“

„Dobrá,“ prohlásil Odd. „Hned jak bude dost světla, vydáme se na cestu.“

„Na cestu?“ zeptal se lišák. „Kam?“

„No přece do Ásgárdu,“ opáčil Odd a věnoval mu svůj úsměv, který lidi tak rozčiloval. Pak si zase zalezl do malé postele a usnul.

9. V maximálně 3 větách shrň, proč mají bohové zvířecí podobu.

~~[illegible]~~ oba se začarovali uvěřili okolí

10. Proč myslíš, že se obr rozhodl k takovému činu?

toužili po Ásgardu

11. Komu se v příběhu ublížilo a čím? Je jich víc?

tor přišel o kladivo ostatní přišli o Ásgarda

12. Jaký trest by si zasloužil Loki?

13. Co si z příběhu odnášíš? Plyne z něj nějaké poučení?

nevěř všem koho si viděla poprvé

14. S jakou postavou z příběhu by ses chtěl/a seznámit? Proč?

tor ~~[illegible]~~ zanikal ne [illegible] dochucený

15. Je něco, po čem jste toužili tak moc, že byste pro to udělali cokoli?

Ano

16. Udělali jste něco, čeho jste třeba později litovali a následky nesli nejen vy, ale i druzí?

Ano

17. Dá se špatné rozhodnutí napravit?

Myslím že Ano

18. Čím můžeme někomu ublížit? Dá se tomu předejít? Jak?

tak můžeme ublížit když někoho zradíme.
předejít tak že nebudeme si chtít na vzájem

19. Vymysli, jakým způsobem by mohli bohové získat svoji původní podobu.

když obrovi vezmou kladivo nebo se snaží dočarovat!

Odd a mrazivý obr

1. Napiš všechno, co tě napadne k následujícímu slovu: **UBLÍŽENÍ**

   fyzické násilí, smutek, zlost,

2. Zkus uhádnout komu patří následující stopy zvířat. Jak mohou souviset s příběhem?

Orel

Liška

~~pes → lišk~~

medvěd

příběh se ztadou, lží a chtamtivosti.

3. Uškodil/a (ublížil/a) jsi někdy někomu? Ať již úmyslně nebo neúmyslně?

Ano → neúmyslně

A nastalo ticho. Odd se přetočil. Žhavé uhlíky zářily dost, aby Odd viděl celý vnitřek místnosti, dost na to, aby si ověřil, že tam s ním nejsou další tři lidé. Byl tam jen on a lišák a medvěd a orel…

Posadil se a opřel se o zeď. Medvěd ani orel si ho nevšímali. Lišák po něm blýskl zelenýma očima.

„Vy jste mluvili," obvinil je Odd.

Zvířata se podívala na Odda a potom jedno na druhé. I když přímo neřekla: „Kdo? My?", měla to vepsané ve výrazech tváře, v postojích těla.

„Někdo tu mluvil," prohlásil Odd, „a já to nebyl. A nikdo jiný tady není. Takže to znamená, že jste to byli vy. A nemá smysl to popírat."

„My nic nepopíráme," namítl medvěd. „Protože neumíme mluvit." Pak řekl: „Jejda."

Lišák a orel na medvěda vrhli zlostný pohled a on si dal přes oči tlapu a vypadal, že se za sebe stydí.

Odd si povzdychl. „Který z vás mi vysvětlí, co se to tu děje?" zeptal se.

Orel na Odda upřel své jedno zdravé oko. Pak se otočil k lišákovi. „Pověz!"

Lišák se neochotně ošil. „Proč já?"

„Hm," odtušil medvěd. „To teda nevím. Možná protože je to celé tvoje vina?"

„To trochu přeháníš," odporoval lišák. „Takhle to na mě celé hodit. Neudělal jsem to přece naschvál. Mohlo se to stát komukoli z nás."

„Ale co?" zeptal se Odd rozčileně. „A proč umíte mluvit?"

Medvěd si stoupl na všechny čtyři. Zabručel a pak řekl: „Umíme mluvit, protože, ó, smrtelné dítě – neměj strach – pod těmito zvířecími maskami nosíme… No, nejsou to tak úplně masky, doopravdy jsme medvěd a lišák a velký pták, což je pěkně nanic, ale kde jsem to…?

„Bohové!" zavřískl orel.

4. O jaké bohy ze severské mytologie by se mohlo jednat? Znáš ještě nějaké bohy?

Odyn, Loky, Tot,

5. Zkus přiřadit bohy k jejich zvířecím podobám, svůj výběr zdůvodni. Podle čeho jsi se rozhodoval/a?

Tot

Loky

Odyn

Loky odyn

6. V krátkosti charakterizuj jednotlivá zvířata. Mají něco společného s jednotlivými bohy? Co?

Všichni mohou žít v lesích → horách

medvěd a liška žijí v norách

lišák → mazaný, rychlý, místný Medvěd → silný Orel → bystrý, místný, rychlý

7. Co myslíš, že se v příběhu přihodilo, že jsou bohové zakleti ve zvířecí podobě?

kvůly ztadě, lži nebo chtamtivosti je někdo proměnil ve zvířata → jako trest je zaklel, okouzlil.

8. V jaké zvíře by ses proměnil/a ty? Odůvodni.

gepard → šnek → papoušek

„Jo. Bohové," potvrdil medvěd. „Zrovna jsem to chtěl říct. Já jsem velký Tór, vládce hromů a blesků. Ten orel je pán Ódin, praotec, největší z bohů. A ten otravný lišák se zakrslýma ušima je…"

„Loki," představil se lišák uhlazeně. „Pokrevní bratr bohů. Nejchytřejší, nejbystřejší, nejgeniálnější ze všech obyvatel Ásgardu, nebo se to alespoň říká…" (…)

Záblesk zelených očí, povzdych a lišák spustil. „Povím ti to. A uvidíš. Mohlo se to stát každému. Takže, začalo to v Ásgardu. Sídle mocných. Stojí uprostřed planiny a obklopuje ho neproniknutelná hradba, kterou pro nás postavil mrazivý obr. A měl bych dodat, že to bylo mou zásluhou, že nás ta hradba nestála to, o co si obr řekl, což byla nerozumně vysoká cena."

„Byla to Freyja," vysvětlil medvěd. „Ten obr chtěl Freyju. Nejkrásnější z bohyň – pochopitelně s výjimkou Sif. A taky chtěl slunce a měsíc."

„Jestli mi ještě jedinkrát skočíš do řeči," zavrčel lišák, „ještě jedinkrát, tak nejenže už neřeknu ani ň, ale půjdu si po svých a nechám vás dva na holičkách."

Lišák pokračoval: „Ve velké Ódinově síni seděli všichni bohové, pili medovinu, hodovali a vyprávěli si příběhy. Pili a chvástali se a hádali se a zase pili, celou noc až do brzkého rána. Ženy se odebraly do postele už před několika hodinami, ohně v síni již dohořívaly a většina bohů usnula, kde seděla, s hlavami položenými na dřevěných stolech. Dokonce i velký Ódin ve své vysoké židli spal a jediné oko měl ve spánku zavřené. A přesto byl mezi bohy i jeden, který jedl a pil víc než kdokoli jiný, a spát se mu nechtělo. To jsem byl já, Loki, zvaný Nebeský chodec, a nebyl jsem ještě ani ospalý, ani opilý, ani maličko…"

Medvěd vydal zvuk, tiché nevrlé nevěřícné zabručení. Lišák na něj ostře pohlédl.

„Říkal jsem ani slovo…"

„To nebylo slovo," ohradil se medvěd. „Byl to jen zvuk. Takže. Prý jsi nebyl opilý."

„Správně. Nebyl. A neopile jsem se vytoulal ze síně a ve svých střevících , které chodí po vzduchu, jsem vyšel na vrchol hradby kolem Ásgardu a vyhlédl jsem přes ni. A spatřil jsem, jak pod hradbou stojí v měsíčním svitu ta nejkrásnější žena, jakou kdy kdo zřel, a upřeně se na mě dívá. Měla smetanovou pleť, zlaté vlasy, a ty rty, ta ramena… dokonalost sama. A zavolala na mě hlasem, který zněl jako tón harfy. ‚Zdravím tě, statečný válečníku,' řekla.

‚Já zdravím tebe,' povídám. ‚Zdravím tě, nejkrásnější ze všech stvoření,' a ona se roztomile zasmála a zajiskřilo jí v očích a já věděl, že se jí líbím. ‚Ale jak to, že se tu takhle sama samotinká toulá po nocích taková rozkošná mladá dáma, když se tu potloukají vlci, trolové a ještě horší sebranka? Dovol mi projevit ti pohostinnost – pohostinnost Lokiho, nejmocnějšího a nejmoudřejšího ze všech pánů Ásgardu.'

‚Nemohu tvou nabídku přijmout, ó, statečný a nadmíru krásný pane,' řekla mi a oči jí v měsíčním svitu zářily jako dva safíry. ‚Neboť jakkoli jsi zjevně vysoký a mocný a nadmíru přitažlivý, slíbila jsem svému otci – králi, který žije daleko odsud – že daruji své srdce i své rty pouze tomu, kdo vlastní jedinou věc.'

‚A ta jediná věc je?' povídám, odhodlaný přinést jí cokoli, o co si řekne.

‚Mjöllni,' povídá ta panna. ‚Tórovo kladivo.'

Ha! Jen jsem jí stačil přikázat, ať nikam nechodí, a už jsem jako vítr uháněl do velké síně. Všichni buď spali, nebo byli tak opilí, že to vyšlo nastejno. Tór tam dřímal v opileckých mrákotách, obličej si máchal v dřevěném talíři s omáčkou a od boku mu viselo jeho kladivo. Jediné hbité prsty Lokiho, toho nejprohnanějšího a nejchytřejšího, by mu ho svedly odvázat z opasku, aniž by se Tór vzbudil…"

Medvěd v tu chvíli vydal hluboké hrdelní zabručení. Lišák se na něj chvíli ošklivě díval a pak pokračoval: „Bylo pěkně těžké, to kladivo. Těžší, než by se lidem kdy snilo. Vážilo tolik jako malá hora. Bylo příliš těžké, než aby ho uzvedl kdokoli jiný než Tór. Ale já na něj přesto vyzrál. Sundal jsem si střevíce, které, jak jsem říkal, dovedou chodit po vzduchu, a jeden přivázal k topůrku a druhý k hlavě. Pak jsem luskl prsty a kladivo mě následovalo.

Tentokrát jsem spěchal k branám Ásgardu. Zvedl jsem závoru a vyšel ven – a za mnou, to ani nemusím říkat, kladivo.

Ta panna tam stále byl. Seděla na balvanu a vzlykala.

‚Proč ty slzy, ó, líbeznosti sama?' zeptal jsem se.

Nato zvedla uslzenou tvář a pohlédla na mě. ‚Vzlykám, neboť hned jak jsem tě zřela, velký a vznešený pane, tak jsem věděla, že už nikdy nebudu milovat jiného. Ale přesto jsem odsouzena dát své srdce a něhu jen tomu, kdo mě nechá sáhnout na Tórovo kladivo!'

Přestala plakat, vztáhla své jemné ručky a pevně kladivo popadla.

‚A teď,' řekl jsem, ‚ten polibek.'

Na okamžik jsem si myslel, že se zase rozplakala, ale pak mi došlo, že se směje. Jenže to nebyl sladký, zvonivý dívčí smích. Byl to hluboký rachot, jako když ledovec drhne o úbočí hory.

Panna zpod kladiva vytáhla mé boty a upustila je na zem. Popadla kladivo, jako by to bylo peříčko. Zaplavila mě vlna chladu a najednou jsem k ní vzhlížel do výšky, a co bylo ještě horší, nebyla už to dokonce ani ona.

Byl to chlap. No, ne tak úplně. Byl to on, to ano. Ale veliký jako vysoký kopec a z vousů mu visely rampouchy. A ona – tedy on – mi řekl: ‚Taková doba, a nakonec stačil jeden opilý, vilný hňup, a Ásgard patří nám.' Pak na mě mrazivý obr shlédl a pokynul Tórovým kladivem. ‚A z tebe,' pronesl hlubokým a nadmíru spokojeným hlasem, ‚z tebe musíme udělat něco jiného.'

Cítil jsem, jak se mi hrbí záda. Cítil jsem, jak se mi ze spodku páteře dere ocas. Prsty se mi scvrkly v tlapky a drápy. Nebylo to poprvé, co jsem na sebe vzal zvířecí podobu – víš, jednou jsem byl koněm – ale bylo to poprvé, kdy mi ji vnutil někdo zvenčí, a nebyl to dobrý pocit. Vůbec to nebyl dobrý pocit."

„No," řekl Odd, „ať už jste bohové, nebo ne, já vás nemůžu dál živit, jestli ta zima bude pokračovat. Neužívím asi ani sebe."

„My neumřeme," prohlásil medvěd, „protože tady umřít nemůžeme. Ale dostaneme hlad. A budeme divočejší. Víc zvířecí. To se stává, když na sebe jeden vezme zvířecí podobu. Když v ní zůstane moc dlouho, stane se z něj to, čím předstírá být."

„Dobrá," prohlásil Odd. „Hned jak bude dost světla, vydáme se na cestu."

„Na cestu?" zeptal se lišák. „Kam?"

„No přece do Ásgárdu," opáčil Odd a věnoval mu svůj úsměv, který lidi tak rozčiloval. Pak si zase zalezl do malé postele a usnul.

9. V maximálně 3 větách shrň, proč mají bohové zvířecí podobu.

10. Proč myslíš, že se obr rozhodl k takovému činu?

Aby mohl ovládnout Asgard

11. Komu se v příběhu ublížilo a čím? Je jich víc?

12. Jaký trest by si zasloužil Loki?

podle mě má dobrý a spravedlivý trest

13. Co si z příběhu odnášíš? Plyne z něj nějaké poučení?

Nikomu nikdy nevěř
Nevěř komu co vidíš

14. S jakou postavou z příběhu by ses chtěl/a seznámit? Proč?

15. Je něco, po čem jste toužili tak moc, že byste pro to udělali cokoli?

16. Udělali jste něco, čeho jste třeba později litovali a následky nesli nejen vy, ale i druzí?

17. Dá se špatné rozhodnutí napravit?

I když je už někdy dost pozdě vždycky to jde a musí to ňák jít "Všechno jde když se chce"

18. Čím můžeme někomu ublížit? Dá se tomu předejít? Jak?

1) Zkrátka zimkolyv co ten člověk nemá rád nebo až moc
2) Nesmíte jít za hranice daného člověka jakmyle
3) toho na něj bude moct žíc do

19. Vymysli, jakým způsobem by mohli bohové získat svoji původní podobu.

Kdyby získaly zpět totovo kladivo, musely by ho ukrást společně jako jeden tým, a pak by zachránily všechny. Podle mě by tímto činem získaly i svoji vlastní podobu.

Severská mytologie

Yggdrasil a devět světů

1. Alfabox - Zapište ve skupině k jednotlivým písmenům abecedy pojmy, komentáře, otázky, tvrzení, pochybnosti, které se vám vybaví k pojmu SEVERSKÁ MYTOLOGIE nebo MYTOLOGIE a začínají příslušným písmenem abecedy. Pozn. Nemusejí být zaplněna všechna pole.

A	B Bůh	C	D
E	F	G	H
I	J	K	L
M	N	O	P
Q	R	S	T
U	V/W	X/Y	Z

2. Název příběhu je Yggdrasil a devět světů. Kdo nebo co je podle tebe YGGDRASIL?

Strom který propojuje 9 ze světů

Jasan Yggdrasil je mohutný, nejdokonalejší a nejkrásnější ze všech stromů: je také největší. Roste mezi devíti světy a navzájem je propojuje. Vrcholky jeho větví se pnou až nad nebesa.

Jasan je tak velký, že jeho kořeny zasahují do tří světů a bere si vláhu ze tří studní.

První kořen dosahuje nejhlouběji, do podsvětí, do Niflheimu, na místo, které tu bylo dříve než všechna ostatní. Uprostřed temného světa je pramen Hvergelmi, bez ustání chrlící vodu tak hlasitě, že připomíná bublající kotlík. V těchto vodách žije drak Nídhögg a kořen zespoda ohlodává.

Druhý kořen vede do říše mrazivých obrů, ke studni, která patří Mímimu.

Na nejvyšších větvích stromu světa čeká orel, který toho hodně ví, a mezi očima má usazeného sokola.

V koruně stromu světa žije veverka Ratatosk. Přináší klepy a zprávy od strašlivého mrchožrouta Nídhögga orlovi a naopak. Veverka jim oběma lže a má radost, když se jí podaří je znesvářit?

Na mohutných větvích stromu světa se pasou čtyři jeleni a požírají jeho kůru a listí. U paty stromů se hemží nespočet hadů a ohlodávají kořeny.

Na strom světa se dá vyšplhat. To na něm se Ódin oběsil, aby se obětoval, takže udělal ze stromu světa šibenici a ze sebe Boha šibenic.

Bohové na strom světa nevystupují. Cestují mezi světy pomocí duhového mostu Bifröst. Po duze se mohou pohybovat jen bohové; kdyby na ni vylezli mraziví obři nebo trolové a pokusili se dostat do Ásgardu, spálila by jim chodidla.

Tohle je devět světů:

Ásgard, domov Ásů. Bydlí v něm Ódin.
Álfheim, kde žijí světlí álfové, již jsou nádherní jako slunce či hvězdy.
Pláně Nidavellir, kterým se někdy říká Svartalfheim, pod jejichž horami žijí skřítci (známí také jako temní álfové) a vytvářejí svá nádherná díla.
Midgard, svět žen a mužů, svět, v němž žijeme my.
Jötunheim, kde žijí a toulají se mraziví a skalní obři a mají tam svá sídla.
Vanaheim, ve kterém žijí Vanové. Ásové a Vanové jsou bohové, jež spojují mírové dohody. Mnozí Vanové žijí v Ásgardu s Ásy.
Niflheim, svět temné mlhy.
Múspell, svět plamenů, kde čeká Surt.
A pak ještě svět pojmenovaný po své vládkyni Hel, kam odcházejí mrtví, kteří se nevyznamenali v boji.

Poslední kořen stromu světa sahá k prameni v příbytku bohů Ásgardu, kde žijí Ásové. Bohové se tam každý den radí a zde se shromáždí, až se přiblíží konec světa, než se vydají do poslední bitvy ragnaröku. Pramen se jmenuje Urdina studna.

Žijí u ní tři sestry - norny, moudré panny. Pečují o studnu a starají se, aby byly kořeny Yggdrasilu zakryté bahnem a zdravé. Studna patří Urd, jež je „Úděl", „Osud". Je vaše minulost. Druhá morna je Verdandi, jejíž jméno znamená „Ta, která je" a jíž patří přítomnost. Třetí se jmenuje Skuld, „Ta, která se stane", a pečuje o budoucnost.

Norny rozhodují o tom, co se stane ve vašem životě. Nejsou jen tři, je jich mnohem víc: obří norny, álfí norny, skřítčí norny a norny Vanů, deobré i zlé norny, které rozhodují, co bude naším osudem. Některé norny dávají lidem do vínku dobrý život, ale jiné nás obdří těžkým, krátkým nebo složitým životem.

Norny u Urdiny studny utvářejí náš osud.

3. Jak si představuješ národ álfů? Kdo podle tebe jsou, jaké mají vlastnosti...?

~~[illegible]~~ jsou krásní a hodní a bydlí v alfheim a dokážou léčit.

4. Kdo to jsou norny? Jak podle tebe vypadají? Znáš jiné označení, které by se pro ně hodilo? (Nápověda: často se vyskytuje v pohádkách.)

Norny nám předpovídají budoucnost nebo jak budeme žít (norny nebo sudičky)

5. Co je Yggdrasil? Jaká je jeho funkce?

Je to strom který propojuje 9 světů

6. Podvojný deník - Do prvního sloupce tabulky vypiš přesně část z textu, která tě z nějakého důvodu zaujala. Do druhého sloupce tabulky napiš komentář k tomuto výpisku - můžeš napsat proč sis právě vybral/a tuto část - co ti připomněl, s čím souhlasíš, co tě překvapilo, čemu nerozumíš, co si o vypsané části myslíš, na co sis vzpomněl/a...

Citát z textu	Můj komentář
To na něm se Ódin obesil, aby se objesoval	Kvůli čemu se objesoval

7. Myslíš, že ČR je s ostatními zeměmi nějak propojená, jako devět světů v příběhu?

Myslím že ne

8. Nachází se v textu informace, která ti připomíná něco z našeho reálného světa?

asi Ne

9. Existují nějaké dohody(smlouvy či pakty) ČR s jinými zeměmi? Pokud ano, co je jejich cílem, k čemu jsou dobré? Můžeš použít internet.

asi ano, aby na nás neútočili

10. Uzavřel/a jsi ty někdy s někým nějakou dohodu?

ne

11. Nakresli, jak podle tebe vypadá Yggdrasil a jeho devět světů.

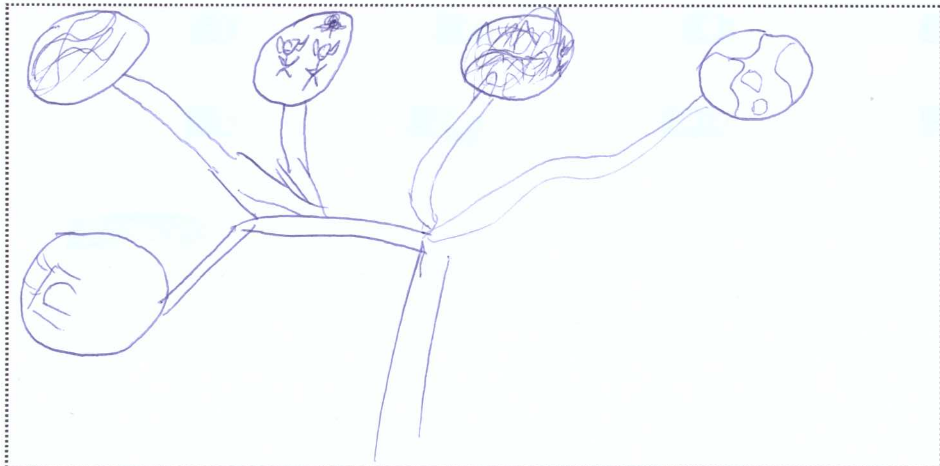

5

Severská mytologie

Yggdrasil a devět světů

1. Alfabox - Zapište ve skupině k jednotlivým písmenům abecedy pojmy, komentáře, otázky, tvrzení, pochybnosti, které se vám vybaví k pojmu SEVERSKÁ MYTOLOGIE nebo MYTOLOGIE a začínají příslušným písmenem abecedy. Pozn. Nemusejí být zaplněna všechna pole.

Olymp je hora kde vládli největší bohové v řeckých ~~mytologie~~

A	B	C	D
E	F	G	H
I	J	K	L
M	N	O	P
Q	R	S	T
U	V/W	X/Y	Z

2. Název příběhu je Yggdrasil a devět světů. Kdo nebo co je podle tebe YGGDRASIL?

~~[illegible]~~

strom

Jasan Yggdrasil je mohutný, nejdokonalejší a nejkrásnější ze všech stromů: je také největší. Roste mezi devíti světy a navzájem je propojuje. Vrcholky jeho větví se pnou až nad nebesa.

Jasan je tak velký, že jeho kořeny zasahují do tří světů a bere si vláhu ze tří studní.

První kořen dosahuje nejhlouběji, do podsvětí, do Niflheimu, na místo, které tu bylo dříve než všechna ostatní. Uprostřed temného světa je pramen Hvergelmi, bez ustání chrlící vodu tak hlasitě, že připomíná bublající kotlík. V těchto vodách žije drak Nídhögg a kořen zespoda ohlodává.

Druhý kořen vede do říše mrazivých obrů, ke studni, která patří Mímimu.

Na nejvyšších větvích stromu světa čeká orel, který toho hodně ví, a mezi očima má usazeného sokola.

V koruně stromu světa žije veverka Ratatosk. Přináší klepy a zprávy od strašlivého mrchožrouta Nídhögga orlovi a naopak. Veverka jim oběma lže a má radost, když se jí podaří je znesvářit?

Na mohutných větvích stromu světa se pasou čtyři jeleni a požírají jeho kůru a listí. U paty stromů se hemží nespočet hadů a ohlodávají kořeny.

Na strom světa se dá vyšplhat. To na něm se Ódin oběsil, aby se obětoval, takže udělal ze stromu světa šibenici a ze sebe Boha šibenic.

Bohové na strom světa nevystupují. Cestují mezi světy pomocí duhového mostu Bifröst. Po duze se mohou pohybovat jen bohové; kdyby na ni vylezli mraziví obři nebo trolové a pokusili se dostat do Ásgardu, spálila by jim chodidla.

Tohle je devět světů:

Ásgard, domov Ásů. Bydlí v něm Ódin.
Álfheim, kde žijí světlí álfové, již jsou nádherní jako slunce či hvězdy.
Pláně Nidavellir, kterým se někdy říká Svartalfheim, pod jejichž horami žijí skřítci (známí také jako temní álfové) a vytvářejí svá nádherná díla.
Midgard, svět žen a mužů, svět, v němž žijeme my.
Jötunheim, kde žijí a toulají se mraziví a skalní obři a mají tam svá sídla.
Vanaheim, ve kterém žijí Vanové. Ásové a Vanové jsou bohové, jež spojují mírové dohody. Mnozí Vanové žijí v Ásgardu s Ásy.
Niflheim, svět temné mlhy.
Múspell, svět plamenů, kde čeká Surt.
A pak ještě svět pojmenovaný po své vládkyni Hel, kam odcházejí mrtví, kteří se nevyznamenali v boji.

Poslední kořen stromu světa sahá k prameni v příbytku bohů Ásgardu, kde žijí Ásové. Bohové se tam každý den radí a zde se shromáždí, až se přiblíží konec světa, než se vydají do poslední bitvy ragnaröku. Pramen se jmenuje Urdina studna.

Žijí u ní tři sestry - norny, moudré panny. Pečují o studnu a starají se, aby byly kořeny Yggdrasilu zakryté bahnem a zdravé. Studna patří Urd, jež je „Úděl", „Osud". Je vaše minulost. Druhá morna je Verdandi, jejíž jméno znamená „Ta, která je" a jíž patří přítomnost. Třetí se jmenuje Skuld, „Ta, která se stane", a pečuje o budoucnost.

Norny rozhodují o tom, co se stane ve vašem životě. Nejsou jen tři, je jich mnohem víc: obří norny, álfí norny, skřítčí norny a norny Vanů, deobré i zlé norny, které rozhodují, co bude naším osudem. Některé norny dávají lidem do vínku dobrý život, ale jiné nás obdří těžkým, krátkým nebo složitým životem.

Norny u Urdiny studny utvářejí náš osud.

3. Jak si představuješ národ álfů? Kdo podle tebe jsou, jaké mají vlastnosti...?

elfi jsou lidi kteří jsou malí jsou to kovaři a staví zbraně

4. Kdo to jsou norny? Jak podle tebe vypadají? Znáš jiné označení, které by se pro ně hodilo? (Nápověda: často se vyskytuje v pohádkách.)

norny jsou něco jako věštkyně jsou je to sakteřy studna / a označují se jako věštkyně

5. Co je Yggdrasil? Jaká je jeho funkce?

je to strom 9 světů 3 kořeny vedou do 3 světů a do studen

6. Podvojný deník - Do prvního sloupce tabulky vypiš přesně část z textu, která tě z nějakého důvodu zaujala. Do druhého sloupce tabulky napiš komentář k tomuto výpisku - můžeš napsat proč sis právě vybral/a tuto část - co ti připomněl, s čím souhlasíš, co tě překvapilo, čemu nerozumíš, co si o vypsané části myslíš, na co sis vzpomněl/a...

Citát z textu	Můj komentář
Yggdrasil je strom který je mohutný největší ze všech stromů jeho kořeny zasahují do 3 světů	proč mě to překvapilo? překvapilo mě to protože tenhle příběh je ze hry god of war a hodně jsem se zachytil do příběhu

7. Myslíš, že ČR je s ostatními zeměmi nějak propojená, jako devět světů v příběhu?

jo s obchodem zámořím napříč.

8. Nachází se v textu informace, která ti připomíná něco z našeho reálného světa?

jo toho stromu my máme lípu

9. Existují nějaké dohody(smlouvy či pakty) ČR s jinými zeměmi? Pokud ano, co je jejich cílem, k čemu jsou dobré? Můžeš použít internet.

10. Uzavřel/a jsi ty někdy s někým nějakou dohodu?

Jo

11. Nakresli, jak podle tebe vypadá Yggdrasil a jeho devět světů.